

A VILÁG MAGYAR SZEMMEL

KÜLPOLITIKAI ATTITŰDÖK MAGYARORSZÁGON 2023-BAN

A VILÁG MAGYAR SZEMMEL

KÜLPOLITIKAI ATTITÚDÖK
MAGYARORSZÁGON 2023-BAN

Budapest, 2023

Impresszum

A VILÁG MAGYAR SZEMMEL KÜLPOLITIKAI ATTITÚDÖK MAGYARORSZÁGON 2023-BAN

© Friedrich-Ebert-Stiftung – Policy Solutions, 2023

Felelős kiadó és szerkesztő: **Bíró-Nagy András**

Szerzők: **Bíró-Nagy András** (Policy Solutions, TK PTI)

Juhász Vanessza (Policy Solutions)

Szászi Áron (Policy Solutions, TK PTI)

Varga Attila (Policy Solutions)

Adatfelvétel: **Závecz Research**

Grafikai tervezés és tördelés: **WellCom Stúdió**

Kiadó: **Friedrich-Ebert-Stiftung – Policy Solutions, Budapest**

ISBN 978-615-6289-53-7

Ezen kiadvány a szerzők saját véleményét tartalmazza, mely nem feltétlenül tükrözi a Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) hivatalos álláspontját. A Friedrich-Ebert-Stiftung által publikált kiadványok kereskedelmi forgalomba kizárólag a FES előzetes írásos engedélyével kerülhetnek.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
Vezetői összefoglaló	6
1. Magyarország helye a világban	19
1.1. Nyugat vagy Kelet? Magyarország külpolitikai orientációja	19
1.2. A magyar külpolitika céljai	22
1.3. Magyarország legfontosabb partnerei	28
1.4. Kik jelentenek veszélyt Magyarországra?	38
1.5. Magyarország a nemzetközi szervezetekben	42
1.6. Magyarország NATO tagságának és a NATO bővítésének megítélése	44
2. Az orosz–ukrán háború megítélése	48
2.1. Ukrajna támogatása	48
2.2. A magyar társadalom és az ukrán menekültek	54
2.3. Magyarország és a háborús veszély	55
2.4. A szankciók megítélése	63
2.5. Várakozások a háború kimenetelével kapcsolatban	67
2.6. A háború narratívái	71
3. Az Egyesült Államok és Kína megítélése	79
3.1. Az Egyesült Államokkal és Kínával kapcsolatos spontán asszociációk	79
3.2. Az Egyesült Államok és Kína jellemzői	83
3.3. Az Egyesült Államokkal és Kínával kapcsolatos szimpátiát meghatározó tényezők	85
4. Nemzetközi közéleti szereplők ismertsége és népszerűsége	89
5. A magyarok globális problématerképe	95

Bevezetés

A külpolitikai attitűdök és vélemények súlya mára a magyar belpolitikában is egyre meghatározóbb. A politikai verseny és a politikai polarizáció egyik központi elemévé váltak az Orbán-kormány és az ellenzéki pártok eltérő külpolitikai víziói. Azt, hogy milyen komoly következményei lehetnek világpolitikai fejlemények hazai érzékelésének, jól mutatja, hogy számos szakértő az újabb kétharmadot annak tulajdonította, hogy a Fidesz megnyerte az orosz–ukrán háborúval kapcsolatos kommunikációs versenyt. A háború mellett Magyarország külpolitikai orientációja, szövetségi rendszere, vagy az Egyesült Államok és Kína világpolitikai szerepének megítélése egyaránt egyre gyakrabban válnak a politikai viták részévé.

A Policy Solutions átfogó külpolitikai attitűdkutatása feltárja, hogy 2023-ban miként néz ki a világ a magyar közvélemény szemében. E tanulmány célja bemutatni, hogy miként látja a magyar társadalom az ország helyét a világban, és hogyan vélekedik kulcsfontosságú nemzetközi ügyekről, konfliktusokról és szereplőkről. Megkérdeztük a válaszadókat arról, hogy szerintük milyen céloknak kellene meghatározni a magyar külpolitikát, valamint hogy melyik országokkal kellene Magyarországnak szorosan együttműködni. Vizsgáltuk a világ vezető politikusainak és közéleti szereplőinek magyarországi ismertségét és népszerűségét, valamint részletesen elemeztük az USA és Kína megítélését. A magyar NATO-tagság mellett Finnország és Svédország NATO-csatlakozásának támogatottságát is felmértük.

Kiemelt figyelmet szenteltünk az orosz–ukrán háborúval kapcsolatos attitűdök feltérképezésére. A kutatásunk résztvevőit megkérdeztük Ukrajna EU-s és magyar támogatásáról, az Oroszország elleni szankciókról és a háború várható kimeneteléről. Külön foglalkoztunk azzal is, hogy a magyarok mennyire tartanak a háborús veszélytől, és mennyire tartják hitelesnek az ellenzéki háborúpártiságról és a kormányzati irredenta célokról szóló vádakot. Három adatfelvételre támaszkodva azt is vizsgáltuk, hogy az elmúlt évben hogyan változott a háborúval kapcsolatos nyugati/ukrán és a Kreml által terjesztett narratívák érzékelt hitelessége. Kutatásunk továbbá abba is betekintést nyújt, hogy a világ jövőjével kapcsolatosan milyen félelmei vannak a magyaroknak, és ezek az aggodalmak hogyan változtak az elmúlt két évben.

Az elemzés megalapozásához 2023. március 27. és április 4. között közvélemény-kutatást végeztünk, melyben a Závecz Research volt a partnerünk. A személyes megkérdezéssel készült felmérés során elért 1000 fő életkor, nem, iskolai végzettség és településtípus szerint az ország felnőtt népességét reprezentálta. Habár az ellenzéki összefogás, mint politikai formáció jelenleg nem létezik, az „ellenzéki szavazót”, mint politikai-szociológiai kategóriát továbbra is relevánsnak tartottuk. Ezt támasztja alá, hogy a külön ellenzéki pártlistákra, valamint az esetleges közös ellenzéki listára vonatkozó kérdések alapján nincs jelentős különbség abban, hogy kik számítanak a „hatpárti ellenzék” támogatóinak. A legtöbb kérdésnél a különböző táborokat az ebből fakadó bontásban (Fidesz-KDNP, hatpárti ellenzék, Mi Hazánk, párt nélküli/bizonytalan szavazók) mutatjuk be. Bizonyos kérdéseknél ugyanakkor részletesebb bontást is adunk, a teljes népességben legalább 3 százalékos támogatottságú pártok szavazóinak feltüntetésével. Az egyes politikai és szociodemográfiai csoportokon belüli bontások az arányok érzékeltetésére alkalmasak, ezekben az esetekben a megnövekvő hibahatár miatt a pontos számok tájékoztató jellegűek. Kutatásunk egyik újjításként több esetben a médiafogyasztási szokások alapján képzett bontásokban is bemutatjuk a külpolitikai válaszok eloszlását.

Vezetői összefoglaló

A többség szerint Magyarország helye nyugaton van, de két év alatt duplájára nőtt azok aránya, akik Oroszországhoz közelednének

A magyarok többsége (55%) szerint hazánk hagyományosan a nyugathoz tartozik értékek tekintetében, így a jövőben is a nyugati partnereink felé kell törekednünk. Mindössze a megkérdezettek 13 százaléka nem ért ezzel egyet. 2021-hez képest a magyar társadalomban csökkent a semleges állásponton lévők vagy a véleménnyel egyáltalán nem rendelkezők aránya, miközben 9 százalékponttal nőtt a nyugati orientációt támogatók aránya. A kormánypárti szavazók relatív többsége (46%) is a nyugathoz és a nyugati értékekhez történő orientációt támogatja, de minden ötödik (21%) Fidesz-KDNP voksoló nem ért ezzel egyet. A hatpárti ellenzéket támogatók kétharmada (67%) ért egyet azzal, hogy hagyományosan a nyugathoz tartozunk értékek tekintetében, míg mindössze 9 százaléku utasítja el ezt az álláspontot.

A magyarok negyede (26%) szerint hazánknak az az érdeke, hogy Oroszországhoz közeledjünk és távolodjunk az Európai Uniótól. A magyar társadalom relatív többsége (45%) ugyanakkor továbbra is elutasítja a szorosabb együttműködést az oroszokkal. **Míg az Oroszországgal történő együttműködést elutasítók aránya nem változott két év alatt (2021-ben 46%, 2023-ban 45%), addig 2023-ban kétszer annyian támogatják – 13% helyett 26% – az Oroszországhoz közeledést, mint két évvel korábban.** A kormánypárti szavazók szűk relatív többsége (35%) tartja kívánatosnak, hogy Magyarország Oroszországhoz közeledjen, míg 6 százalékponttal kevesebben (29%) ellenzik ezt a külpolitikai álláspontot. Ezzel szemben a hatpárti ellenzékre voksolók negyede (24%) támogatja a közeledést az oroszokhoz, és döntő többségük (60%) ezt elutasítja. A Mi Hazánk szavazói az ellenzéki szavazókhöz hasonlóan vélekednek a kérdésről: míg 22 százaléku támogatná az Oroszországhoz való közeledést, addig 51 százaléku elutasítja.

Nem hisz abban a többség, hogy Magyarország lehet a közép-európai régió vezető hatalma

A nyugati és keleti orientáció mellett a hazánk közép-európai helyzetével kapcsolatos véleményeket is vizsgáltuk. **A megkérdezettek 56 százaléka szerint el kellene fogadnunk, hogy kis ország vagyunk, így a régióink jövőjét nem mi fogjuk meghatározni.** Ezzel szemben a magyarok ötöde (21%) szerint megfelelő stratégiával régióvezetőkké is válhatunk. **Amikor arról kérdeztük a válaszadókat, hogy hazánknek Közép-Európa gazdasági motorjává kell-e válnia, 39 százalék az egyetértését fejezte ki,** míg negyedük (24%) nem látta realitását ennek. Ami a katonai erőttel, a magyarok 30 százaléka szerint kellene arra törekedni, hogy **Magyarország katonai szempontból a régió vezető hatalmává váljon, többen vannak (40%) viszont azok, akik elutasítják ezt a lehetséges célkitűzést.**

A magyar külpolitika két legfontosabb célja: a nemzeti szuverenitás védelme és az együttműködés nyugati szövetségeseinkkel

Kutatásunkban arra is rákérdeztünk, hogy a magyar külpolitikának milyen szempontok és célkitűzések szerint kellene működni. **A válaszokból két fő irány emelkedik ki: a nemzeti szuverenitást védelmezők tábora (40%), és azok, akik a nyugati szövetségeseinkkel való együttműködés fontosságát emelik ki (37%).** A képzeletbeli dobogó harmadik helyén a szomszédos országokkal fenntartott diplomáciai és gazdasági kapcsolatok erősítése áll (31%). Érdekes az is, hogy mely szempontok és célkitűzések számítanak kevésbé fontosnak hazánk külpolitikájának tekintetében. A megkérdezettek 15 százaléka nyilatkozott úgy, hogy Magyarországnak prioritásként kell kezelni a keresztény értékek és közösségek védelmét a nemzetközi politikában. Listánkon utolsó előtti helyen végzett a magyar kultúra terjesztésének és népszerűsítésének szempontja (14%). Az utolsó helyre a kevésbé fejlett országok megsegítése, valamint a válságövezetekben való aktív segítségnyújtás került (10%).

A kormánypárti szavazók csaknem fele (48%) gondolja úgy, hogy a függetlenség és a szuverenitás védelme a legfontosabb. A nyugati szövetségeseinkkel való együttműködés szorosabbra fűzését a Fidesz-KDNP szavazók 29 százaléka tartja kiemelt célnak, ami 8 százalékponttal alacsonyabb érték, mint a teljes népességben belül. **A hatpárti ellenzék szavazói közül viszont a legtöbben (44%) azon az állásponton vannak, hogy Magyarországnak elsődlegesen a nyugati szövetségeseinkkel kell szorosabbra fűzni az együttműködést és erősíteni a bizalmat.** A lista második helyén (38%) körükben a diplomáciai és gazdasági együttműködés erősítése áll a szomszédos államokkal. Az ellenzékiek harmada (33%) támogatja továbbá, hogy a három fő prioritás között szerepeljen a függetlenség és szuverenitás védelme. Az ellenzékiek körében ez az arány tehát 15 százalékponttal elmarad a fideszesek között mért eredménytől, de a szuverenitás védelme a hatpárti ellenzék szavazói körében is dobogós külpolitikai cél.

A legtöbben Ausztriával és Németországgal, a legkevesebben Ukrajnával és Oroszországgal tartanának fent szoros partneri kapcsolatot

Felmértük azt is, hogy melyek azok az országok, amelyekkel a megkérdezettek szerint fontos lenne, hogy Magyarország szoros partneri kapcsolatot alakítson ki. **A spontán említések alapján a magyarok közel fele (47%) számára a Németországgal kialakítandó és fenntartandó szoros partneri viszony kiemelt prioritást élvez. A környező országok közül Ausztria (30%) a leggyakrabban említett ország,** amellyel a jó kapcsolat elengedhetetlen Magyarország számára. Harmadik helyen az Egyesült Államok szerepel (27%).

Kutatásunkban egyenként is rákérdeztünk 17 országra. **A felsorolt országok közül a magyarok leginkább a szomszédos Ausztriával tartanának fent szoros együttműködést (90%), de Németország (87%),** és az ugyancsak szomszéd Horvátország (86%) is rendkívül jó értékelést kapott. A magyarok elsősorban a nyugat-európai országok felé orientálódnának, őket követik a visegrádi négyek és Szlovénia. Az utolsó helyeken Kína, Dél-Korea, Ukrajna és Oroszország szerepel. **A Fidesz és a Mi Hazánk támogatói között Ukrajna, a hatpárti ellenzéki szavazók körében Oroszország a legnépszerűtlenebb partner.**

A kormánypárti szavazók jóval nagyobb arányban támogatják a szoros partneri viszonyt Oroszországgal (67%), mint a hatpárti ellenzék szimpatizánsai (34%). A Mi Hazánk szavazói pedig még mindig szívesebben működnének együtt Ukrajnával (54%), mint a Fidesz-KDNP támogatói (46%). A visegrádi országokkal való együttműködés mind-egyik szavazótáborban népszerűnek bizonyult. **Az Egyesült Államok a kormánypárti szavazók körében teljesített a legrosszabbul, akik Ukrajna és Dél-Korea után az USA-val létesítenének legkevésbé szoros partnerséget.** Az Egyesült Államokkal való szoros együttműködéssel a Fidesz-KDNP szimpatizánsainak 64 százaléka ért egyet, míg az Oroszországgal (67%) és Kínával (73%) való szorosabb kapcsolatot ennél valamivel többen támogatták. **A legnépszerűbb nemzetközi partner minden szavazótáborban nyugati szomszédunk, Ausztria volt,** keleti szomszédunk, Románia pedig pártpreferenciától függetlenül az utolsó 5-6 ország között végzett.

A fideszesek közel fele szerint Ukrajna, az ellenzékiek kétharmada szerint Oroszország jelent veszélyt Magyarországra

A partneri kapcsolatok mellett azt is megvizsgáltuk, hogy a résztvevők melyik országokat tartják veszélyesnek Magyarországra nézve. A vizsgált országok közül a magyarok Oroszországot tekintik a legnagyobb fenyegetésnek (47%), őket követi Ukrajna (35%), majd Kína (27%) és az USA (26%). **Az Egyesült Államokat és Kínát a kitöltők relatív**

többsége nem tartja veszélyesnek Magyarországra nézve, míg Oroszországot és Ukrajnát többen tartják veszélyesnek, mint veszélytelennek.

A kormánypárti szavazók szerint Ukrajna jelenti a legnagyobb veszélyt hazánkra (46%), 36 százalékuk az Egyesült Államoktól érzi fenyegetve Magyarországot, és 35 százalékuk tartja veszélyesnek Oroszországot. **A Fidesz-KDNP szimpatizánsainak több mint fele szerint (56%) Kína nem jelent veszélyt a magyarokra nézve,** és csak 18 százalékuk látja ezt másként. **A hatpárti ellenzéki szavazók több mint fele (64%) ítélte veszélyesnek Oroszországot,** amelyből relatív többségük szerint (42%) az ország egyenesen komoly veszélyt jelent hazánkra nézve. Az ellenzékiek csupán 26 százaléka vélekedett hasonlóan Ukrajnáról, további 39% pedig nem érezte fenyegetésnek. **Az ellenzékiek relatív többsége (47%) szerint Magyarországra nézve fenyegetést jelent Kína. Több mint felük szerint viszont az USA nem veszélyezteti hazánkat (54%).** A Mi Hazánk szavazóinak 40 százaléka gondolja, hogy Oroszország veszélyt jelent Magyarországra nézve, és 33 százalékuk vélekedik hasonlóan Ukrajnáról. **A szélsőjobboldaliak között nagyon kevesen tartanak Kínától (14%), és felük (50%) nem is tartja hazánkra veszélyesnek.** Az USA-val kapcsolatban ezek a számok valamivel magasabbak (30% veszélyesnek tartja, 48% nem).

A NATO és az EU tagságot tartják a legtöbben, a Türk Tanácsot a legkevesebben előnyösnek

A magyarok alapvetően előnyösnek látják azokat a nemzetközi közösségeket, amelyeknek tagjai vagyunk. A válaszadók nagy többsége (68%) előnyösnek tartja a NATO tagságot, 64 százalékuk vélekedett hasonlóan az Európai Unióról, 61 százalékuk pedig az ENSZ-ről. A magyarok több mint fele szerint előnyös a Visegrádi Együttműködés (55%) és a Nemzetközi Valutaalap (53%) tagság. A Türk Tanács megítélése lóg ki az összképből: mindössze 27 százalék gondolja, hogy az ország előnyére válik ez az együttműködés, 21% szerint hátrányos, miközben a többi kérdéshez képest sokaknak nem volt véleménye a Türk Tanácsról (22%), vagy helyezkedtek semleges álláspontra (32%).

A magyarok háromnegyede támogatja az ország NATO-tagságát

A magyarok döntő többsége – 76 százaléka – támogatja, hogy Magyarország maradjon a NATO tagja, ha népszavazást tartanának róla. A megkérdezettek mindössze 9 százaléka képvisel kilépéspárti álláspontot. **Nincs olyan magyarországi párt, amelynek támogatói körében ne lenne legalább kétharmados támogatottsága hazánk NATO tagságának.** A leginkább NATO-párti szavazók a Momentum (93%), a Demokratikus Koalíció (88%) és a Jobbik

(85%) támogatói. Az MSZP (74%), a Fidesz-KDNP (72%) és a Mi Hazánk (67%) táborában is alapvetően ez az álláspont a mérvadó. A Mi Hazánk szavazóinak 18 százaléka, a kormánypárti támogatók 15 százaléka kilépéspárti.

A magyarok kétharmada (68%) azon az állásponton van, hogy Finnországnak és Svédországnak helye van a NATO-ban. A megkérdezettek 12 százaléka ellenzi a két ország csatlakozását a katonai szövetséghez, és 20 százalékuk nem tudott vagy nem akart választ adni a kérdésre. A kormánypárti szavazók döntő többsége (62%) is helyesli, hogy a két skandináv ország csatlakozzon a katonai szövetséghez, de minden ötödik Fidesz-KDNP szavazó (19%) ezt ellenzi. A Mi Hazánk támogatói körében ennél is kevesebb, 57 százalék a támogatottsága a két ország csatlakozásának, valamint szintén minden ötödik megkérdezett (21%) ellenzi. A Momentum (87%) és a Demokratikus Koalíció (86%) szavazói támogatják a leginkább Finnország és Svédország csatlakozását.

Ukrajna támogatása: a többség támogatja a humanitárius segítségnyújtást és az uniós pénzügyi támogatást, de ellenzi a katonai támogatást

Tanulmányunkban részletesen bemutatjuk a 2022-ben kitört orosz–ukrán háborúval kapcsolatos társadalmi attitűdöket. Egyértelműen látszik, hogy a magyarok nagy többsége támogatja a humanitárius segélyezést az EU részéről (80% vs. 17%) és Magyarország részéről (80% vs. 20%) egyaránt. **Miközben a magyarok többsége egyetért azzal, hogy az EU pénzügyi támogatást adjon Ukrajnának (57% vs. 41%), addig azt már a megkérdezettek kétharmada elutasítja, hogy Magyarország is támogassa pénzügyileg a hadban álló szomszédunkat (33% vs. 66%). A katonai támogatás esetében már mindkét esetben kisebbségben van a támogató álláspont (EU: 23% vs. 75%, Magyarország: 14% vs. 84%).**

Többváltozós elemzéssel vizsgáltuk, hogy a demográfiai tényezők, a pártpreferencia, valamint a médiafogyasztás mennyiben határozzák meg az Ukrajna támogatásával kapcsolatos attitűdöket. A pártnélküliekhez képest **a Fidesz szavazók szignifikánsan kisebb mértékben értettek egyet Ukrajna EU-s támogatásával. Az ellenzéki szavazók azonban szignifikánsan nagyobb mértékben értettek egyet Ukrajna EU-s és magyar segélyezésével egyaránt.** A 60 év feletti korcsoport tagjai szignifikánsan kevésbé támogatták az EU-s és a magyar segítséget Ukrajnának, mint a 30 év alatti felnőttek. A médiafogyasztás politikai alapú, átfogó kategorizálása alapján egy csoport mutatott egyedi mintázatot. **A többnyire kormánykritikus média fogyasztói szignifikánsan nagyobb mértékben támogatták Ukrajna EU-s és magyar megsegítését.** A külön médiacsatornákat vizsgálva négy esetben találtunk szignifikáns hatásokat. A TV2 rendszeres nézői szignifikánsan kevésbé értettek egyet Ukrajna magyar támogatásával. Az RTL rendszeres nézői viszont szignifikánsan nagyobb mértékben támogatták az EU-s segítséget. A Telex.hu olvasótáborra az EU-s és magyar segítségnyújtást is jobban támogatta.

Egy év alatt jelentősen romlott az ukrán menekültekhez való hozzáállás, de még mindig jobb a megítélésük, mint a közel-keleti menekülteké

A segítségnyújtás része az is, hogy miként viszonyulunk a háború elől menekülőkhöz. **Adataink alapján jelentős romlás állt be egy év alatt az ukrán menekültekhez való hozzáállásban. 2023 tavaszán a megkérdezettek mindössze 16 százaléka érezné jól magát, ha ukrán menekültek költöznének a szomszédba, míg 43 százalékuk ettől rosszul érezné magát.** Egy évvel korábban még 25 százalékuk állt pozitívan a kérdéshez (9 százalékpontos csökkenés) és 30 százalékuk negatívan (13 százalékpontos növekedés).

Az ukrán menekültekhez való viszonyulás számai ahhoz hasonlíthatóak, ahogy a kínai családokkal és személyekkel kapcsolatban érez a magyar társadalom (16% vs. 44%). A kormánypártok hosszú éveken át tartó kommunikációs kampánya továbbra is érezteti hatását: a magyarok leginkább a közel-keleti menekültekkel szemben táplálnak negatív érzéseket. A megkérdezettek több mint 50 százaléka (56%) rosszul érezné magát, míg csupán 8 százalékuk jól, ha közel-keleti menekültek költöznének a szomszédságukba. Ezek továbbra is jóval negatívabb értékek, mint ahogy az ukrán menekültekhez áll a magyar társadalom.

A kormánypártiak között elterjedtebb az a félelem, hogy a másik politikai tábor háborúba sodorja az országot

A megkérdezettek nagy többsége (79%) egyetért azzal a hivatalosan vállalt és hirdetett állásponttal, miszerint a kormány célja, hogy Magyarország kimaradjon a háborúból (18% volt ellentétes állásponton). **Ugyanakkor a magyarok többsége szerint (59%) fennáll a veszélye, hogy az ország belesodródik a háborúba (37% ezt nem tartotta reális veszélynek).** A kizárólag kormánykritikus médiát fogyasztó emberek között többségében voltak azok, akik nem tartottak attól, hogy belesodródunk a háborúba (54% vs. 44%). A többi médiafogyasztási csoportban többségében voltak azok, akik komolyan tartanak a háborús veszélytől (54–64%).

Tízből négy megkérdezett (40%) fogadta el a kormány 2022-es választási kampánya során terjesztett, ám az ellenzék által cáfolt állítását arról, hogy az ellenzék magyar katonákat küldene Ukrajnába az oroszok ellen harcolni. A megkérdezettek többsége (55%) elutasította ezt az állítást. A megkérdezettek negyede (24%) gondolta azt, hogy a kormány Kárpátalja katonai anektálására készül, kétharmad elutasította ezt az állítást (66%).

Összességében elmondható, hogy a kormánypártiak között elterjedtebb az a félelem, hogy a másik politikai tábor háborúba sodorja az országot. **Míg a fideszesek többsége (57%) elhiszi, hogy az ellenzék katonákat küldene Ukraj-**

nába, addig a hatpárti ellenzék támogatói között kisebbségi véleménynek számít megkérdőjelezni a kormány békepártiságát (28%), vagy az Ukrajnával szembeni elhidegülés mögött irredenta célokat feltételezni (36%).

A Fidesz és a Mi Hazánk szavazói szerint az EU gazdaságának jobban ártottak a szankciók, mint Oroszországnak, a hatpárti ellenzékiek relatív többsége szerint mindkét félnek egyformán ártottak

A válaszadók 44 százaléka szerint az EU gazdaságának ártottak jobban az Oroszországot sújtó EU-s szankciók. Valamivel kevesebben vannak (37%), akik szerint hasonló mértékben szenved meg az EU és Oroszország gazdasága a szankciókat. Csupán a magyarok tizede (11%) véli úgy, hogy károsabbak a szankciók az orosz gazdaságnak. A szankciók megítélése követi a pártpolitikai törésvonalakat. A válaszadók abszolút többsége a kormánypártiak (56%) és a Mi Hazánk támogatóinak a körében (52%) úgy gondolja, hogy visszafele sült el az EU-s szankciós politika. Ezeknek a politikai táboroknak a harmada vélte úgy, hogy hasonlóan károsak az EU-nak és Oroszországnak a szankciók (32% és 30%). A hatpárti ellenzék támogatóinak körében a „mindenkinek ártanak” álláspont volt relatív többségben (43%), de az ellenzékiek között is sokan gondolták, hogy az EU jobban megszenvedi a szankciókat. **Többen értettek egyet a kormány narratívájával (vagyis azzal, hogy az EU-nak jobban ártottak a szankciók) azok között, akik többnyire vagy kizárólag kormánypárti médiából tájékozódnak (56% és 50%).** A semlegesnek tekinthető álláspont aránya (ami szerint hasonló mértékben ártottak a szankciók az EU-nak és Oroszországnak) a kiegyensúlyozott médiafogyasztók körében átlag feletti (42%), míg a többnyire kormánypárti médiafogyasztók körében átlag alatti (30%).

Az oroszok további területszerzését vagy a frontvonalak befagyását valószínűsítik a magyarok, az ukránok előretörésére kevesen számítanak

Arról is megkérdeztük a válaszadókat, hogy szerintük milyen irányba fognak elmozdulni a háborúban az erőviszonyok. **Tízből négy válaszadó szerint az oroszok fognak több területet szerezni (39%). Ugyanennyien (39%) válaszolták azt, hogy nem fognak változni a mostani frontvonalak, míg csupán 7% gondolta azt, hogy az ukránok lesznek sikeresebbek a következő egy évben.** A válaszok politikai csoportok közötti megoszlása a szankciók megítéléséhez hasonló mintázatot mutat. **A kormánypártiak fele (50%) gondolta azt, hogy az orosz erők fognak több területet szerezni.** Ennél kevesebben gondolkoztak hasonlóan a Mi Hazánk szavazók (38%), a hatpárti ellenzék támogatói (32%), a párt nélküliek (33%), valamint az egyéb pártok támogatói között (27%). **Az ellenzéki szimpatizán-**

sok között gondolták a legtöbben, hogy a konfliktus be fog fagyni (45%), míg a párt nélküliek és a kormánypártiak között számítottak erre a legkevesebben (35% és 36%). Az összes politikai csoportban kisebbségben voltak azok, akik az ukrán előretörést reálisnak gondolták (4–11%).

A kizárólag kormánypárti médiát fogyasztók inkább tartják bűnösnek az ukránokat, míg a többnyire kormánykritikus médiát fogyasztók azzal értenek jobban egyet, hogy Putyin háborús bűnös

Az orosz–ukrán háború orosz, valamint nyugati/ukrán magyarázatának elfogadottságát 2023 tavaszán már harmadszor mértük fel, így alkalmunk adódott az egyes narratívák elfogadottságának változását követni. **Azzal az állítással, miszerint „Vlagyimir Putyin háború bűnös, mert tömegmészárlást hajt végre Ukrajnában” a magyarok többsége egyetértett 2023 tavaszán (53%).** Ugyanakkor tízből négyen nem értettek egyet az orosz elnököt elítélő állítással (40%). A teljes idősor tekintetében elmondhatjuk, hogy **a háború első hat hónapjában jelentősen csökkent az orosz agressziót elítélő álláspont támogatottsága, majd a háború után egy évvel visszatért a háború kitörését követő szintre, így újra többségbe kerültek a Putyint elítélő vélemények.** 2022 őszén, amikor a legmagasabb volt az elutasítottsága a nyugati narratívának, a párt nélküliek és a fideszesek álláspontja nem tért el jelentősen. A háború kitörése utáni hónapokban és 2023 tavaszán viszont a párt nélkülieknek már a hatpárti ellenzék támogatóihoz volt hasonló a vélekedése a háború nyugati narratívájával kapcsolatban.

Mindhárom adatfelvétel során felmértük a Kreml-által terjesztett narratíva elfogadottságát is. Az állítás, amivel kapcsolatban kérdeztük a kutatásunk résztvevőit az alábbi volt: *„Az oroszok azért támadták meg Ukrajnát, mert az ukránok népiertást hajtottak végre az oroszajkúakkal szemben”.* A háború kitörése után kiegyenlített volt a társadalom annak tekintetében, hogy hányan fogadták el és hányan utasították el a Kreml narratíváját, majd a háború első szakaszát követően, máig tartóan kis többségbe kerültek azok, akik nem adtak hitelt az Ukrajnát érő vádaknak.

A 2023-as adatfelvételünkben azt is meg tudtuk vizsgálni, hogy van-e összefüggés a nyugati/ukrán, valamint az orosz narratíva elfogadottsága és a médiafogyasztási szokások között. Az átfogó médiafogyasztási kategóriák szerint két szignifikáns különbséget találtunk. **Azokhoz képest, akik hasonló arányban fogyasztanak kormánypárti és kormánykritikus médiát, a kizárólag kormánypárti média fogyasztói hajlamosabbak voltak elfogadni az ukránokat bűnösnek beállító magyarázatot. A többnyire ellenzéki médiát fogyasztó válaszadók azzal értenek jobban egyet, hogy Putyin háborús bűnös.**

Az Egyesült Államok a magyarok szemében: katonai és politikai világhatalom, mely veszít pozícióiból, de még mindig a szabadság és jólét országa

A következő kérdéskörrel azt néztük meg, hogy a magyarok szemében milyen megítélés alá esnek az Egyesült Államok és Kína. **A legtöbben azt említették spontán módon (38%), hogy az USA katonai és politikai nagyhatalom, valamint a NATO vezető állama.** Emellett a válaszok ötöde (21%) azt emelte ki, hogy az Egyesült Államok gyakran indít vagy vesz részt háborúban, illetve agresszíven érvényesíti az érdekeit. Kína felemelkedése az Egyesült Államokra adott válaszokban is megjelenik: a megkérdezettek 7 százaléka számára az USA pozícióvesztése a kiemelendő. Több válaszban arra utaltak, hogy általános értelemben gyengül és hanyatlik az Egyesült Államok, de többen kifejezték a gazdasági szerepének gyengülését is.

Ezt követően különböző tulajdonságokat soroltunk fel a résztvevőknek, és arra kértük őket, hogy döntsék el, ezen sajátosságok mennyire jellemzőek az Egyesült Államokra. **A magyarok az USA-t elsősorban a jóléttel (66%), és a szabadsággal (63%) azonosítják, azonban a kitöltők több mint fele (52%) azt is gondolja, hogy a nagyhatalom agresszívan terjeszkedik.** Szintén több mint felük véli úgy, hogy az Egyesült Államok egy veszélyes hely (51%). Habár a résztvevők nagy többsége a jóléttel azonosította az országot, csupán 37 százalék értett egyet azzal, hogy Amerikában gondoskodnak a rászorulókról. A megkérdezettek szerint a felsorolt tulajdonságok közül legkevésbé a kisebbségek elnyomása jellemzi az USA-t (33%).

Pártszimpátia szempontjából azonban vannak különbségek a különböző táborok között: a Fidesz-KDNP szavazóinak 62 százaléka azonosítja jóléttel az országot, a hatpárti ellenzék szimpatizánsainak 69 százaléka, a Mi Hazánk szavazóinak pedig 71 százaléka. Az ellenzéki szavazók 68 százaléka szerint jellemző az USA-ra a szabadság, a kormánypártiaknak viszont 60, a Mi Hazánk szavazóinak pedig csupán 52 százaléka vélekedik hasonlóan. A hatpárti ellenzék szavazóinak 43 százaléka, a kormánypártiak 33 százaléka, és a Mi Hazánk szimpatizánsok 29 százaléka szerint gondoskodnak a szegényekről az Egyesült Államokban. A Fidesz-KDNP szavazók 42 százaléka, a szélsőjobb oldaliak 38 százaléka, és a hatpárti ellenzék szimpatizánsainak pedig 31 százaléka gondolja, hogy a nyugati nagyhatalom elnyomja a kisebbségeit.

A magyarok Kína-képe: gazdasági és politikai térnyerés, de nem jellemző rá a jólét és elnyomja a kisebbségeit

A magyarok ötödének (21%) Kína világgazdaságban és a világkereskedelemben betöltött központi szerepe jut elsőként eszébe. Emellett szintén 21 százaléknak az első asszociációja a térnyerés volt: az, hogy Kína az utóbbi években erőteljes terjeszkedésbe kezdett világszerte politikai, gazdasági és kulturális téren egyaránt. A dobogó harmadik helyére (13%) az került, hogy Kína a másik katonai és politikai nagyhatalom az Egyesült Államok mellett. A Kínából érkező olcsó és alacsony minőségű tömegcikkeket szintén a megkérdezettek 8 százaléka emelte ki.

Kínával kapcsolatban a felsorolt jelzők közül a leginkább az agresszív terjeszkedéssel (50%) és a kisebbségek elnyomásával (39%) értettek egyet a válaszadók, illetve azzal, hogy Kína egy veszélyes hely (37%). Nagyjából ugyanannyian gondolják az Egyesült Államokról, hogy agresszívan terjeszkedik, mint Kínáról. Az USA-t ráadásul jóval többen tartják veszélyes helynek (51%), mint Kínát (37%). A magyarok csupán 31 százaléka szerint jellemző Kínára a jólét, 26 százalékauk gondolja szabad országnak, és mindössze 23 százalék véli úgy, hogy Kínában gondoskodnak a rászorulókról.

A Kínával kapcsolatos véleményekben is vannak különbségek pártpreferencia szerint. Míg a kormánypártiak 42 százaléka szerint jellemző az országra a jólét, addig a hatpárti ellenzék és a Mi Hazánk szimpatizánsai között alig volt, aki ezzel egyetértett. A kormánypártiak körében a relatív többség szerint a szabadság is releváns jelző Kínával kapcsolatban. Ezzel szemben a hatpárti ellenzékiek többsége, és a Mi Hazánk 40 százaléka nem tartja szabadnak a távol-keleti országot. Az ellenzéki szavazók 48 százaléka, a Mi Hazánk 54 százaléka, míg a kormánypártiaknak csupán 33 százaléka vélte úgy, hogy Kínában elnyomják a kisebbségeket. Amerikáról a Mi Hazánk 63% és a kormánypártiak (64%) több mint fele gondolja azt, hogy agresszívan terjeszkedik, miközben Kínáról csak a Mi Hazánk szavazóinak fele (50%) és a Fidesz-KDNP szimpatizánsainak relatív többsége (43%). Ezzel szemben a hatpárti ellenzék szavazói a távol-keleti ország térnyerését látják agresszívebbnek (59%) az Egyesült Államokhoz képest (46%).

A fideszesek negatívabbak az USA-val és pozitívabbak Kínával szemben, az ellenzékiek pontosan fordítva vélekednek a két országról

Többváltozós elemzéssel vizsgáltuk, hogy milyen tényezők határozzák meg az USA és Kína „szimpátia indexét”. **A pártpreferencia hatása látványos, a Fidesz szavazók és a hatpárti ellenzék szavazói, mintha egymás tükörképei lennének a nagyhatalmi orientáltságukat illetően.** A pártnélküliekhez képest a fideszesek szignifikánsan negatívabbak az USA-val, és pozitívabbak Kínával szemben. Az ellenzékiek ezzel szemben az USA-val pozitívabbak és Kínával szemben negatívabbak a pártnélküliekhez képest. Az idősebb korosztályok körében rosszabb az Egyesült Államok imázsa, mint a 30 év alatti felnőttek között. A diplomások szemében rosszabb Kína megítélése, mint a legfeljebb alapfokú végzettségűek között.

A magyarok megosztottak az EU-s szankciók kivetésével kapcsolatban arra az esetre, ha Kína megtámadná Tajvant, és nem támogatnák NATO katonák küldését Tajvan védelmére

Tajvan kérdése a Kína és az Egyesült Államok közötti feszültségek egyik fontos terepe. Két kérdéssel teszteltük, hogy a magyarok szerint milyen intézkedésekre lenne szükség abban az esetben, ha Kína megtámadja Tajvant. **A magyarok megosztottak az EU-s szankciók kivetésével kapcsolatban arra az esetre, ha Kína megtámadná Tajvant: 43 százalékuk ellenzi, 42 százalékuk támogatja a döntést.** A szankciókat a kormánypártiak elleneznék a leginkább (56%, és csak 33% támogatná), de a hatpárti ellenzék többsége támogatná (a DK-sok és a Momentum szavazói között 60% a támogatók aránya). A Mi Hazánk szavazók fele (50%) is támogatná az EU-s szankciók kivetését Kínára. **A NATO katonák küldését az összes kitöltő több mint fele (55%) utasította el,** a kormánypárti szavazók többsége (63%) a Mi Hazánk támogatóinak 58 százaléka, és a hatpárti ellenzék fele (50%) sem értett egyet a javaslattal.

A legismertebb nemzetközi közéleti szereplők Magyarországon:
Vlagyimir Putyin, Ferenc pápa, Donald Trump

Kutatásunkban 23 nemzetközi politikus és közéleti szereplő kapcsán lehetett kifejezni, hogy mennyire negatívnak vagy pozitívnak látják őket – már amennyiben ismerik őket. **A magyarok körében a három legismertebb politikus és közszereplő Vlagyimir Putyin (95%), Ferenc pápa (91%) és Donald Trump (90%). 80 százalék feletti ismertség-**

gel rendelkezik Ukrajna elnöke, Volodimir Zelenszkij (87%) és az Egyesült Államok jelenlegi elnöke, Joe Biden (83%). Egyértelmű mintázat továbbá, hogy a környező országok vezetőit a magyarok többsége nem ismeri: Aleksandar Vučić (45%), Andrzej Duda (44%), Zuzana Čaputová (38%) és Klaus Johannis (39%) ismertsége egyaránt 50 százaléknál alacsonyabb.

Ferenc pápa a legnépszerűbb, Putyin a legnépszerűtlenebb nemzetközi közéleti szereplő

A népszerűségi arányokat azok körében vizsgáltuk, akik ismerik az adott személyt. **A 23 személy közül a legpozitívabb és a legnegatívabb szereplők egyaránt kiemelkednek: Ferenc pápa a legpozitívabb megítélésű nemzetközi közszereplő (60% van róla kedvező véleménnyel), és a legnegatívabb imázsa egyértelműen Oroszország elnökének, Vlagyimir Putyinnak van (69% van róla kedvezőtlen véleménnyel).**

Azok a kormánypárti szavazók, akik ismerik az orosz elnököt, többségében (54%) negatívan ítélik őt meg, azonban ennél a Mi Hazánknál 12 százalékponttal (66%), a hatpárti ellenzék körében pedig 33 százalékponttal (87%) magasabb arányt látunk. Volodimir Zelenszkijjal kapcsolatban is ellentétes attitűd figyelhető meg az egyes politikai táborokban. A Fidesz-KDNP (74%) és a Mi Hazánk (78%) szavazói többségében negatívan ítélik meg az ukrán elnököt, míg a hatpárti ellenzék körében csak 37% gondolkozik hasonlóképp.

Joe Bident, az Egyesült Államok jelenlegi elnökét is különböző módon ítélik meg a különböző politikai preferenciával rendelkező magyarok. A fideszesek többségében (63%) negatív véleménnyel vannak a jelenlegi elnökről, és elhanyagolható azok aránya (11%), akik ellentétes álláspontot képviselnek. Az ellenzék esetében szűk relatív többség figyelhető meg a negatív oldalon (37%), és 9 százalékponttal alacsonyabb (28%) azok aránya, akik ismerik és pozitívan ítélik meg Joe Bident. Hszi Csin-Ping, Kína elnökének megítélése a hatpárti ellenzék (60%), valamint a Mi Hazánk (51%) voksolói esetében negatív, míg a kormánypárti szavazóknak csak 30 százaléka vélekedik hasonlóképp.

Az Európai Bizottság elnökéről, Ursula von der Leyenről merőben másképp gondolkoznak a kormánypárti és a Mi Hazánk szavazók, mint a hatpárti ellenzékét támogatók. A kormánypárti szavazók (55%) és a szélsőjobboldali pártot támogatók (52%) többsége negatívan ítéli meg von der Leyent, és szinte elhanyagolható a pozitívan vélekedők aránya mindkét csoport esetében (12% és 20%). Teljesen máshogy látják őt az ellenzéki szavazók: az Európai Bizottság elnökéről 52 százalék a pozitív, és 6 százalék a negatív vélemények aránya a hatpárti ellenzékiek körében.

A jövőbeli háborúk és geopolitikai fenyegetések kerültek a magyarok globális problématérképének élére

Kutatásunkban végül felmértük, hogy milyen események aggasztják leginkább a magyarokat a világ jövőjével kapcsolatban. **A legújabb adataink alapján a jövőbeli háborúk és geopolitikai fenyegetések kerültek a lista első helyére. Míg két évvel ezelőtt csupán a válaszadók ötöde (19%), addig 2023 tavaszára már a megkérdezettek fele (49%) sorolta ezt a legfontosabb veszélyek közé.** Habár két évig a járványok vezették a magyarok globális problémalistáját, 2023-ban ez a második helyre csúszott vissza. Ez egy fokozatos csökkenő trendbe illeszkedik: 2021-ben 59%, 2022-ben 47%, 2023-ban 40% sorolta a jövőbeli pandémiákat a legfontosabb globális problémák közé. A járványokkal holtversenyben van a jövőbeli gazdasági válságok említése (40%). Ez hasonló arány, mint a két évvel ezelőtti adat (38%), de valamivel magasabb, mint a 2022. szeptemberi mérésünk (35%). A lista negyedik helyére a klímaváltozás jelensége került 37 százalékos említési aránnyal, ami enyhe növekedés a 2021-es arányhoz képest (33%). Szintén kismértékű növekedést mutat a világszintű demokratikus lejtmenettől való félelem (22 százalékról 28 százalékra nőtt), ami az ötödik leggyakrabban említett probléma 2023-ban. Összességében elmondható, hogy a ritkábban említett globális problémák említési aránya csak kis mértékben változott. **A leginkább meghatározó trend a háború okozta veszélyérzet nagymértékű növekedése, és az újabb járványoktól való félelem fokozatos visszaszorulása.**

1. Magyarország helye a világban

1.1. Nyugat vagy Kelet? Magyarország külpolitikai orientációja

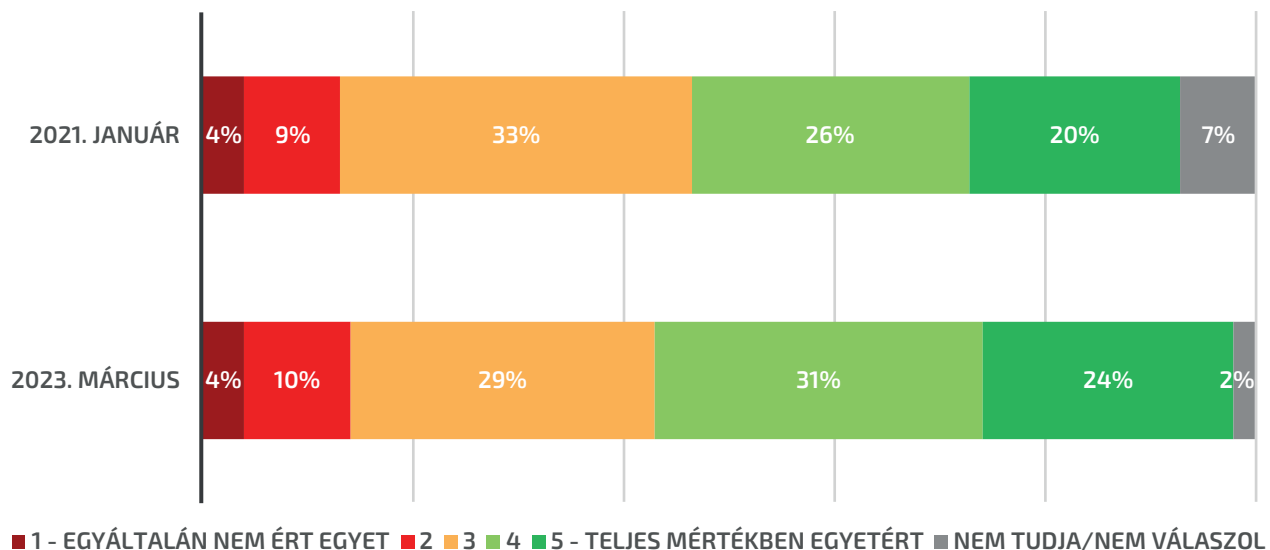
Elsőként azt mértük fel, hogy a magyarok szerint hazánknak nyugati vagy keleti külpolitikai orientációt kellene követni, valamint, hogy miként látják Magyarország szerepét a közép-európai régióban. A vizsgált állítások esetében a válaszadóknak egy ötfokú skálán kellett kifejezniük álláspontjukat (az „egyáltalán nem ért egyet” lehetőségtől a „teljes mértékben egyetért” opcióig). Mivel 2021-ben már megvizsgáltuk a magyar társadalom álláspontját a külpolitikai orientáció kérdésében, így az időbeli változást is értékeltük.

A magyarok többsége (55%) szerint hazánk hagyományosan a nyugathoz tartozik értékek tekintetében, így a jövőben is a nyugati partnereink felé kell törekednünk (1. ábra). Mindössze a megkérdezettek 13 százaléka képviseli az ellenkező álláspontot. 2021-hez képest a magyar társadalomban csökkent a semleges állásponton lévők vagy a véleményyel egyáltalán nem rendelkezők aránya, miközben 9 százalékponttal nőtt a nyugati orientációt támogatók aránya. A nyugati orientációt elutasítók aránya gyakorlatilag változatlan maradt.

A különböző politikai preferenciával rendelkező magyarok eltérő módon gondolkodnak a kérdésről. A kormánypárti szavazók relatív többsége (46%) is a nyugathoz és a nyugati értékekhez történő orientációt támogatja, de minden ötödik (21%) Fidesz-KDNP voksoló nem ért ezzel egyet. A hatpárti ellenzéket támogatók kétharmada (67%) ért egyet azzal, hogy hagyományosan a nyugathoz tartozunk értékek tekintetében, míg mindössze 9 százaléku utasítja el ezt az álláspontot. A Mi Hazánk szavazóinak is közel kétharmada (64%) a nyugati orientációt támogatja, és csak minden tizedik (12%) szavazójuk ellenzi.

1. ábra

Magyarország az értékek tekintetében hagyományosan a nyugathoz tartozik, ezért a jövőben a nyugat felé kell törekednie

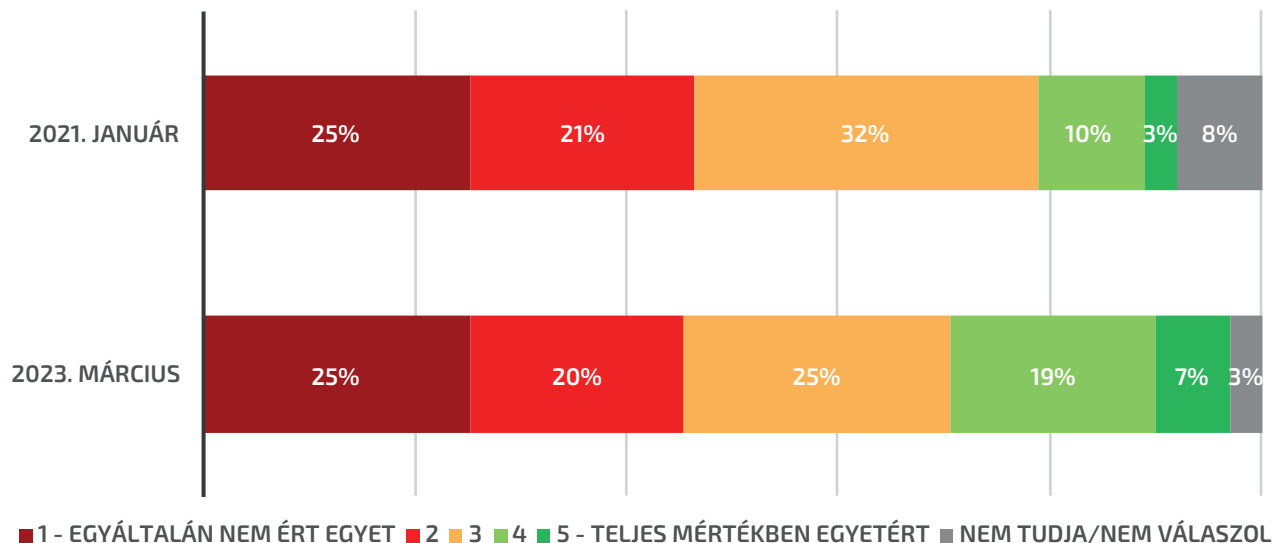

A magyarok negyede (26%) szerint hazánknak az az érdeke, hogy Oroszországhoz közeledjünk és távolodjunk az Európai Uniótól (2. ábra). Fontos hangsúlyozni, hogy a magyar társadalom relatív többsége (45%) továbbra is elutasítja a szorosabb együttműködést az oroszokkal. Míg az Oroszországgal történő együttműködést elutasítók aránya nem változott két év alatt (2021-ben 46%, 2023-ban 45%), addig 2023-ban kétszer annyian támogatják – 13 százalék helyett 26 százalék – az Oroszországhoz közeledést, mint két évvel korábban. E kérdésben is a semleges állásponton lévők és a véleménnyel nem rendelkezők körében látunk csökkenést.

A kormánypárti szavazók szűk relatív többsége (35%) tartja kívánatosnak, hogy Magyarország Oroszországhoz közeledjen, míg 6 százalékponttal kevesebben (29%) ellenzik ezt a külpolitikai álláspontot. Ezzel szemben a hatpárti ellenzékre voksolók negyede (24%) támogatja a közeledést az oroszokhoz, és döntő többségük (60%) ezt elutasítja. A Mi Hazánk szavazói az ellenzéki szavazókhöz hasonlóan vélekednek a kérdésről: míg 22 százalékuk támogatná az Oroszországhoz való közeledést, addig 51 százalékuk elutasítja.

2. ábra

Magyarországnak az az érdeke, hogy Oroszországhoz közeledjen és távolodjon az Európai Uniótól

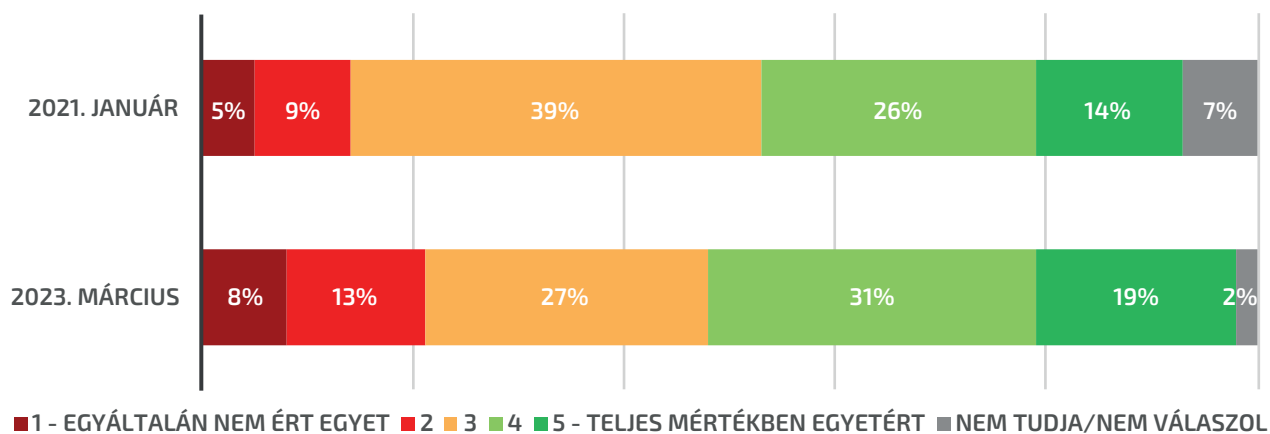

Többségi álláspontként (50%) rajzolódik ki, hogy az Európai Unióhoz tartozás Magyarország gazdasági érdeke, de ettől még az értékrend tekintetében nem szükséges igazodni (3. ábra). Ezzel az állásponttal mindössze a magyarok ötöde (21%) nem ért egyet. 2021-ben még 10 százalékponttal kevesebben (40 százalék) gondolták úgy, hogy az értékrend tekintetében nem kell az EU-hoz igazodni.

A Fidesz-KDNP szavazók kétharmada (66%) gondolja úgy, hogy az értékrend tekintetében nem kell az EU-hoz igazodni. Minden második ellenzéki szavazó (48%) szerint is főként a gazdasági érdekek kötnek minket az Unióhoz, és nem kell, hogy ez szükségszerűen értékrendbeli azonossággal járjon. A Mi Hazánk szavazói körében ez az arány 52%.

3. ábra

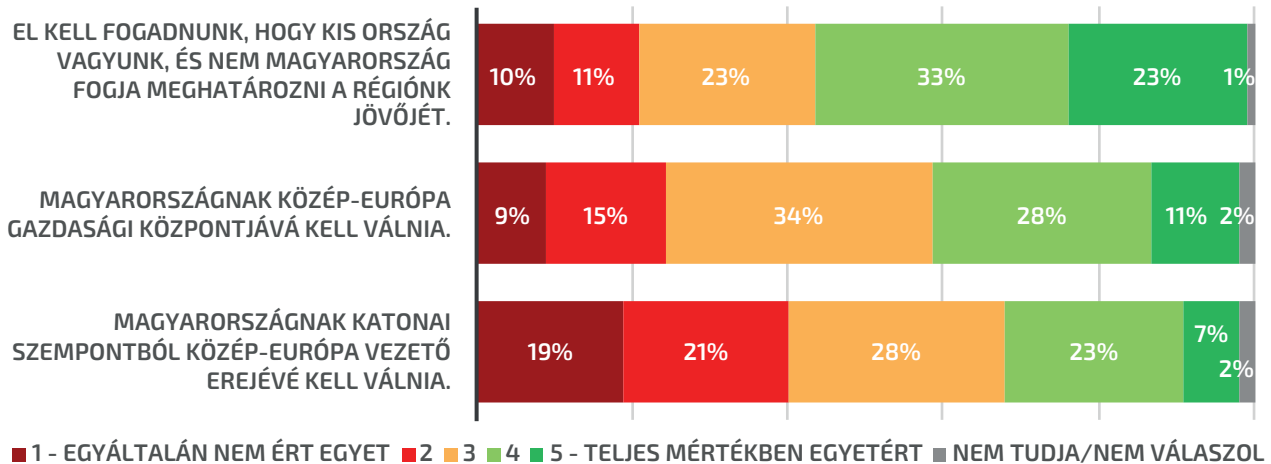
Az Európai Unióhoz való tartozás Magyarországnak anyagi, gazdasági érdeke, de ettől még az értékrend tekintetében nem kell az EU-hoz igazodni

1.2. A magyar külpolitika céljai

A nyugati és keleti orientáció mellett a hazánk közép-európai helyzetével kapcsolatos véleményeket is vizsgáltuk (4. ábra). A megkérdezettek 56 százaléka szerint el kellene fogadnunk, hogy kis ország vagyunk, így a régiónk jövőjét nem mi fogjuk meghatározni. Ezzel szemben a magyarok ötöde (21%) szerint megfelelő stratégiával régióvezetőkké is válhatunk. Amikor arról kérdeztük a válaszadókat, hogy hazánk lehet-e Közép-Európa gazdasági motorja, 39 százalék az egyetértését fejezte ki, míg negyedük (24%) nem látja realitását ennek. Ami a katonai erőt illeti,

4. ábra

Mennyire ért egyet az állításokkal?

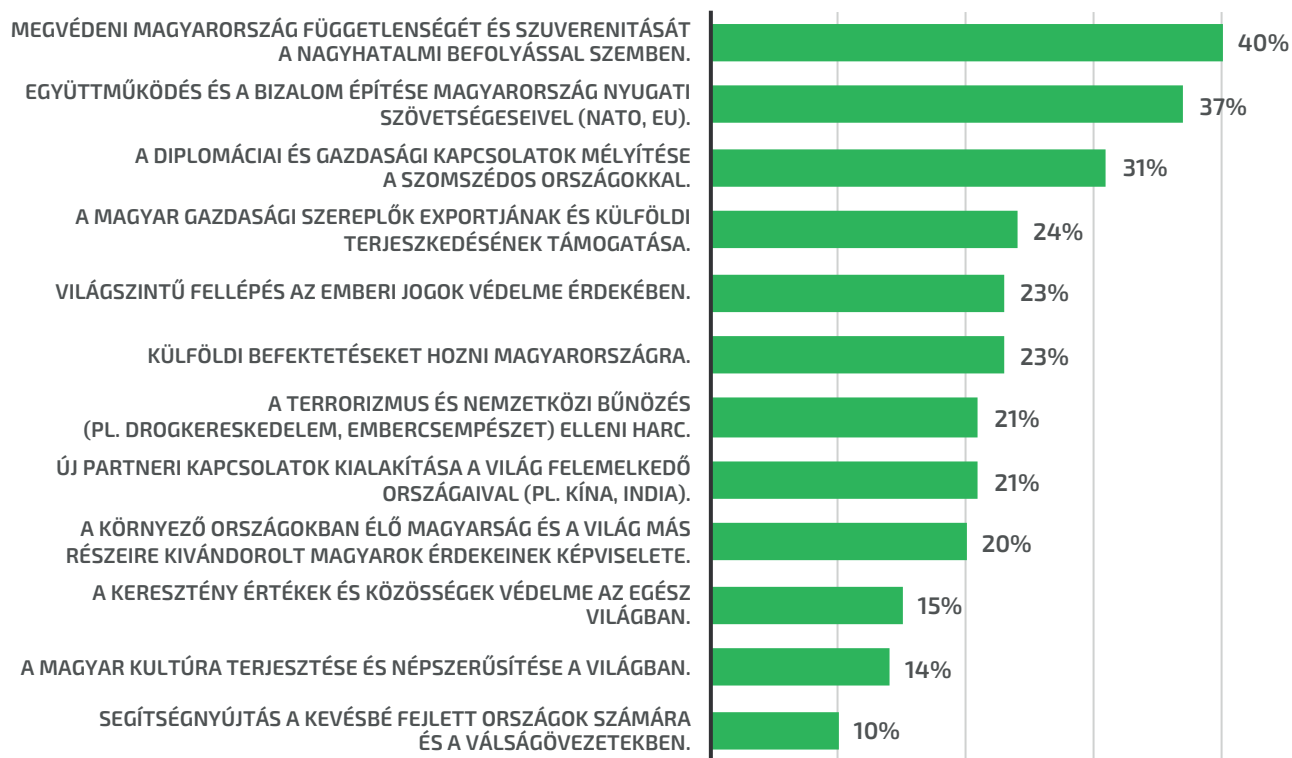
a magyarok 30 százaléka szerint kellene arra törekedni, hogy Magyarország katonai szempontból a régió vezető hatalmává váljon, többen vannak (40%) viszont azok, akik elutasítják ezt a lehetséges célkitűzést.

Következő kérdésünkkel azt vizsgáltuk, hogy a magyar külpolitikának milyen szempontok és célkitűzések szerint kellene működni. A felsorolt tizenkét válaszlehetőség közül legfeljebb hármat választhattak a megkérdezettek. A következő kérdésre kellett választ adniuk: „Megoszlanak a vélemények arról, hogy a magyar külpolitikának milyen szempontok és célkitűzések szerint kell működni. Arra kérjük, hogy válassza ki, hogy az alábbiak közül Ön szerint melyik az a három cél, amelynek elsősorban meg kellene határoznia a magyar külpolitikát!”.

A magyar külpolitika céljaira vonatkozó válaszokból két fő irány emelkedik ki: a nemzeti szuverenitást védelmezők tábora, és azok, akik a nyugati szövetségeseinkkel való együttműködés fontosságát emelik ki (5. ábra). A magyarok 40 százaléka szerint a legfontosabb külpolitikai mozzatörugónak az ország függetlenségének és szuverenitásának megvédése kellene lenni a nagyhatalmi befolyással szemben. Mindössze három százalékponttal kevesebben választották azt, hogy a magyar kormánynek erősítenie kell a nyugati szövetségeseinkkel (NATO és Európai Unió) az együttműködést (37%). A képzeletbeli dobogó harmadik helyén a szomszédos országokkal fenntartott diplomáciai és gazdasági kapcsolatok erősítése áll (31%).

5. ábra

Ön szerint melyik az a három cél, amelynek elsősorban meg kellene határozni a magyar külpolitikát? (Összes megkérdezett, %)

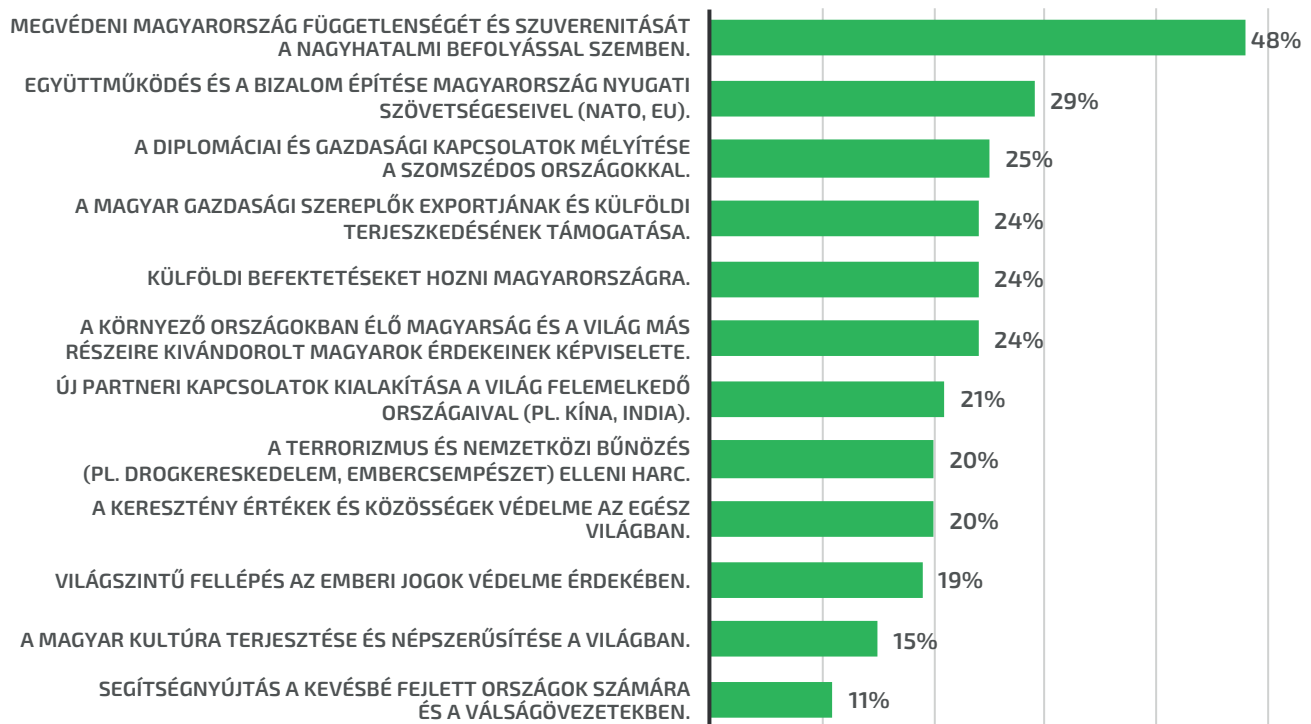

Érdekes az is, hogy mely szempontok és célkitűzések számítanak kevésbé fontosnak hazánk külpolitikája tekintetében. A megkérdezettek 15 százaléka nyilatkozott úgy, hogy Magyarországnak prioritásként kell kezelni a keresztény értékek és közösségek védelmét a nemzetközi politikában. Listánkon utolsó előtti helyen végzett a magyar kultúra terjesztésének és népszerűsítésének szempontja (14%). Az utolsó helyre a kevésbé fejlett országok megsegítése, valamint a válságövezetekben való aktív segítségnyújtás került (10%).

A teljes társadalomra vonatkozó összesített eredmények mellett arra is kíváncsiak voltunk, hogy a különböző politikai preferenciával rendelkező megkérdezettek milyen szempontokat preferálnak. A kormánypárti szavazók csaknem fele (48%) gondolja úgy, hogy a függetlenség és a szuverenitás védelme a legfontosabb (6. ábra). A nyugati szövetségeseinkkel való együttműködés szorosabbra fűzését a Fidesz-KDNP szavazók 29 százaléka tartja kiemelt célnak, ami 8 százalékponttal alacsonyabb érték, mint a teljes népességben belül. Egyaránt negyedük véli úgy, hogy elsősorban a szomszédos országokkal kell szorosabb kapcsolatokat kialakítani (25%), a magyar gazdasági szereplők külföldi terjeszkedését támogatni (24%), külföldi befektetéseket hozni Magyarországra (24%), valamint a külhoni – környező országokban élő és kivándorolt – magyarok érdekeit képviselni (24%).

6. ábra

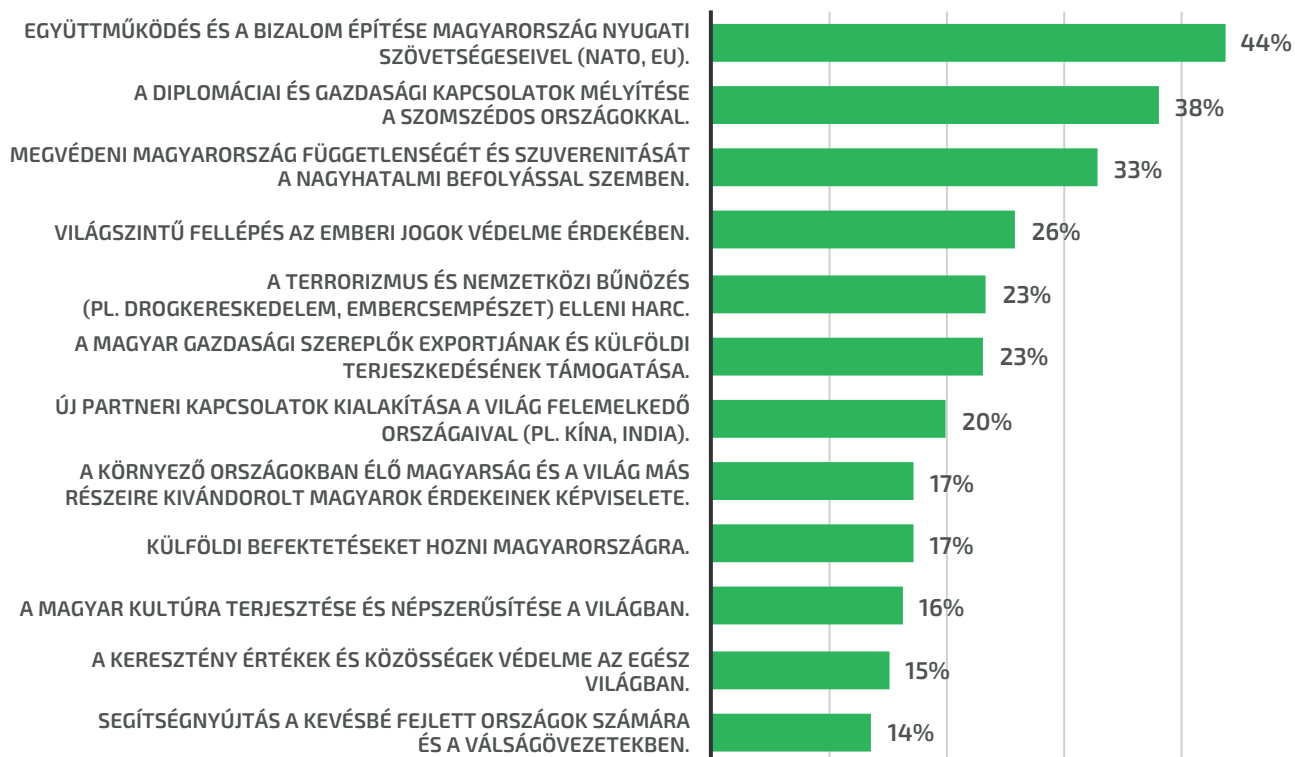
Ön szerint melyik az a három cél, amelynek elsősorban meg kellene határozni a magyar külpolitikát? (Kormánypárti szavazók, %)

A hatpárti ellenzék szavazói közül a legtöbben (44%) azon az állásponton vannak, hogy Magyarországnak elsődlegesen a nyugati szövetségeseinkkel kell szorosabbra fűzni az együttműködést és erősíteni a bizalmat (7. ábra). A lista második helyén (38%) a diplomáciai és gazdasági együttműködés erősítése áll a szomszédos államokkal. Az ellenzékiek harmada (33%) támogatja továbbá, hogy a három fő prioritás között szerepeljen a függetlenség és szuverenitás védelme. Fontos hangsúlyozni, hogy habár az ellenzékiek körében ez az arány jóval elmarad (15 százalékponttal alacsonyabb) a fideszesek között mért eredménytől, de a szuverenitás védelme a hatpárti ellenzék szavazói körében is dobogós külpolitikai cél.

7. ábra

Ön szerint melyik az a három cél, amelynek elsősorban meg kellene határozni a magyar külpolitikát? (A hatpárti ellenzék szavazói, %)

A Mi Hazánk Mozgalom szavazóinak több mint 40 százaléka (42%) is elsősorban a NATO, valamint az EU tagországokkal növelné az együttműködés szintjét (8. ábra). Második helyen Magyarország szuverenitásának védelme (35%) áll a szélsőjobb oldali párt támogatói körében, míg a többi vizsgált csoporttal ellentétben dobogós helyre került a külföldi befektetések bevonzásának célja (31%). Ez a szempont a kormánypárti szavazók között 7 százalékponttal (24%), míg a hatpárti ellenzékiek körében 14 százalékponttal (17%) alacsonyabb értéket ért el.

8. ábra

Ön szerint melyik az a három cél, amelynek elsősorban meg kellene határozni a magyar külpolitikát? (Mi Hazánk Mozgalom szavazói, %)

Összefoglalásként kijelenthető, hogy mind a teljes népesség, mind a különböző politikai pártok szavazói számára egyaránt fontos külpolitikai cél, hogy a magyar külpolitika hazánk függetlenségét és szuverenitását védje meg. A nyugati szövetségesekkel (NATO, EU) való együttműködés és a bizalom építése szintén előkelő helyen szerepel minden vizsgált csoportban, valamint a szomszédos országokkal való kapcsolatok mélyítése is fontos prioritásnak számít.

A leginkább preferált célok mellett a legkevésbé támogatott szempontok körében is szinte konszenzus mutatható ki a magyar társadalomban. A magyarok a legkevésbé azokat a külpolitikai célokat preferálják, amelyek kevésbé járnak direkt politikai vagy gazdasági haszonnal Magyarország számára. A kevésbé fejlett országok támogatása, a keresztény értékek védelme, a magyar kultúra népszerűsítése egyaránt az utolsó helyeken szerepeltek minden politikai tábor esetében. Emellett azonban kiemelhető egy-egy eltérés is: a kormánypártok szavazói az emberi jogok világszintű védelmét nem tartják kiemelt célnak, míg a Mi Hazánk szavazói számára a terrorizmus és a nemzetközi bűnözés elleni harc nem a legfontosabb külpolitikai célok egyike.

1.3. Magyarország legfontosabb partnerei

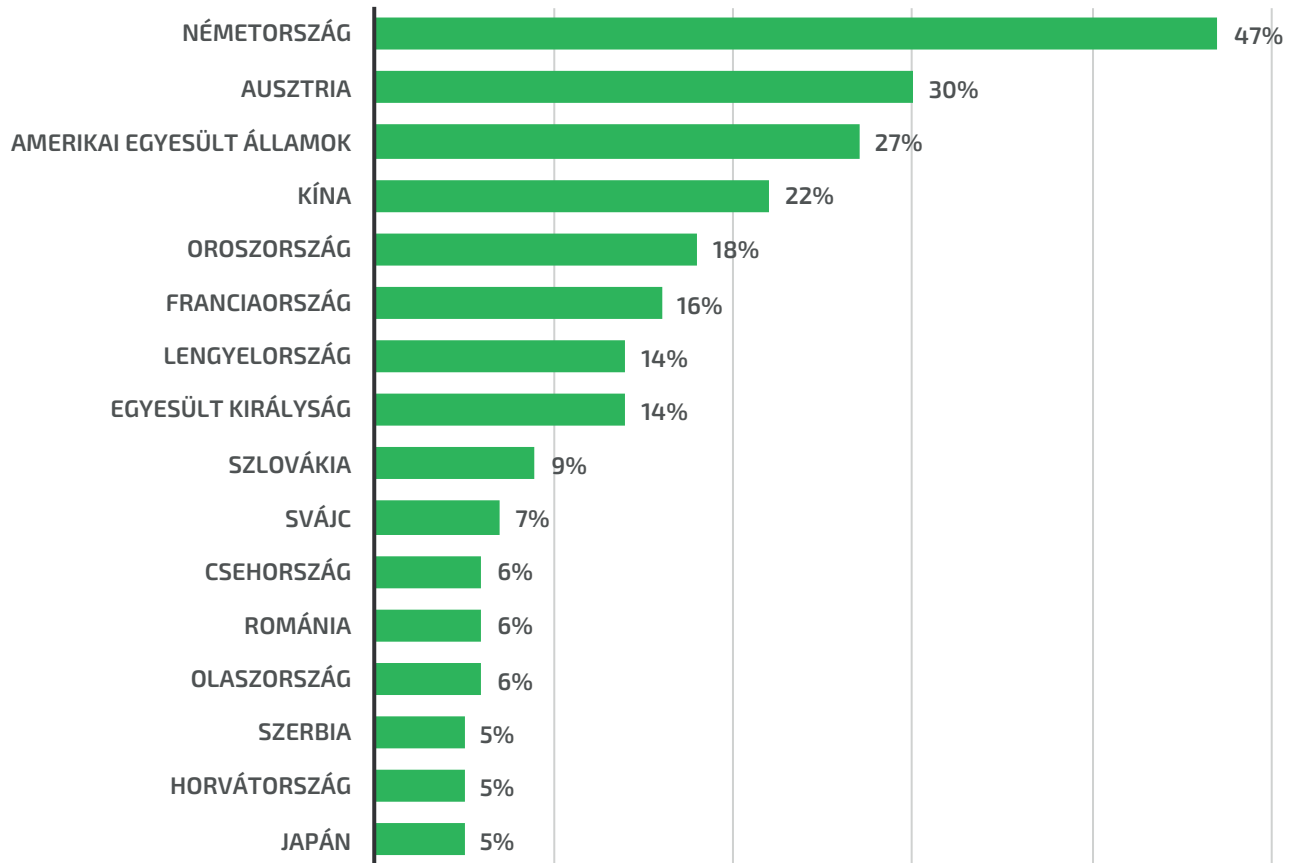
A következő, nyitott kérdéssel azt mértük fel, hogy melyek azok az országok, amelyekkel a megkérdezettek szerint fontos lenne, hogy Magyarország szoros partneri kapcsolatot alakítson ki. A következő kérdésre kellett választ adniuk: „Az Ön véleménye szerint melyik az a három ország, amelyekkel a legfontosabb lenne, hogy Magyarországnak szoros partneri kapcsolata legyen?”. A nyitott kérdésre összesen 49 országot említettek, amelyek közül a legalább 5 százalékos elérést elért országokat ábrázoltuk (9. ábra).

A magyarok közel fele (47%) számára a Németországgal kialakítandó és fenntartandó szoros partneri viszony kiemelt prioritást élvez. A környező országok közül Ausztria (30%) a leggyakrabban említett ország, amellyel a jó kapcsolat elengedhetetlen Magyarország számára. Harmadik helyen az Amerikai Egyesült Államok szerepel (27%).

Az ezt követő helyeken olyan jelenlegi vagy korábbi világhatalmak szerepelnek, mint Kína (22%), Oroszország (18%), Franciaország (16%) és az Egyesült Királyság (14%). A magyarok jelentős hányada szerint a világpolitikai szereplők mellett a régiós partneri kapcsolatainkat is ápolni kell, így Lengyelország (14%), Szlovákia (9%), Csehország (6%), Románia (6%), Szerbia (5%) és Horvátország (5%) is felkerültek a listára. Mellettük Svájc (7%), Olaszország (6%) és Japán (5%) is azon tizenhat ország közé tartozik, amelyek legalább 5 százalékos említést értek el.

9. ábra

Az Ön véleménye szerint melyik az a három ország, amelyekkel a legfontosabb lenne, hogy Magyarországnak szoros partneri kapcsolata legyen? (Az érdemi válaszadók körében, N=799)

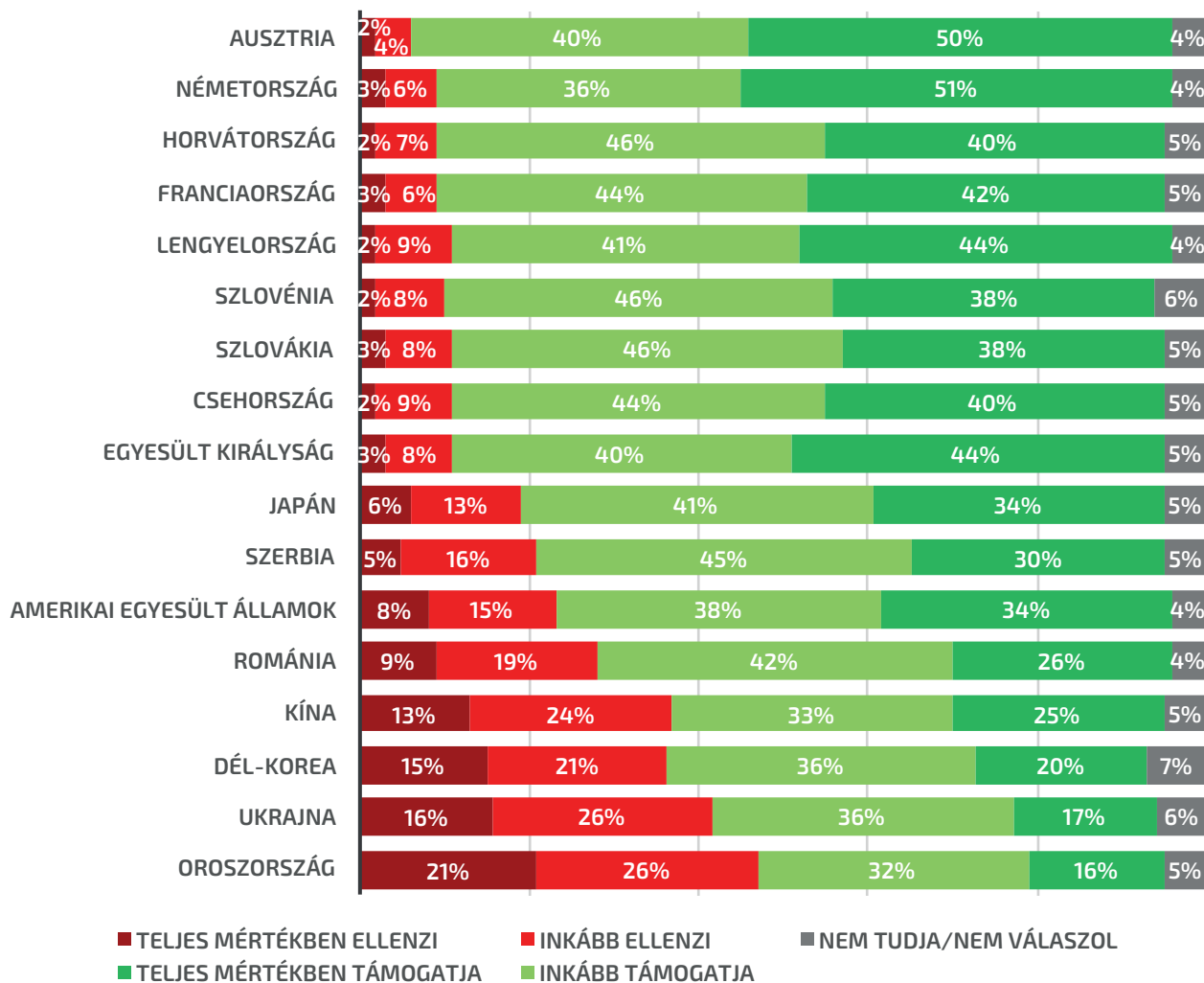

Az említések kevesebb mint 5 százaléka, de legalább 1 százaléka érkezett a következő 15 országra: Hollandia (3%), Ukrajna (3%), Svédország (2%), Szlovénia (2%), Törökország (2%), India (2%), Spanyolország (2%), Dánia (2%), Finnország (2%), Belgium (1%), Norvégia (1%), Görögország (1%), Egyesült Arab Emírségek (1%), Lettország (1%) és Izrael (1%).

Kutatásunkban egyenként is rákérdeztünk 17 országra (10. ábra). Az összesített táblázatunkból kiderül, hogy a felsorolt országok közül a magyarok leginkább a szomszédos Ausztriával tartanának fent szoros együttműködést (90%), de Németország (87%), és az ugyancsak szomszéd Horvátország (86%) is rendkívül jó értékelést kapott. E táblázatból is jól látszik, hogy a magyarok elsősorban a nyugat-európai országok felé orientálódnának, őket követik a visegrádi négyek és Szlovénia, majd az Egyesült Királyság, Szerbia és a tengeren túli országok. Az utolsó helyeken Oroszország, Ukrajna, Dél-Korea és Kína szerepel. Kutatásunkból azonban megállapítható, hogy a magyar társadalom alapvetően nyitott a más országokkal való szorosabb partneri kapcsolat kialakítására, hiszen még a legnépszerűtlenebb szövetségek is többnyire relatív többséget, de (mint Oroszország esetében) legalább kiegyenlített támogatást élveztek az ellenzőkkel szemben.

10. ábra

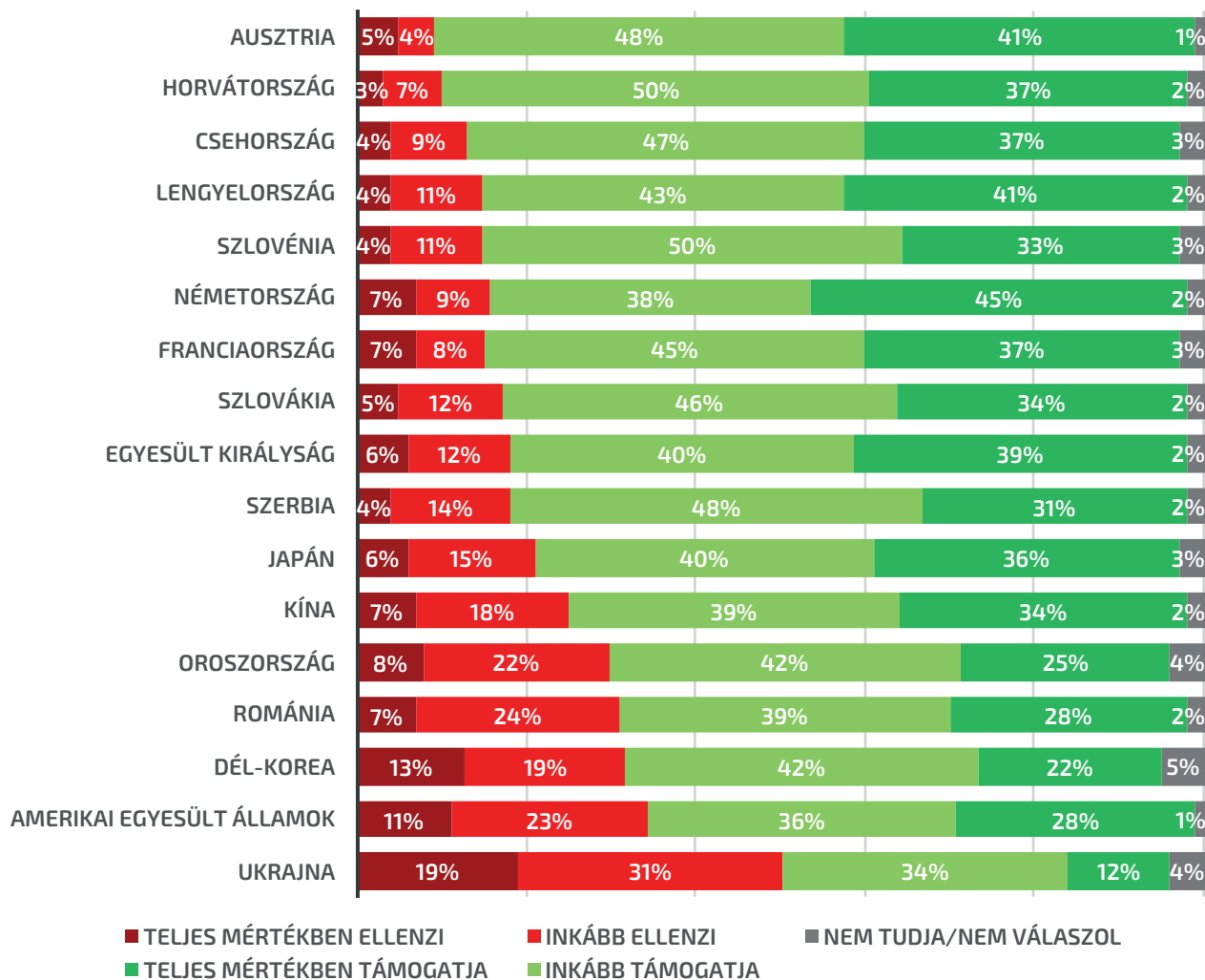
Ön inkább támogatja vagy inkább ellenzi, hogy Magyarország szoros partneri kapcsolatot tartson fenn az alábbi országokkal? (Összes megkérdezett, %)

A kormánypárti szavazók prioritási listája némileg eltér az összesített adatoktól (11. ábra). Ausztria a fideszesek körében is a legnépszerűbb partnernek számít 89 százalékos támogatottsággal, második helyen pedig Horvátország szerepel 87 százalékkal. Őket követi Csehország (84%) és Lengyelország (84%), Németország a fideszeseknél csak az ötödik helyen szerepel (83%). A kormánypártiak körében a legutolsó helyen Ukrajna szerepel, 50 százalékuk elutasítja a szoros partneri kapcsolatot. A második legnépszerűtlenebb országnak Dél-Korea bizonyult, de a Fidesz-KDNP szimpatizánsainak 64 százaléka még így is támogatja a szoros kapcsolatot, 32 százalékuk viszont már elutasította azt. Utóbbi azért is érdekes, mivel az Orbán-kormány már hosszú évek óta tart fent szoros gazdasági együttműködést a kelet-ázsiai országgal, melynek keretében jött létre többek között a Gödön működő Samsung akkumulátorgyár is. Az Egyesült Államokkal való szoros együttműködéssel a Fidesz-KDNP szimpatizánsainak 64 százaléka ért egyet, míg az Oroszországgal (67%) és Kínával (73%) való szorosabb kapcsolatot ennél is többen támogatták.

11. ábra

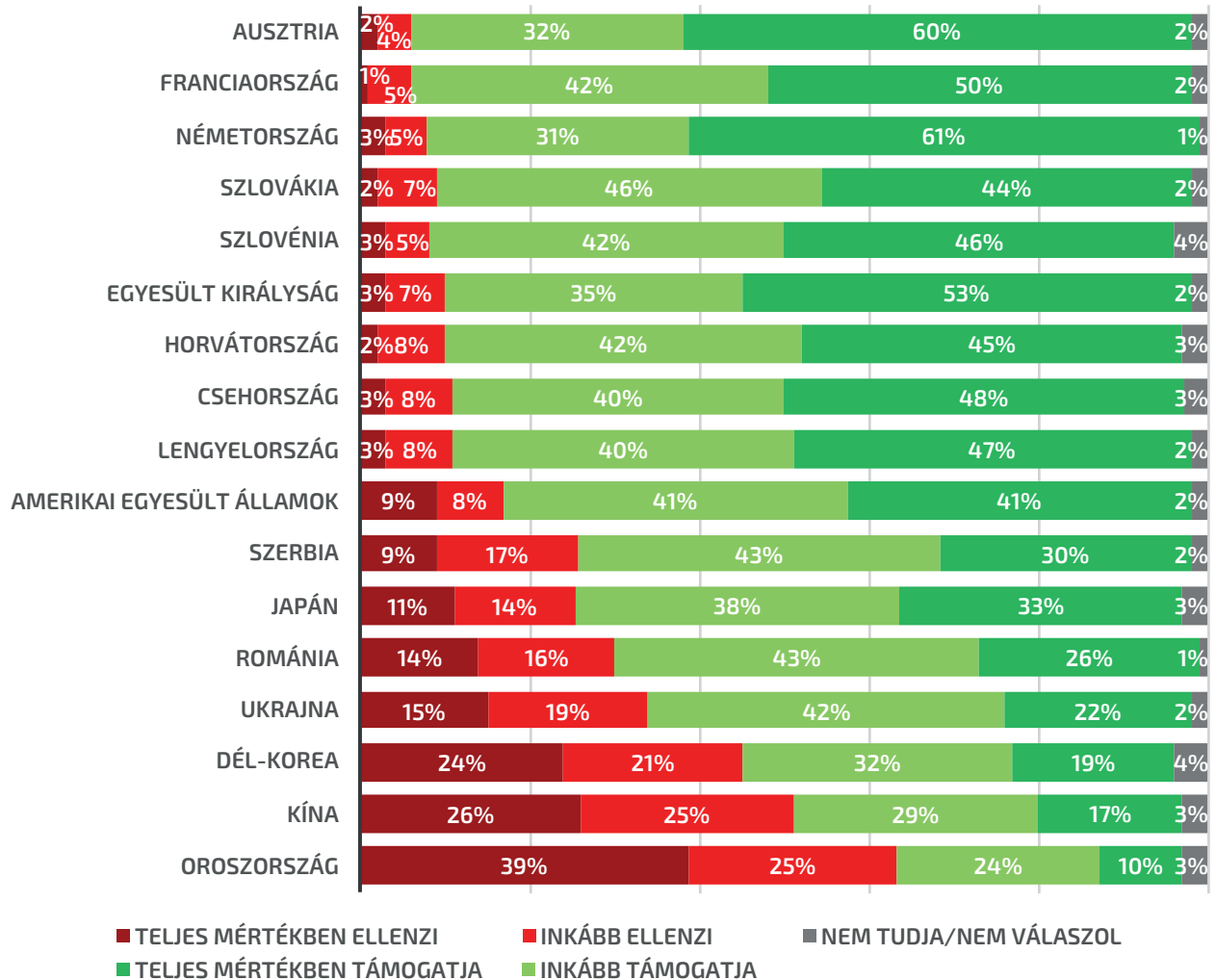
Ön inkább támogatja vagy inkább ellenzi, hogy Magyarország szoros partneri kapcsolatot tartson fenn az alábbi országokkal? (Kormánypárti szavazók, %)

A hatpárti ellenzék szavazói körében Ausztria, Franciaország és Németország is 92 százalékos támogatottságot élvez (12. ábra). Őket követi nem sokkal lemaradva Szlovákia (90%), az Egyesült Királyság (88%) és Szlovénia (88%), Horvátország körükben csak a hetedik helyen szerepel, de még így is 87 százalékos támogatottságot ért el. Az adatok alapján a hatpárti ellenzék szimpatizánsai elsősorban a nyugat-európai, és visegrádi országokkal kötött szövetségeket preferálják, míg a balkáni és a kelet-ázsiai régióval elutasítóbbak. A hatpárti ellenzéki szavazók között az utolsó helyen Oroszország végzett, 64 százalékkal utasította el esetükben a szoros partneri kapcsolatot. Kínával 51%, Dél-Koreával pedig 45% nem szeretne közeli együttműködést. Ukrajna szintén nem bizonyult túl népszerű választásnak, de még így is többségi támogatottságot élvez az országgal való közös kooperáció (64%).

12. ábra

Ön inkább támogatja vagy inkább ellenzi, hogy Magyarország szoros partneri kapcsolatot tartson fenn az alábbi országokkal? (A hatpárti ellenzék szavazói, %)

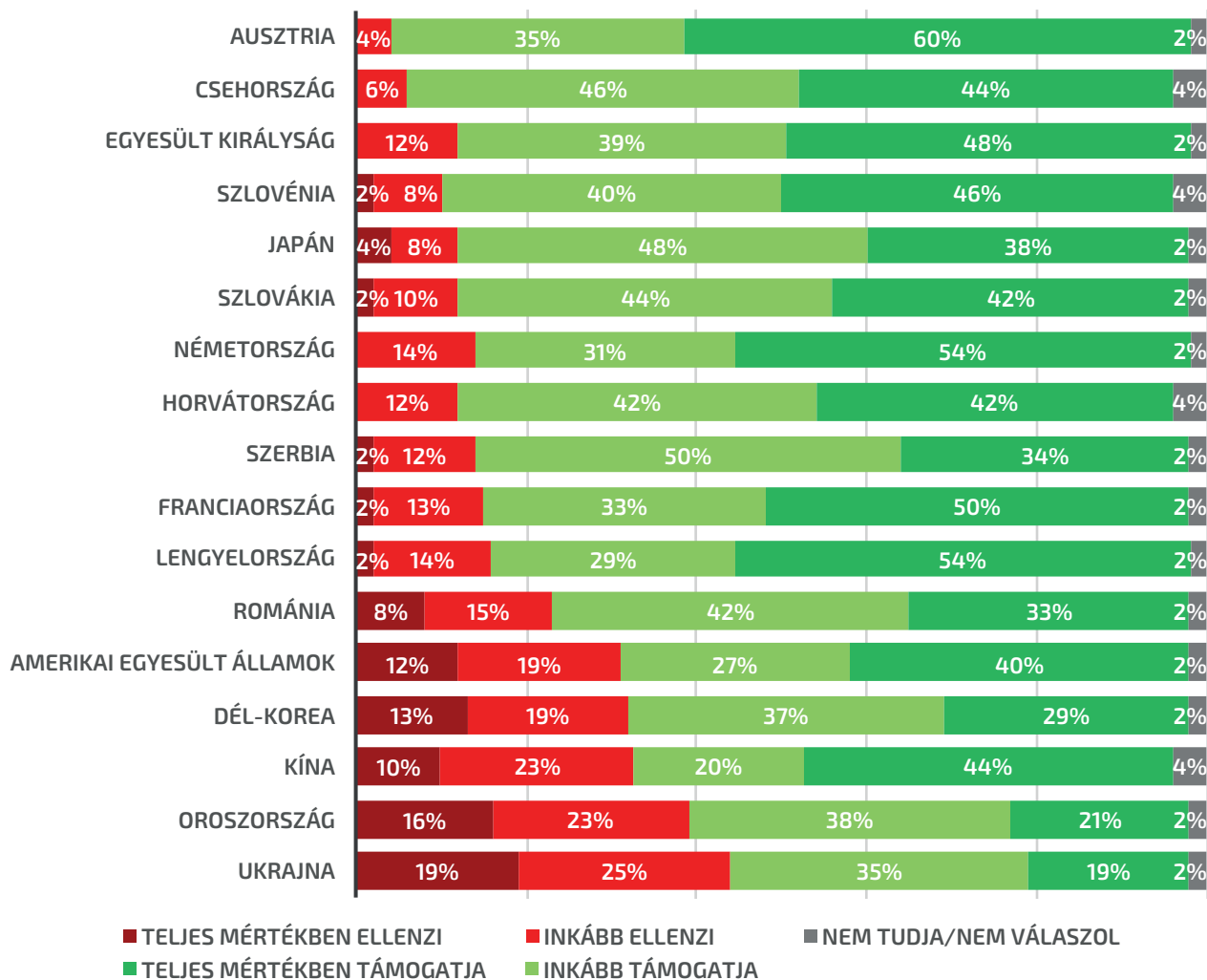

A hatpárti ellenzék és a kormánypártok szavazói mellett külön megvizsgáltuk a Mi Hazánk szimpatizánsok preferenciáit is, ahol Ausztria ismét elsőprő népszerűségnek örvendett (95%). A második leginkább preferált együttműködési partner Csehország (90%), majd Japán (86%). Alulteljesített viszont a szélsőjobboldali szavazók között az összesített adatokban elsők között szereplő Németország (85%) és Horvátország (84%). Oroszországgal a Mi Hazánk szavazóinak 57 százaléka fűzné szorosabbra a viszonyt, Kínával pedig 64%. A legkevésbé népszerű szövetséges partner a szélsőjobboldaliak körében Ukrajna, de 54 százalékkal még így is többségi támogatottságot élvez (13. ábra).

Felmérésünkéből kiderül tehát, hogy a kormánypárti szavazók jóval nagyobb arányban támogatják a szoros partneri viszonyt Oroszországgal (67%), mint a hatpárti ellenzék szimpatizánsai (34%). A Mi Hazánk szavazói pedig még mindig szívesebben működnének együtt Ukrajnával (54%), mint a Fidesz-KDNP támogatói (46%). A visegrádi országokkal való együttműködés mindegyik szavazótáborban népszerűnek bizonyult. Kutatásunkban az Egyesült Államok a kormánypárti szavazók körében teljesített a legrosszabbul, akik Ukrajna és Dél-Korea után az USA-val létesítenének legkevésbé szoros partnerséget. A legnépszerűbb szövetséges partner minden szavazótáborban nyugati szomszédunk, Ausztria volt, keleti szomszédunk, Románia pedig pártpreferenciától függetlenül az utolsó 5-6 ország között végzett.

13. ábra

Ön inkább támogatja vagy inkább ellenzi, hogy Magyarország szoros partneri kapcsolatot tartson fenn az alábbi országokkal? (Mi Hazánk Mozgalom szavazói, %)

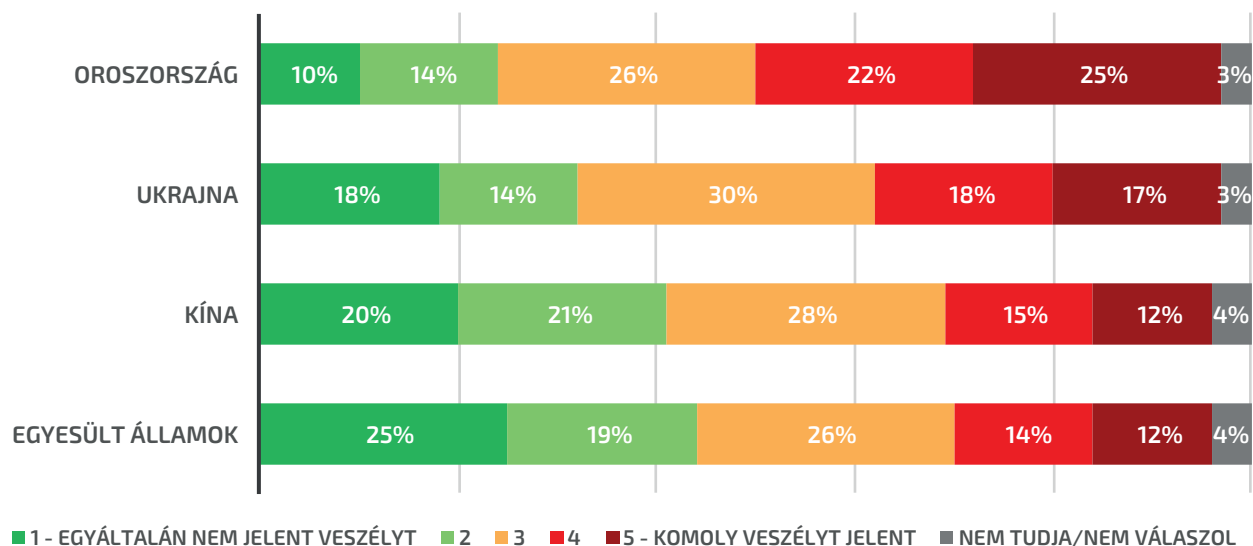

1.4. Kik jelentenek veszélyt Magyarországra?

A partneri kapcsolatok mellett kutatásunkban azt is megvizsgáltuk, hogy a résztvevők melyik országokat tartják veszélyesnek Magyarországra nézve (14. ábra). Az összesített adatokból egyértelműen látszik, hogy a vizsgált országok közül a magyarok Oroszországot tekintik a legnagyobb fenyegetésnek (47%), őket követi Ukrajna (35%), majd Kína (27%) és az USA (26%). Az Egyesült Államokat és Kínát a kitöltők relatív többsége nem tartja veszélyesnek Magyarországra nézve, míg Oroszországot és Ukrajnát többen tartják veszélyesnek, mint veszélytelennek.

14. ábra

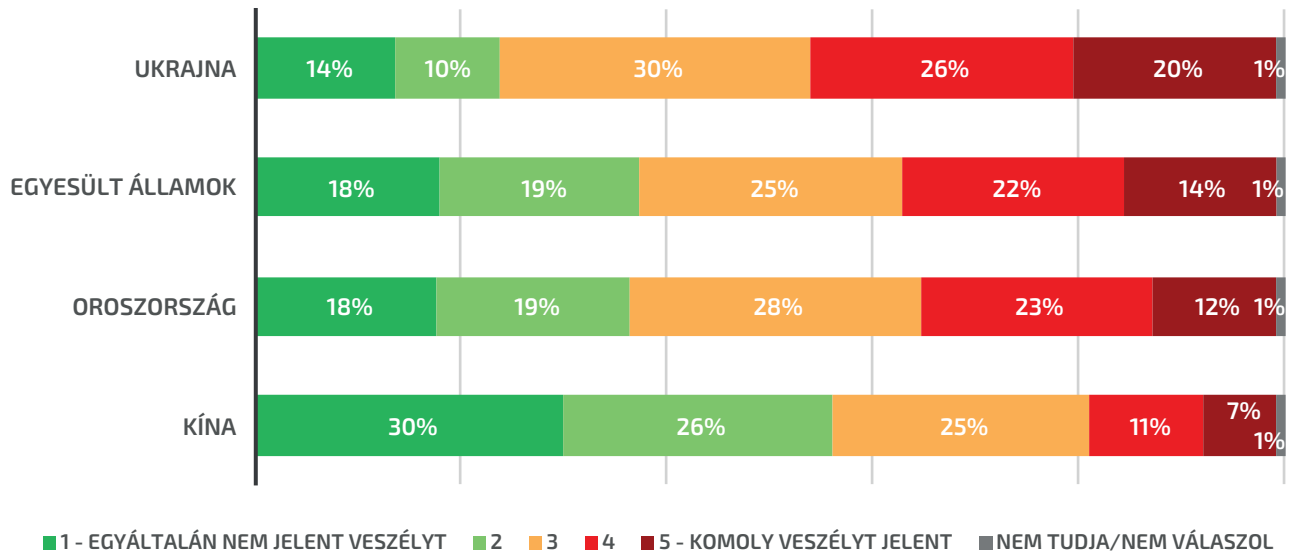
**Ön szerint mennyire jelentenek veszélyt Magyarország számára az alábbi országok?
(Összes megkérdezett, %)**

Pártpreferencia szintjén e kérdésben is komoly eltérések mutatkoztak az országok között. A kormánypárti szavazók szerint Ukrajna jelenti a legnagyobb veszélyt hazánkra (46%), 36 százalékuk az Egyesült Államoktól érzi fenyegetve Magyarországot, és 35 százalékuk tartja veszélyesnek Oroszországot (15. ábra). A Fidesz-KDNP szimpátiázásainak több mint fele szerint (56%) Kína nem jelent veszélyt a magyarokra nézve, és csak 18 százalékuk látja ezt másként.

15. ábra

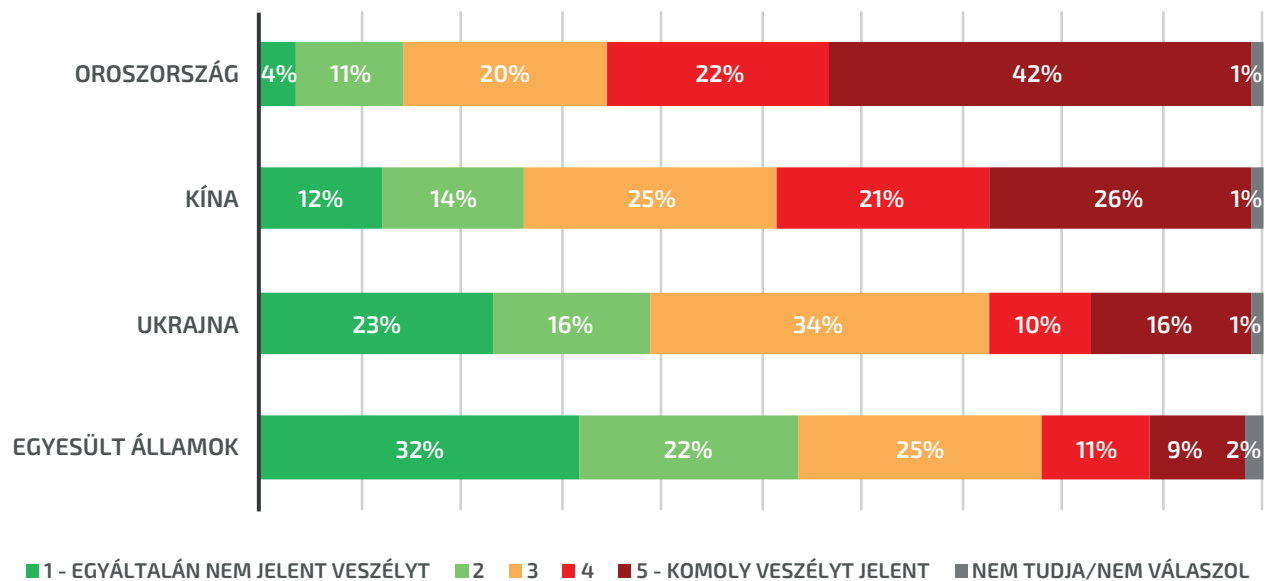
**Ön szerint mennyire jelentenek veszélyt Magyarország számára az alábbi országok?
(Kormánypárti szavazók, %)**

A hatpárti ellenzéki szavazók több mint fele (64%) ítélte veszélyesnek Oroszországot, amelyből relatív többségük szerint (42%) az ország egyenesen komoly veszélyt jelent hazánkra nézve (16. ábra). Az ellenzékiek csupán 26 százaléka vélekedett hasonlóan Ukrajnáról, további 39% pedig nem érezte fenyegetésnek. Az ellenzékiek relatív többsége (47%) szerint Magyarországra nézve fenyegetést jelent Kína. Több mint felük szerint viszont az USA nem veszélyezteteti hazánkat (54%).

16. ábra

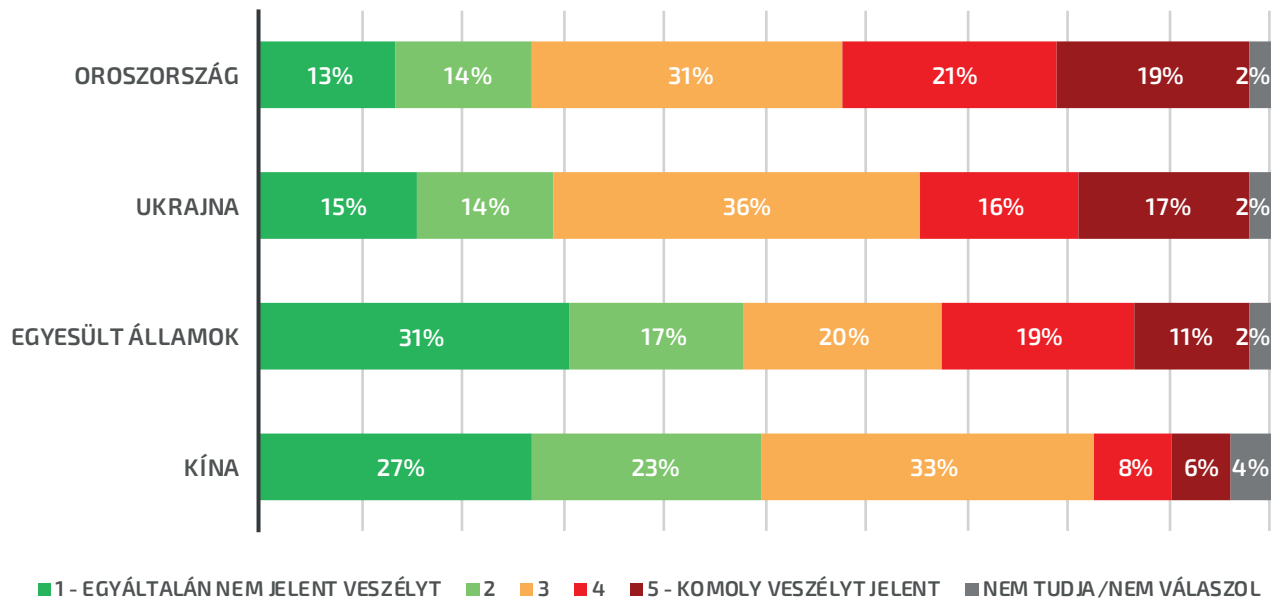
**Ön szerint mennyire jelentenek veszélyt Magyarország számára az alábbi országok?
(A hatpárti ellenzék szavazói, %)**

A Mi Hazánk szavazóinak 40 százaléka gondolja, hogy Oroszország veszélyt jelent Magyarországra nézve, és 33 százaléuk vélekedik hasonlóan Ukrajnáról (17. ábra). A szélsőjobboldaliak között nagyon kevesen tartanak Kínától (14%), és felük (50%) nem is tartja hazánkra veszélyesnek. Az USA-val kapcsolatban ezek a számok valamivel magasabbak (30% veszélyesnek tartja, 48% nem).

17. ábra

**Ön szerint mennyire jelentenek veszélyt Magyarország számára az alábbi országok?
(Mi Hazánk Mozgalom szavazói, %)**

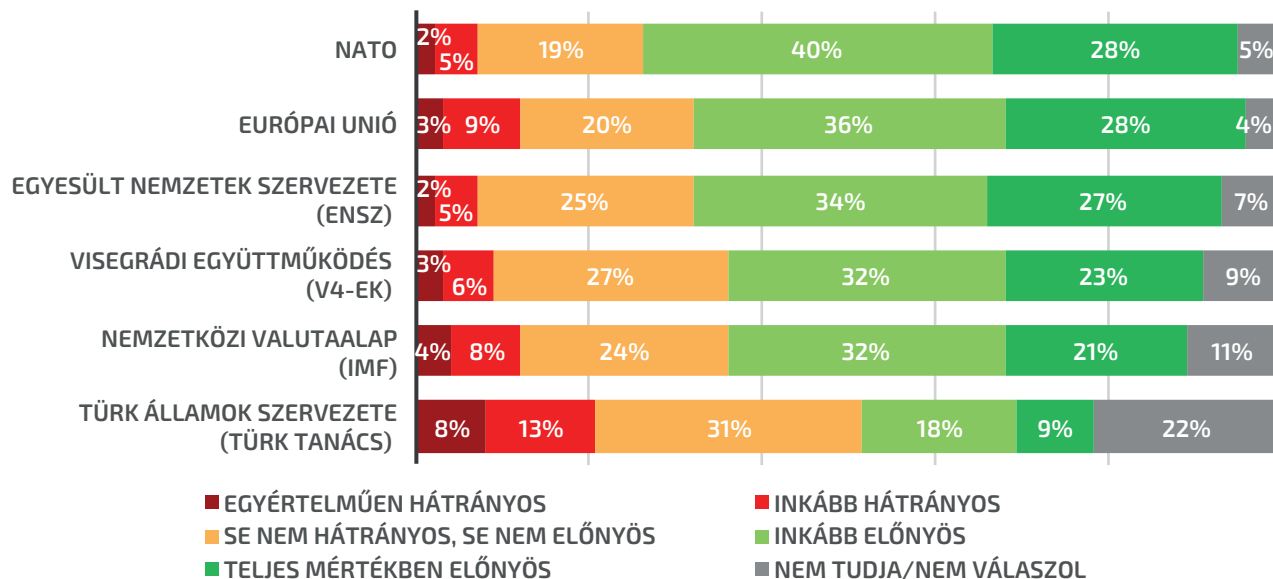

1.5. Magyarország a nemzetközi szervezetekben

A kutatásban a különböző nemzetközi szervezetek előnyeiről és hátrányairól is megkérdeztük a válaszadókat (18. ábra). Az összesített adatsorból kiderül, hogy a magyarok alapvetően előnyösnek látják azokat a nemzetközi közösségeket, amelyeknek tagjai vagyunk. A válaszadók nagy többsége (68%) előnyösnek tartja a NATO tagságot, 64 százalékuk vélekedett hasonlóan az Európai Unióról, 61 százalékuk pedig az ENSZ-ről. A magyarok több mint fele szerint előnyös a Visegrádi Együttműködés (55%) és a Nemzetközi Valutaalap (53%) tagság. A Türk Tanács megítélése lóg ki az összképből: mindössze 27 százalék gondolja, hogy az ország előnyére válik ez az együttműködés, 21% szerint hátrányos, miközben a többi kérdéshez képest sokaknak nem volt véleménye a Türk Tanácsról (22%), vagy helyezkedtek semleges álláspontra (32%).

18. ábra

Ön szerint összességében inkább előnyös vagy inkább hátrányos Magyarország számára, hogy tagja, illetve megfigyelő tagja az alábbi nemzetközi szervezeteknek, együttműködéseknek?

Pártpreferenciák szintjén összességében a hatpárti ellenzék és a Mi Hazánk szavazói előnyösebbnek látták a nemzetközi szervezetekkel való együttműködést, mint a kormánypártiak. A legnépszerűbbnek a NATO tagság bizonyult, a Fidesz-KDNP szimpatizánsok 63 százaléka, a hatpárti ellenzék 77 százaléka, és a Mi Hazánk 61 százaléka vélte előnyösnek. Az európai uniós tagságot az ellenzék 74 százaléka, a Mi Hazánk 61 százaléka, és a kormánypártiak több mint fele (56%) gondolta kedvezőnek Magyarországra nézve. Az ENSZ tagság a hatpárti ellenzék 70 százaléka, a szélsőjobboldaliak 61 százaléka, és a Fidesz-KDNP szavazóinak 54 százaléka szerint előnyös. A Mi Hazánk szavazók körében a V4 együttműködés bizonyult a legelőnyösebbnek (69%), a visegrádi országok szövetségéről az ellenzéki szavazók (58%) és a fideszesek (56%) több mint fele vélekedett hasonlóan. A kormánypártiak és a Mi Hazánk szavazói (34%), valamint a hatpárti ellenzék (27%) egyaránt a Türk Tanács tagságot gondolta a legkevésbé előnyösnek.

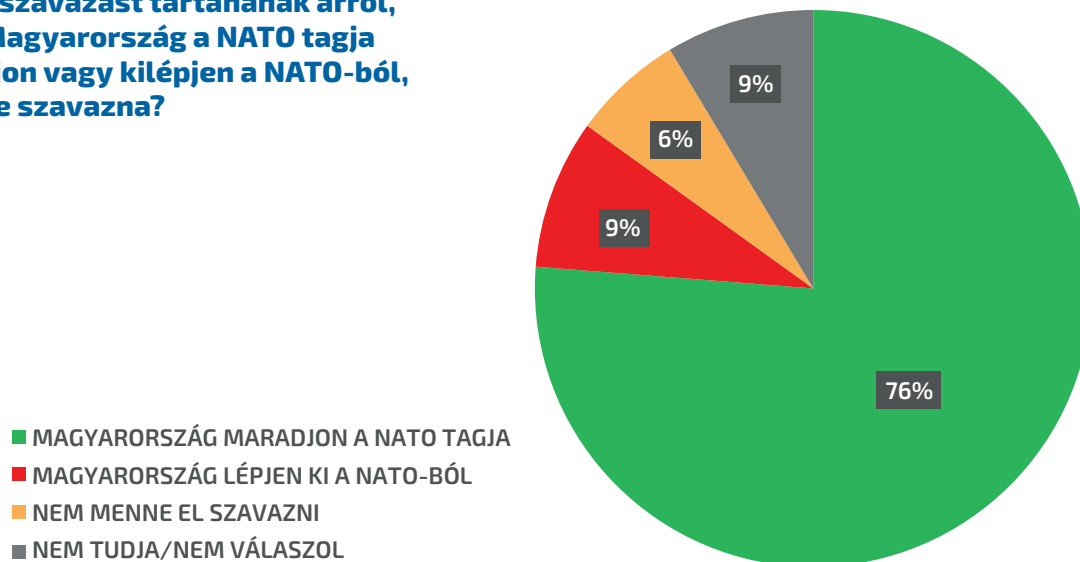
1.6. Magyarország NATO tagságának és a NATO bővítésének megítélése

A következő kérdésekkel megvizsgáltuk, hogy a magyarok hogyan ítélik meg Magyarország NATO tagságát, valamint hogyan viszonyulnak Finnország és Svédország csatlakozásához, amely az utóbbi hónapok egyik fontos politikai kérdése volt. Magyarország NATO tagságával kapcsolatban a következő kérdésre kellett választ adniuk a megkérdezetteknek: „Ha népszavazást tartanának arról, hogy Magyarország a NATO tagja maradjon vagy kilépjen a NATO-ból, Ön mire szavazna?”.

A magyarok döntő többsége – 76 százaléka – támogatja, hogy Magyarország maradjon a NATO tagja, ha népszavazást tartanának róla (19. ábra). A megkérdezettek mindössze 9 százaléka képvisel kilépéspárti álláspontot, valamint 6 százaléka nem menne el szavazni. További 9 százalék nem tudott vagy nem akart választ adni a kérdésre. Az eredményekből jól látható, hogy a NATO tagságunk támogatottsága kifejezetten erősnek tekinthető, a magyarok továbbra is a nyugati szövetségesekkel szeretnének együttműködni katonai téren.

19. ábra

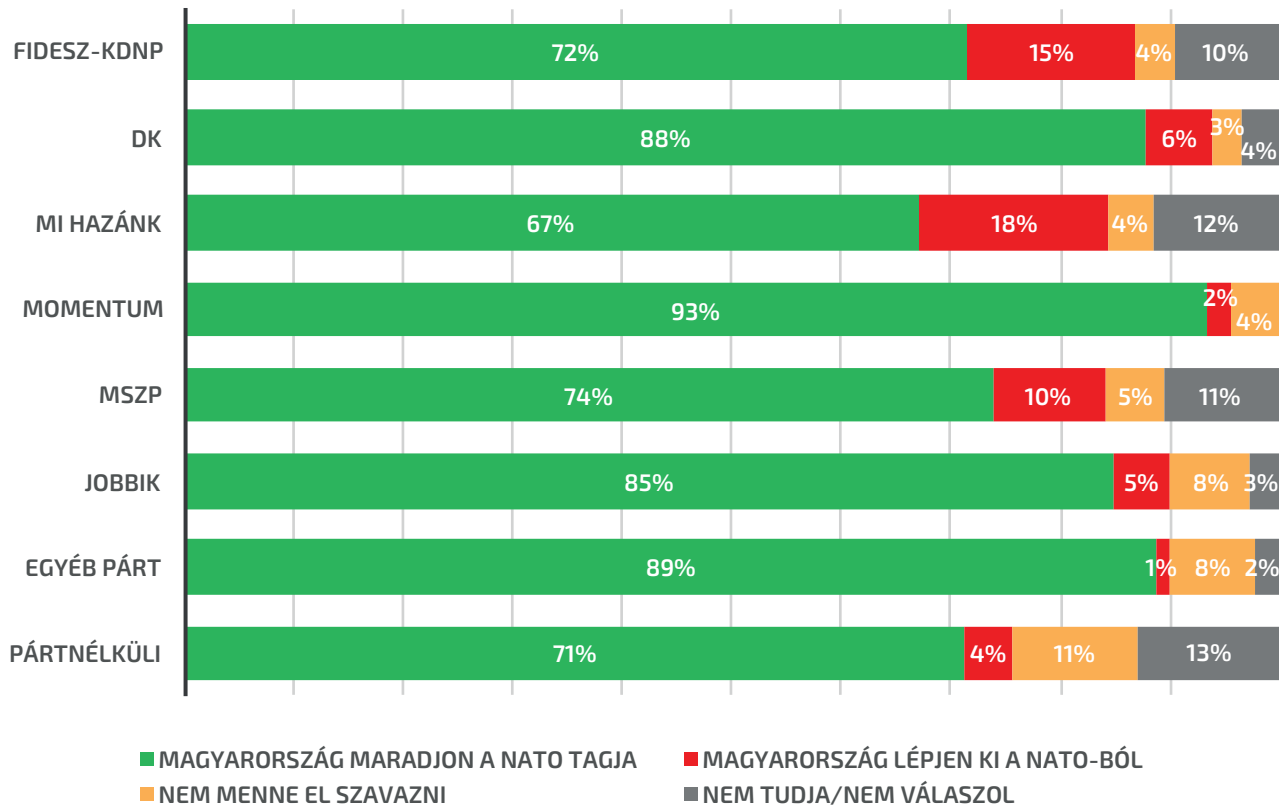
Ha népszavazást tartanának arról, hogy Magyarország a NATO tagja maradjon vagy kilépjen a NATO-ból, Ön mire szavazna?

Nincs olyan magyarországi párt, amelynek támogatói körében ne lenne legalább kétharmados támogatottsága hazánk NATO tagságának (20. ábra). A leginkább NATO-párti szavazók a Momentum (93%), a Demokratikus Koalíció (88%) és a Jobbik (85%) támogatói. Az MSZP (74%), a Fidesz-KDNP (72%) és a Mi Hazánk (67%) táborában is alapvetően ez az álláspont a mérvadó. A Mi Hazánk szavazóinak 18 százaléka, a kormánypárti támogatók 15 százaléka kilépéspárti. A párt nélküli szavazók körében is magas a NATO tagság támogatottsága (71%).

20. ábra

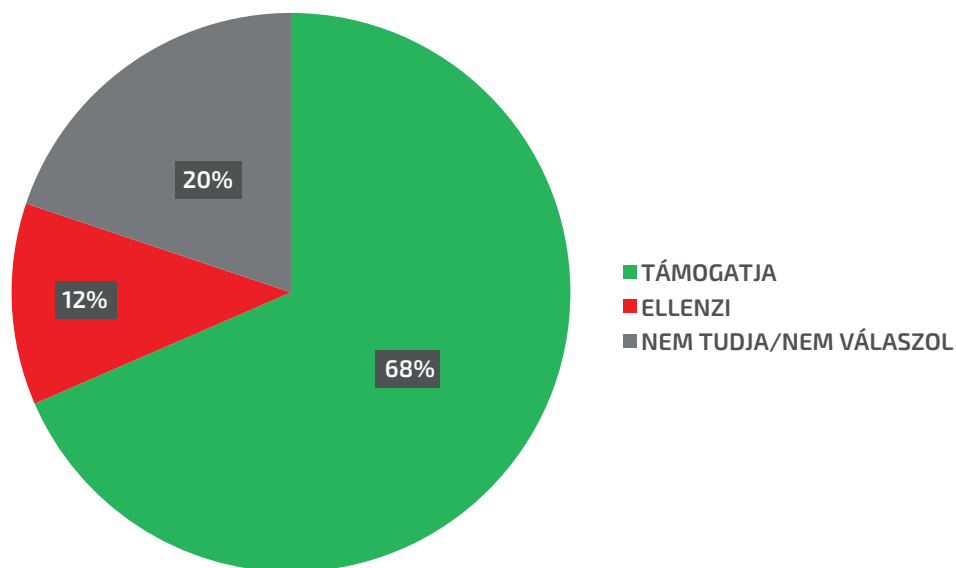
Ha népszavazást tartanának arról, hogy Magyarország a NATO tagja maradjon vagy kilépjen a NATO-ból, Ön mire szavazna?

A tagság mellett megvizsgáltuk azt is, hogy miként viszonyulnak a magyarok Finnország és Svédország NATO-csatlakozásához (21. ábra). A magyarok kétharmada (68%) azon az állásponton van, hogy Finnországnak és Svédországnak helye van a NATO-ban. A megkérdezettek 12 százaléka ellenzi a két ország csatlakozását a katonai szövetséghez, és 20 százalékuk nem tudott vagy nem akart választ adni a kérdésre.

21. ábra

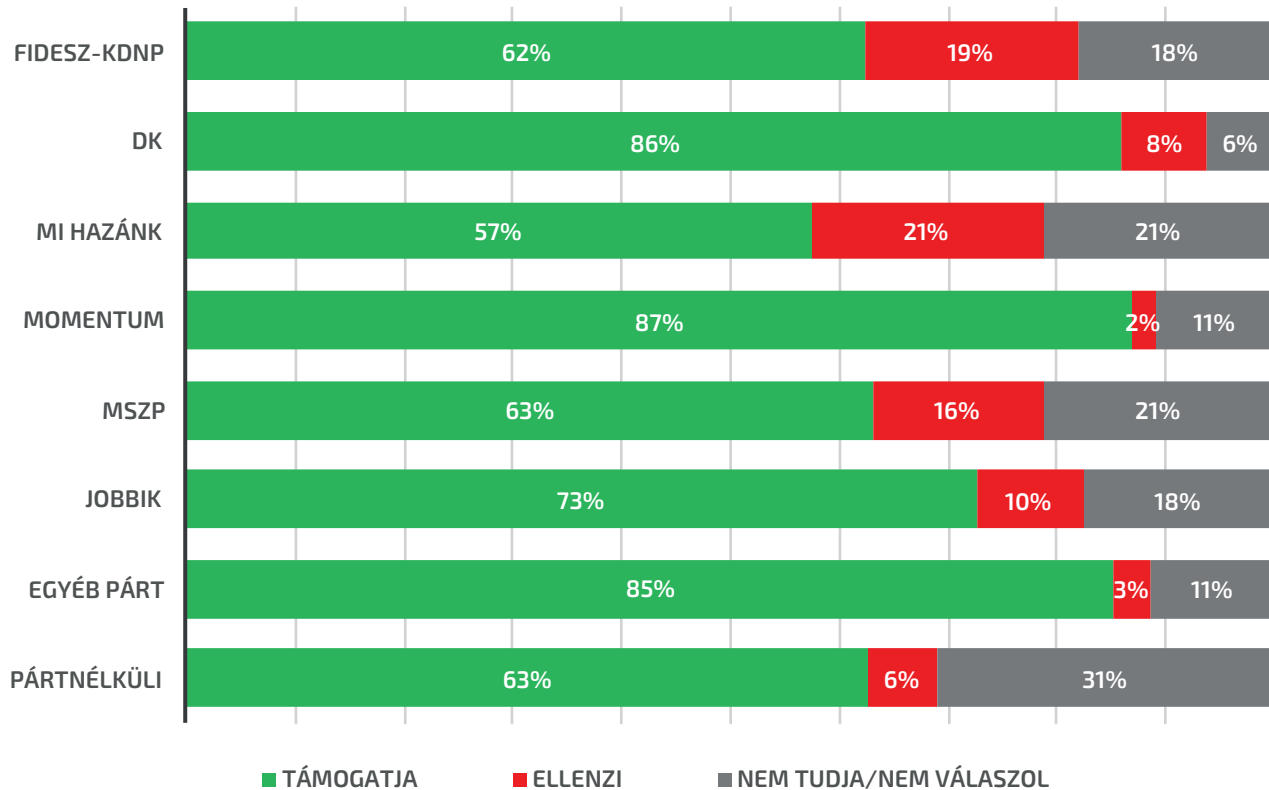
Ön támogatja vagy ellenzi Finnország és Svédország csatlakozását a NATO-hoz?

A kormánypárti szavazók döntő többsége (62%) is helyesli, hogy a két skandináv ország csatlakozzon a katonai szövetséghez, de minden ötödik Fidesz-KDNP szavazó (19%) ezt ellenzi (22. ábra). A Mi Hazánk támogatói körében ennél is kevesebb, 57 százalék a támogatottsága a két ország csatlakozásának, valamint szintén minden ötödik megkérdezett (21%) ellenzi. A Momentum (87%) és a Demokratikus Koalíció (86%) szavazói támogatják a leginkább a két ország csatlakozását.

22. ábra

Ön támogatja vagy ellenzi Finnország és Svédország csatlakozását a NATO-hoz?

2. Az orosz–ukrán háború megítélése

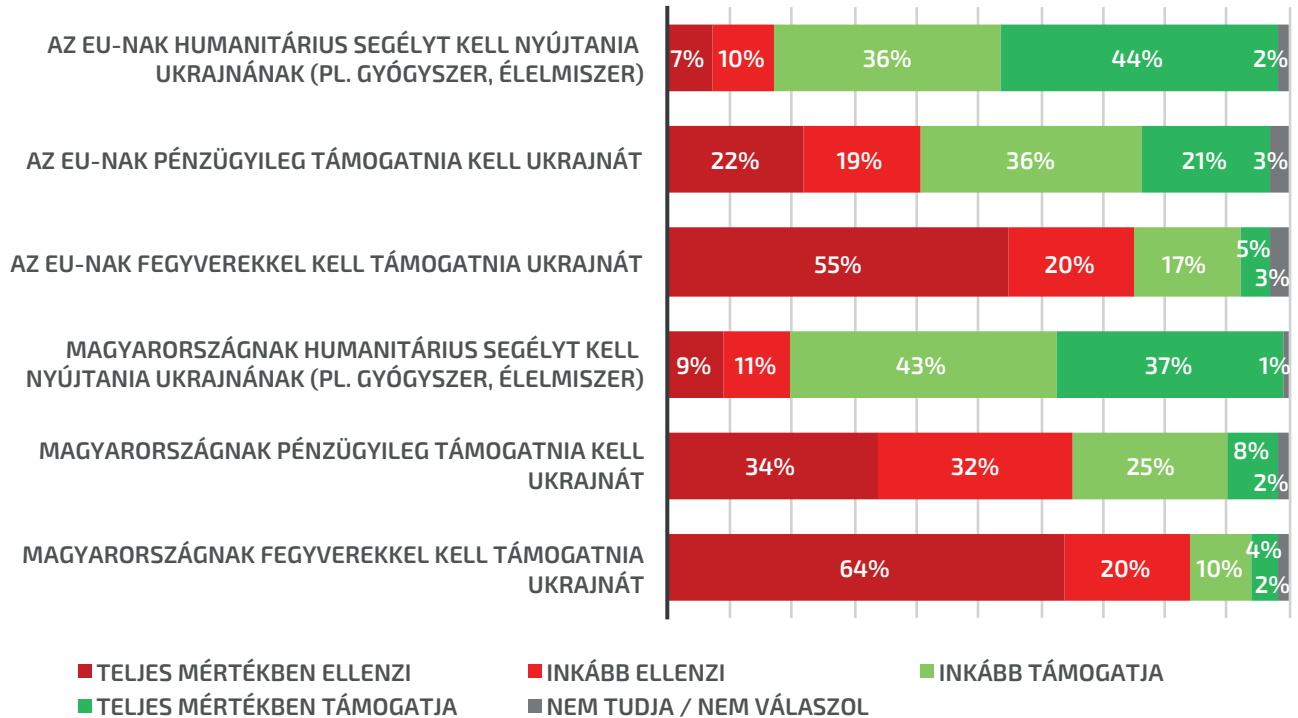
Tanulmányunkban részletesen bemutatjuk a 2022-ben kitört orosz–ukrán háborúval kapcsolatos társadalmi attitűdöket. Először arra vonatkozóan tettünk fel kérdéseket, hogy a válaszadók mennyire értenek egyet Ukrajna humanitárius, gazdasági és katonai támogatásával. Ezt követően a háborús veszély érzékelését mértük fel. Arról is kérdeztük a válaszadókat, hogy miként ítélik meg a szankciók hatásait, milyenek a várakozásaik a háború kimenetét illetően, valamint a háborúval kapcsolatos, nyugati és orosz-párti narratívák elfogadottságát is vizsgáltuk.

2.1. Ukrajna támogatása

A válaszadókat külön kérdeztük arról, hogy az EU-nak, illetve Magyarországnak különböző módokon támogatnia kellene-e Ukrajnát (23. ábra). Egyértelműen látszik, hogy a magyarok nagy többsége támogatja a humanitárius segélyezést az EU részéről (80% vs. 17%) és Magyarország részéről (80% vs. 20%) egyaránt. Miközben a magyarok többsége egyetért azzal, hogy az EU pénzügyi támogatást adjon Ukrajnának (57% vs. 41%), addig azt már a megkérdezettek kétharmada elutasítja, hogy Magyarország is támogassa pénzügyileg a hadban álló szomszédunkat (33% vs. 66%). A katonai támogatás esetében már mindkét esetben kisebbségben van a támogató álláspont (EU: 23% vs. 75%, Magyarország: 14% vs. 84%).

23. ábra

Ukrajna támogatásának megítélése

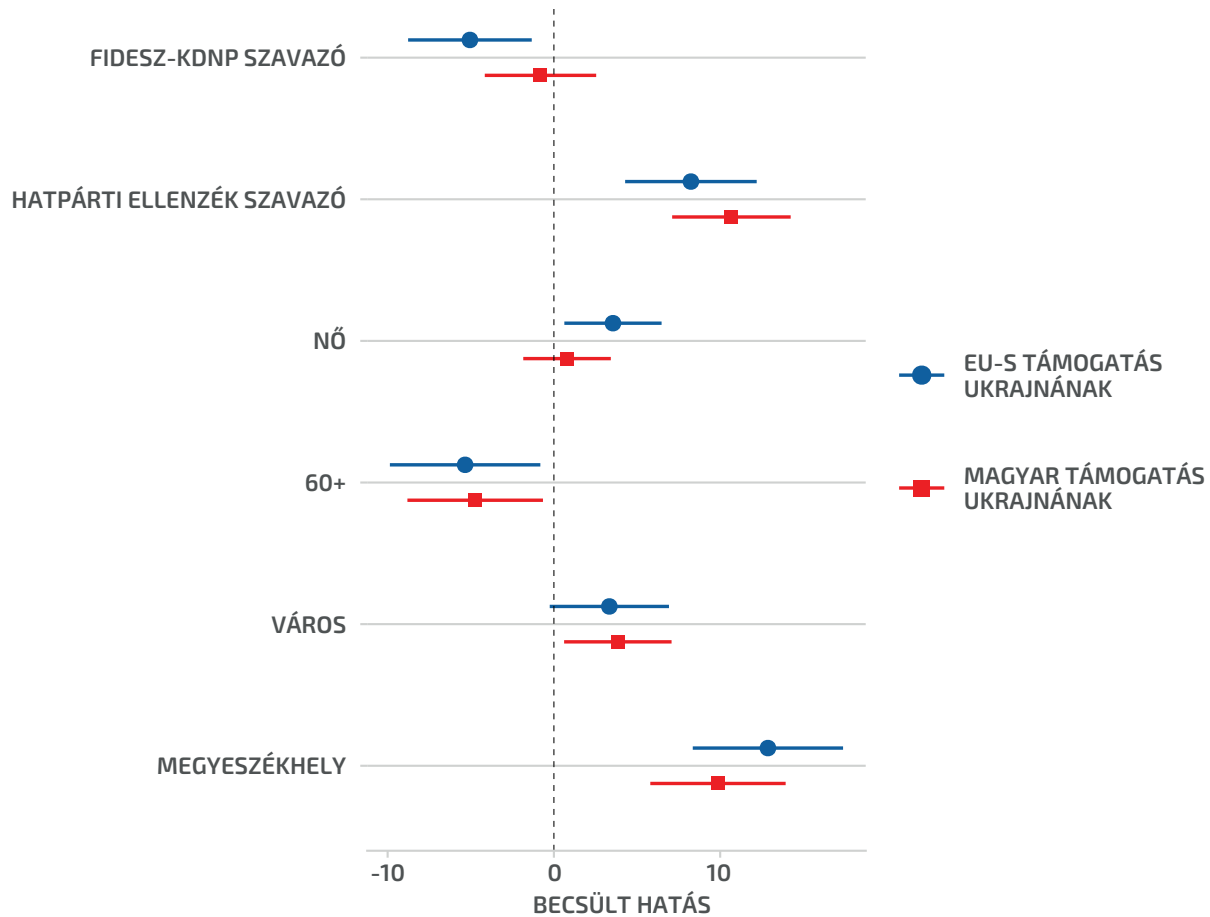
A fenti kérdésekre adott válaszok átlagolásával létrehoztunk két változót, amelyek azt mutatják, hogy a válaszadók mennyire értenek egyet Ukrajna EU-s és magyar támogatásával. Ezeket a változókat egy 0-tól 100-ig tartó skálára konvertáltuk, ahol a két végpont azt jelzi, hogy a válaszadó teljes mértékben elutasítja, vagy teljes mértékben támogatja a hadban álló szomszédunk támogatását.¹ Ezt követően többváltozós elemzéssel (lineáris regressziós modellekkel) vizsgáltuk, hogy a demográfiai tényezők, a pártpreferencia, valamint a médiafogyasztás mennyiben határozzák meg az Ukrajna támogatásával kapcsolatos attitűdöket (24. ábra).

¹ Az érdemi válaszok átlagolásából számoltuk ki ezeket az értékeket. Vagyis ha egy vagy két kérdésre nem tudott vagy nem akart a megkérdezett válaszolni, akkor a másik kettő válasz átlaga, vagy az egyedüli érdemi válasz alapján számoltuk ki az átfogó változóinkat.

A párt nélküliekhez képest a Fidesz szavazók szignifikánsan kisebb mértékben értettek egyet Ukrajna EU-s támogatásával (-5 pont a 100-as skálán). A hadban álló szomszédunk magyar támogatását illetően már nem volt szignifikáns különbség a párt nélküliek és kormánypártiak között. Az ellenzéki szavazók azonban szignifikánsan nagyobb mértékben értettek egyet Ukrajna EU-s és magyar segélyezésével egyaránt (+8 pont és +11 pont). A nők szignifikánsan nagyobb mértékben támogatták az EU-s segítséget Ukrajnának (+4 pont). A 60 év feletti korcsoport tagjai szignifikánsan kevésbé támogatták az EU-s és a magyar segítséget Ukrajnának, mint a 30 év alatti felnőttek (-5 pont mindkét esetben). A kisvárosok lakói a magyar támogatás esetén szignifikánsan támogatóbbak voltak, mint a falvak lakói (+4 pont), az EU-s támogatás megítélésében azonban már nem volt szignifikáns a különbség. A megyeszékhelyek lakói esetén szignifikáns és nagymértékű különbségeket találtunk: a falvakhoz képest jelentősen nagyobb a támogatottsága mind az EU-s szintű, mind a magyar segítségnek Ukrajna részére (+13 pont és +10 pont).

24. ábra:

Az Ukrajnát támogató attitűdöket meghatározó tényezők: pártpreferencia és demográfiai tulajdonságok (OLS-regresszió koefficiensek és konfidencia intervallumok)

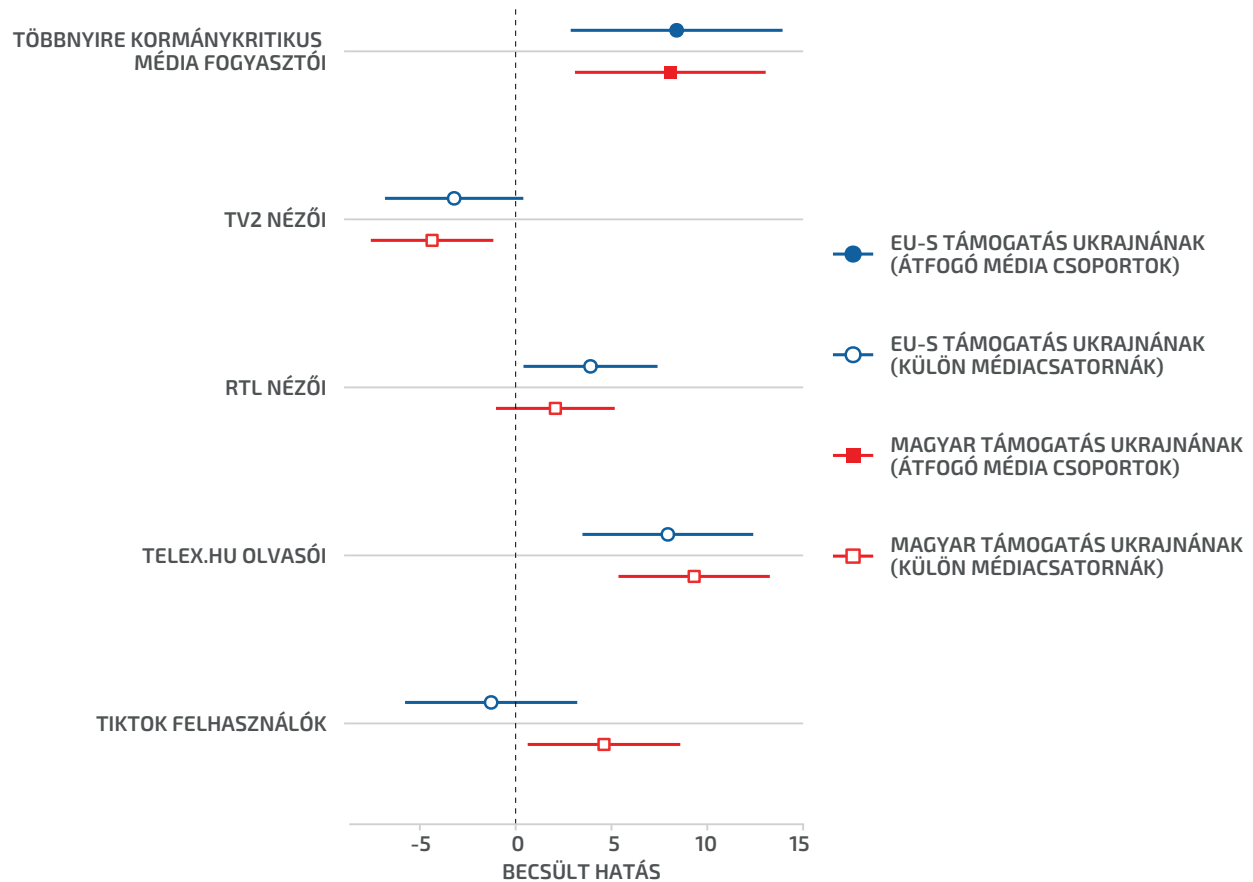

Megjegyzés: 95%-os konfidencia intervallumokat ábráztunk. Csak azok a változók vannak feltüntetve, melyek legalább 5%-os szinten szignifikánsak voltak legalább egy modellben. Referenciacsoportok: párt nélküliek, férfiak, 18–29 évesek, falvak lakói.

A médiafogyasztás politikai alapú, átfogó kategorizálása alapján egy csoport mutatott egyedi mintázatot (25. ábra). A többnyire kormánykritikus média fogyasztói szignifikánsan nagyobb mértékben támogatták Ukrajna EU-s és magyar megsegítését (+8 pont mindkettő esetben). A külön médiacsatornákat vizsgálva négy esetben találtunk szignifikáns hatásokat. A TV2 rendszeres nézői szignifikánsan kevésbé értettek egyet Ukrajna magyar támogatásával (-4 pont). Az RTL rendszeres nézői viszont szignifikánsan nagyobb mértékben támogatták az EU-s segítséget (+4 pont). A Telex.hu olvasótábora az EU-s és magyar segítségnyújtást is jobban támogatta (+8 pont és +9 pont). A TikTok rendszeres használoinak körében a magyar segítség támogatottsága volt szignifikánsan magasabb (+4 pont). Habár ezekben a modellekben kiszűrtük a főbb demográfiai tényezők és a pártpreferencia hatását, elképzelhető, hogy vannak olyan nem megfigyelt tulajdonságok, amik egyedileg jellemzőek az egyes médiacsatornák közönségére. Így fontos hangsúlyozni, hogy a bemutatott szignifikáns hatások nem feltétlenül csak az egyes csatornákon megjelenő tartalmak attitűdökre gyakorolt hatásait mutatják.

25. ábra

Az Ukrajnát támogató attitűdöket meghatározó tényezők: médiafogyasztási szokások (OLS-regresszió koefficiensek és konfidencia intervallumok)

Megjegyzés: 95%-os konfidencia intervallumokat ábrázoltunk. Csak azok a változók vannak feltüntetve, melyek legalább 5%-os szinten szignifikánsak voltak legalább egy modellben. Referenciacsoportok: kiegyensúlyozott médiafogyasztók (átfogó médiacsatornák), azok a válaszadók, akik az adott csatornát nem követik rendszeresen – naponta vagy hetente többször (külön médiacsatornák). Az ábrázolt modellekben kiszűrtük a főbb demográfiai tényezők és a pártpreferencia hatását.

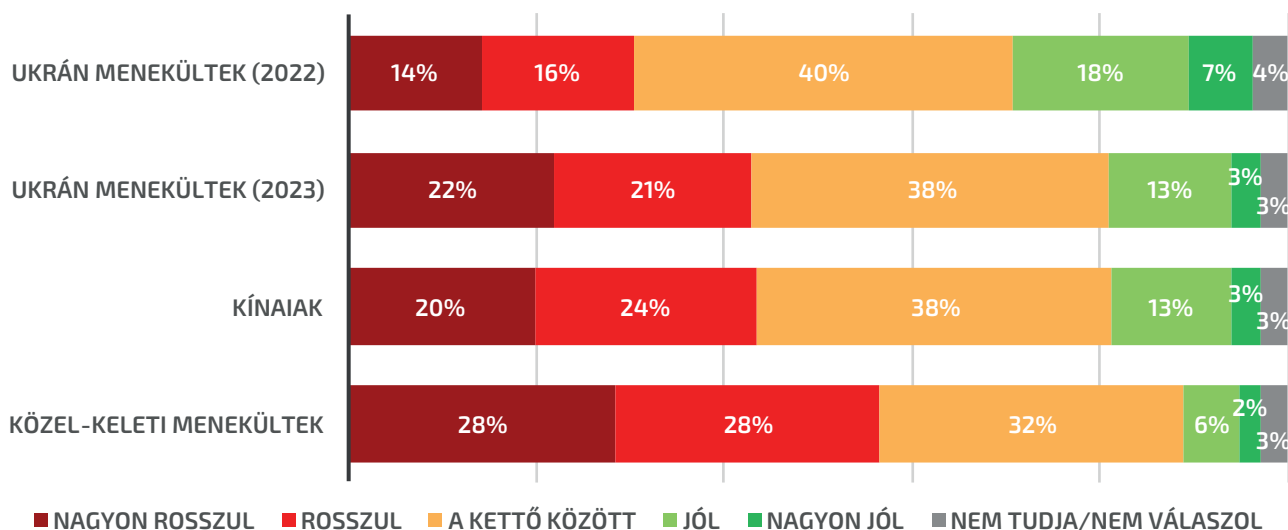
2.2. A magyar társadalom és az ukrán menekültek

A segítségnyújtás része az is, hogy miként viszonyulunk a háború elől menekülőkhöz. Ezért azt is megvizsgáltuk, hogy a magyarok hogyan éreznék magukat, ha ukrán menekültek költöznének a szomszédságukba – és ezt a közeli menekültekhez és a kínaiakhoz hasonlítottuk. Mivel az ukrán menekültek kapcsán 2022-ben már felmértük a magyar társadalom álláspontját, így összehasonlítási alappal is rendelkezünk. A megkérdezetteknek egy ötfokú skálán („nagyon rosszul” válaszopciótól a „nagyon jól” lehetőségig) kellett értékelniük a kérdést. A következő kérdést tettük fel: „*Hogyan érezné magát, ha a következő családok vagy személyek költöznének a szomszédságába?*”.

Adataink alapján jelentős romlás állt be egy év alatt az ukrán menekültekhez való hozzáállásban. 2023 tavaszán a megkérdezettek mindössze 16 százaléka érezné jól magát, ha ukrán menekültek költöznének a szomszédba, míg 43 százalékuk ettől rosszul érezné magát (26. ábra). Egy évvel korábban még 25 százalékuk állt pozitívan a kérdéshez (9 százalékpontos csökkenés) és 30 százalékuk negatívan (13 százalékpontos növekedés).

26. ábra

Hogyan érezné magát, ha a következő családok vagy személyek költöznének a szomszédságába?

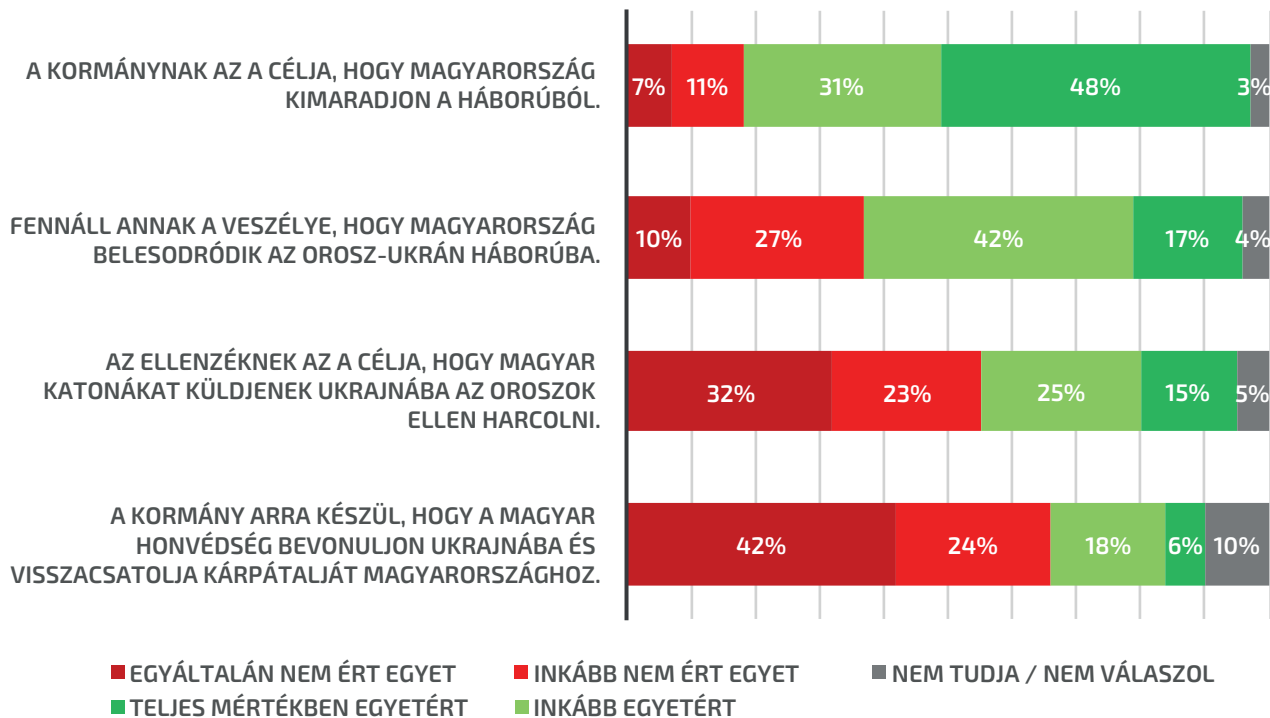
Az ukrán menekültekhez való viszonyulás számai ahhoz hasonlíthatóak, ahogy a kínai családokkal és személyekkel kapcsolatban érez a magyar társadalom (16% vs. 44%). A kormánypártok hosszú éveken át tartó kommunikációs kampánya továbbra is érezteti hatását: a magyarok leginkább a közel-keleti menekültekkel szemben táplálnak negatív érzéseket. A megkérdezettek több mint 50 százaléka (56%) rosszul érezné magát, míg csupán 8 százalékuk jól, ha közel-keleti menekültek költöznének a szomszédságukba. Ezek továbbra is jóval negatívabb értékek, mint ahogy az ukrán menekültekhez áll a magyar társadalom.

2.3. Magyarország és a háborús veszély

A megkérdezettek nagy többsége (79%) egyetért azzal a hivatalosan vállalt és hirdetett állásponttal, miszerint a kormány célja, hogy Magyarország kimaradjon a háborúból (18% volt ellentétes állásponton). Ugyanakkor a magyarok többsége szerint (59%) fennáll a veszélye, hogy az ország belesodródik a háborúba (37% ezt nem tartotta reális veszélynek). Tízből négy megkérdezett (40%) fogadta el a kormány 2022-es választási kampánya során terjesztett, ám az ellenzék által cáfolt állítását arról, hogy az ellenzék magyar katonákat küldene Ukrajnába az oroszok ellen harcolni. A megkérdezettek többsége (55%) elutasította ezt az állítást, míg 5% nem válaszolt érdemben erre a kérdésre. A megkérdezettek negyede (24%) gondolta azt, hogy a kormány Kárpátalja katonai anektálására készül, kétharmad elutasította ezt az állítást (66%), míg a megkérdezettek tizede (10%) nem tudott vagy nem akart válaszolni erre a kérdésre (27. ábra).

27. ábra

A háborús veszély megítélése

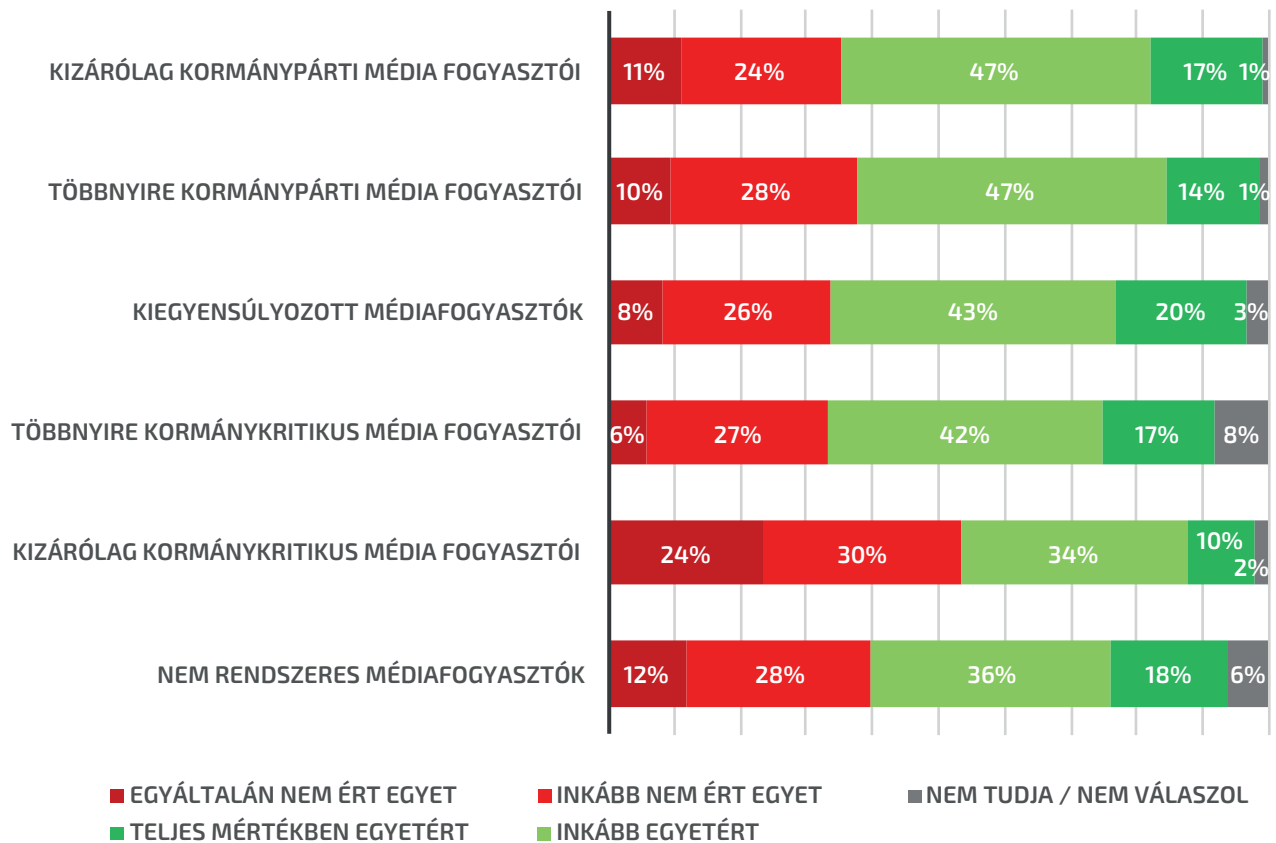

A települési bontás azt mutatja, hogy Budapesten a legmagasabb az emberek geopolitikai biztonságérzete (50% egyetértett azzal, hogy az ország belesodródhat a háborúba, 45% gondolta az ellenkezőjét), míg a falvakban a legalacsonyabb (66% vs. 31%). Az általános háborús veszély megítélésében azonban nem volt jelentős különbség a politikai csoportok között. Csupán a Mi Hazánk és a párt nélküli válaszadók között tartottak valamivel kevesebben attól, hogy Magyarország belesodródik a háborúba (32% és 31%).

Jelentős különbségek voltak ugyanakkor a médiafogyasztási szokások alapján (28. ábra). A kizárólag kormánykritikus médiát fogyasztó emberek között többségében voltak azok, akik nem tartottak attól, hogy belesodródunk a háborúba (54% vs. 44%). A többi médiafogyasztási csoportban többségében voltak azok, akik komolyan tartanak a háborús veszélytől (54–64%) és kevesebben voltak ellentétes állásponton (33–40%).

28. ábra

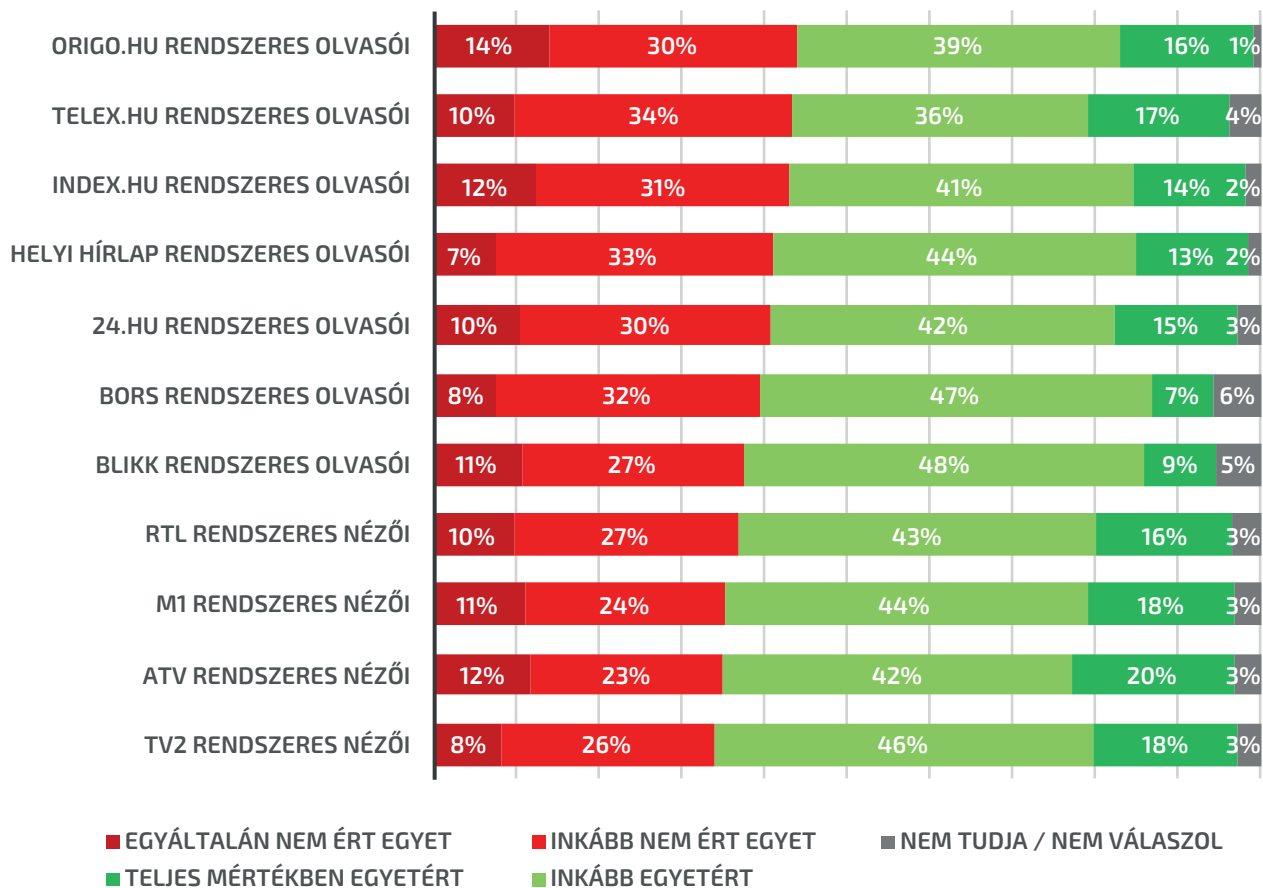
Fennáll annak a veszélye, hogy Magyarország belesodródik az orosz–ukrán háborúba

A háborús veszélyérzet alacsonyabb volt az online lapok rendszeres olvasói között, míg magasabb a TV-nézők körében (29. ábra), függetlenül azok politikai profiljától. Ezt tükrözi, hogy a legnagyobb arányban az Origo.hu és a Telex.hu olvasói érezték biztonságban az országot (mindkét portál közönségének 44 százaléka), miközben a TV2 nézői és az ATV nézői között volt a legkisebb ez az arány (35% és 34%).

29. ábra

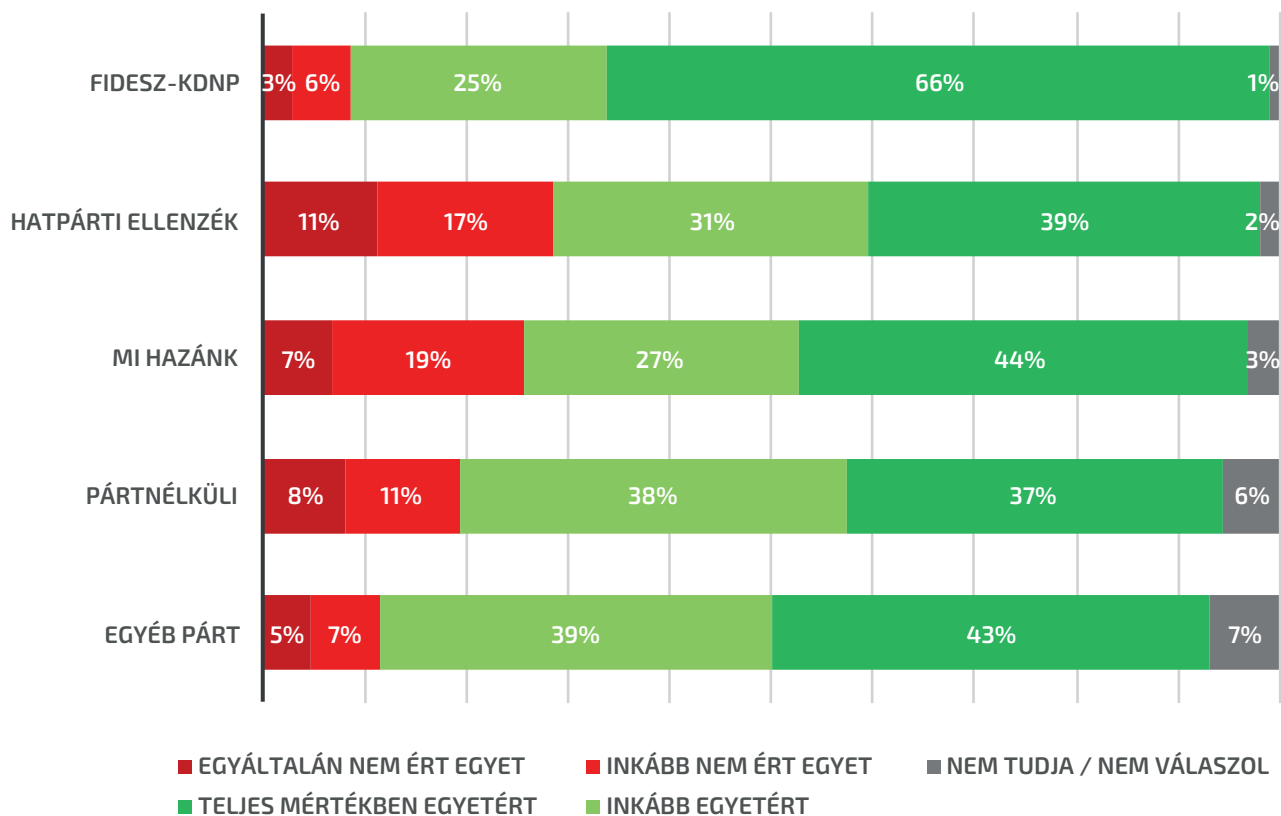
Fennáll annak a veszélye, hogy Magyarország belesodródik az orosz–ukrán háborúba

A kormány geopolitikai céljainak megítélését egyértelműen meghatározza a politikai hovatartozás (30. ábra). Az összes politikai csoportban elfogadta a többség, hogy a magyar kormány ki akar maradni a háborúból, de többen voltak ezen az állásponton a Fidesz szavazói között (91%), mint a többi politikai csoportban (70–82%).

30. ábra

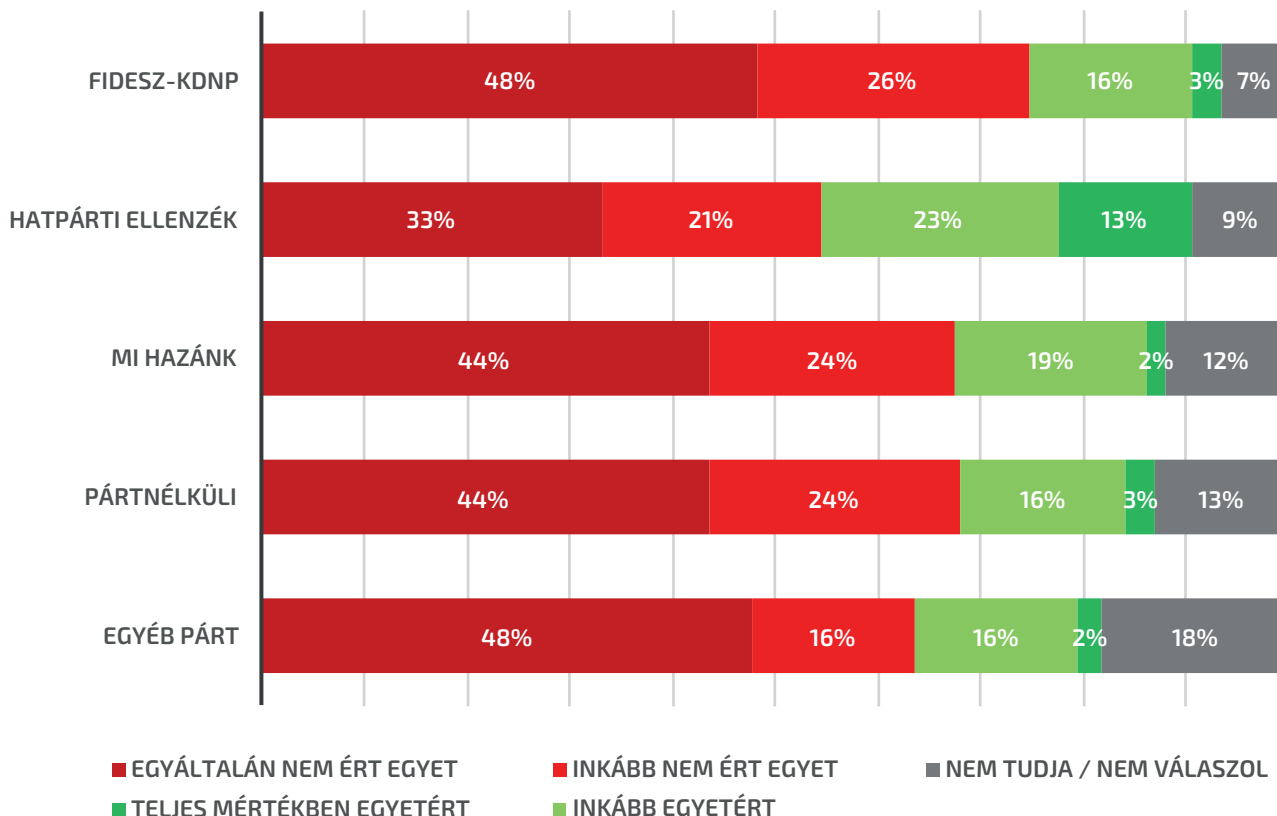
A kormánynek az a célja, hogy Magyarország kimaradjon a háborúból

Az összes politikai csoportban a többség elutasította azt a feltételezést, miszerint a kormány célja, hogy visszacsatolja Kárpátalját Magyarországhoz (31. ábra). Ugyanakkor még a fideszesek között is a válaszadók ötöde egyetértett ezzel (19%). A hatpárti ellenzék támogatóinak harmada (36%), a Mi Hazánk támogatók (21%), párt nélküliek (19%) és egyéb pártok támogatóinak (18%) nagyjából ötöde gondolta a kormányról, hogy irreudenta céljai lennének.

31. ábra

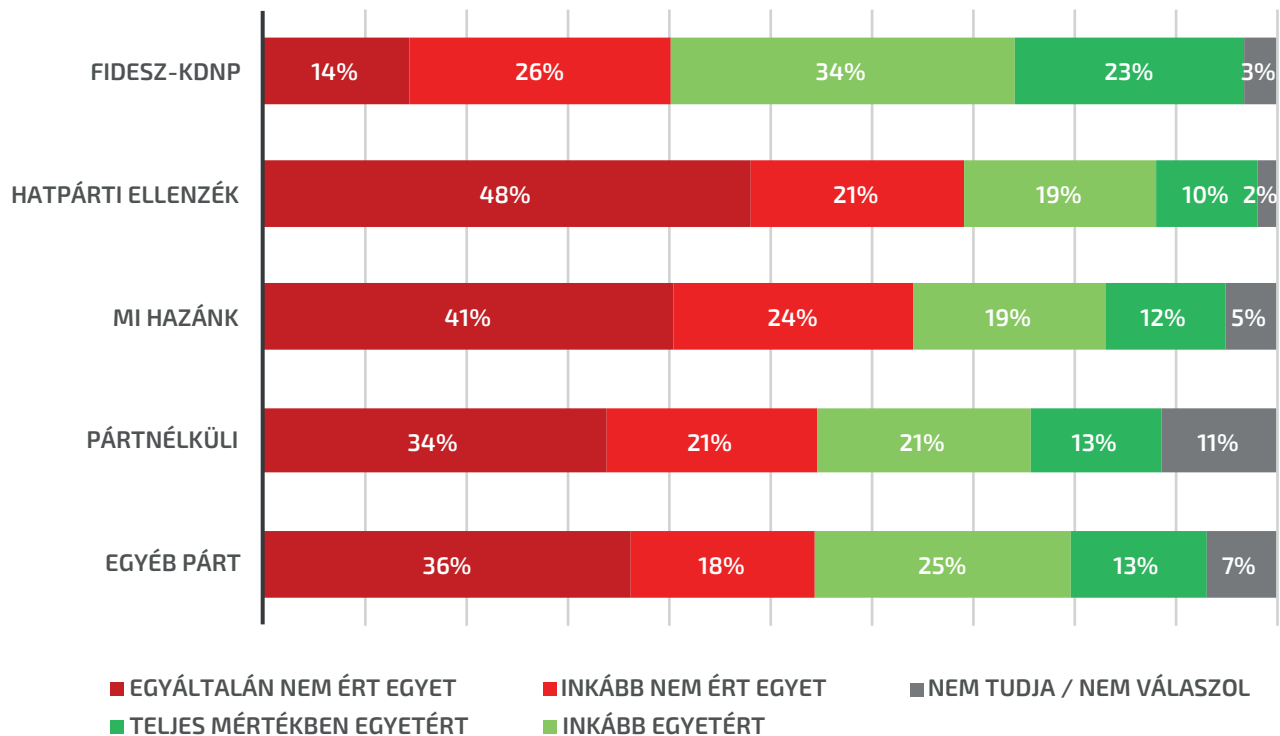
A kormány arra készül, hogy a magyar Honvédség bevonuljon Ukrajnába és visszacsatolja Kárpátalját Magyarországhoz

A fideszesek többségét meggyőzte a kormányzati propaganda által gyakran hangoztatott vád, miszerint az ellenzék magyar katonákat küldene Ukrajnába (32. ábra). A kormánypártiak 57 százaléka értett ezzel egyet, míg 40 százalé-
kuk nem gondolta, hogy az ellenzék valóban ilyen céljai lennének. Meglepő azonban, hogy még a hatpárti ellenzék támogatóinak közel harmada (29%) is azt gondolta, hogy az ellenzék katonákat küldene Ukrajnába (69% gondolta az ellenkezőjét). Hasonlóan sokan hitték el a többi politikai csoportban az ellenzékkel kapcsolatos vádakot (31%-38%), viszont többségében voltak azok, akik nem feltételezték az ellenzékéről, hogy beléptetnék Magyarországot a konfliktusba (Mi Hazánk: 65%, párt nélküliek 55%, egyéb párt támogatói: 54%).

32. ábra

Az ellenzéknek az a célja, hogy magyar katonákat küldjenek Ukrajnába az oroszok ellen harcolni

Összességében elmondható, hogy a kormánypártiak között elterjedtebb az a félelem, hogy a másik politikai tábor háborúba sodorja az országot. Míg a fideszesek többsége (57%) elhiszi, hogy az ellenzék katonákat küldene Ukrajnába, addig a hatpárti ellenzék támogatói között kisebbségi véleménynek számít megkérdőjelezni a kormány békepártiságát (28%), vagy az Ukrajnával szembeni elhidegülés mögött irredenta célokat feltételezni (36%). Ez annyiban érthető, hogy a kormányzati propagandának központi elemét képezi az előbbi vád, míg a kormánnyal kapcsolatos vádak nem kerültek sem a médiafigyelem, sem az ellenzéki kommunikáció középpontjába.²

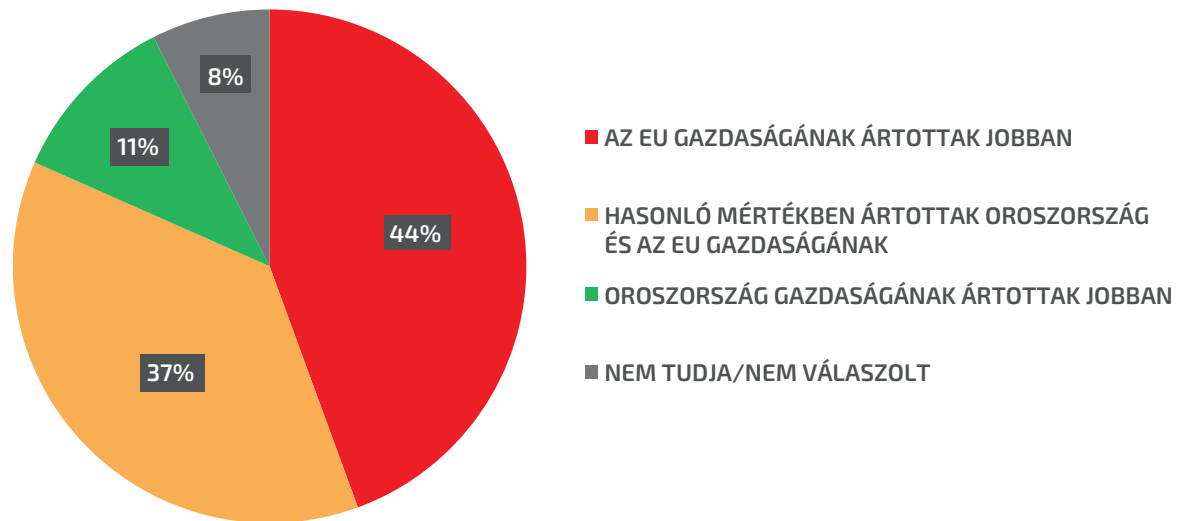
2 2022 tavaszán Roman Giertych, Lengyelország volt miniszterelnök-helyettese arról írt, hogy egy magyar–lengyel–orosz titkos terv részeként Lengyelország és Magyarország békefenntartóként bevonult volna Ukrajna nyugati felébe. 2022 nyarán Dimitrij Medvegyev volt orosz elnök egy olyan térképet osztott meg a Telegram csatornáján, amin Ukrajnát felosztották és Kárpátalja Magyarországhoz került. Pár hónappal később Putyin elnök egy nyilatkozatában azt állította, hogy Magyarországnak, Romániának és Lengyelországnak területi követelései lehetnének Ukrajnával szemben. A magyar kormány elhatárolódott ezektől a vádaktól, illetve ajánlatoktól.
<https://444.hu/2022/03/19/titkos-megallapodasrol-ukrajna-felosztasarol-irnak-lengyelorszagban>
<https://444.hu/2022/07/28/ukrajna-felosztasarol-keszult-terkeppel-provokal-medvegyev>
<https://24.hu/kulfold/2022/11/17/orosz-ukran-haboru-lengyelorszag-magyarorszag-karpatalja-romania-putyin/>

2.4. A szankciók megítélése

A kutatásunkban a válaszadók 44 százaléka szerint az EU gazdaságának ártottak jobban az Oroszországot sújtó EU-s szankciók (33. ábra). Valamivel kevesebben vannak (37%), akik szerint hasonló mértékben szenved meg az EU és Oroszország gazdasága a szankciókat. Csupán a magyarok tizede (11%) véli úgy, hogy károsabbak a szankciók az orosz gazdaságnak. Hasonló arányban voltak, akik nem tudtak válaszolni erre a kérdésre (8%).

33. ábra

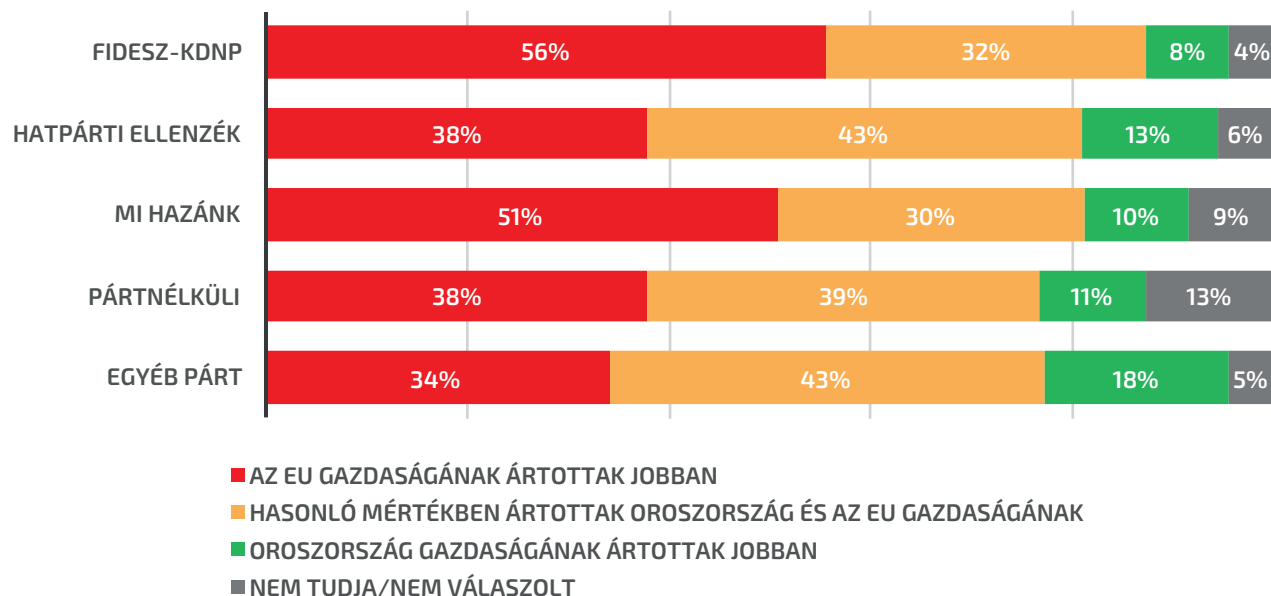
Az Európai Unió különböző szankciókkal sújtotta Oroszországot a háború kitörése óta. Ön szerint melyik félnek ártottak jobban ezek a szankciók?

A szankciók megítélése követi a pártpolitikai törésvonalakat (34. ábra). A válaszadók abszolút többsége a kormánypártiak (56%) és a Mi Hazánk támogatóinak a körében (52%) úgy gondolja, hogy visszafele sült el az EU-s szankciós politika. Ezeknek a politikai táboroknak a harmada vélte úgy, hogy hasonlóan károsak az EU-nak és Oroszországnak a szankciók (32% és 30%). A hatpárti ellenzék támogatóinak körében a „mindenkinek ártanak” álláspont volt relatív többségben (43%), de az ellenzékiek között is sokan gondolták, hogy az EU jobban megszenvedti a szankciókat (38%).

34. ábra

Az Európai Unió különböző szankciókkal sújtotta Oroszországot a háború kitörése óta. Ön szerint melyik félnek ártottak jobban ezek a szankciók?

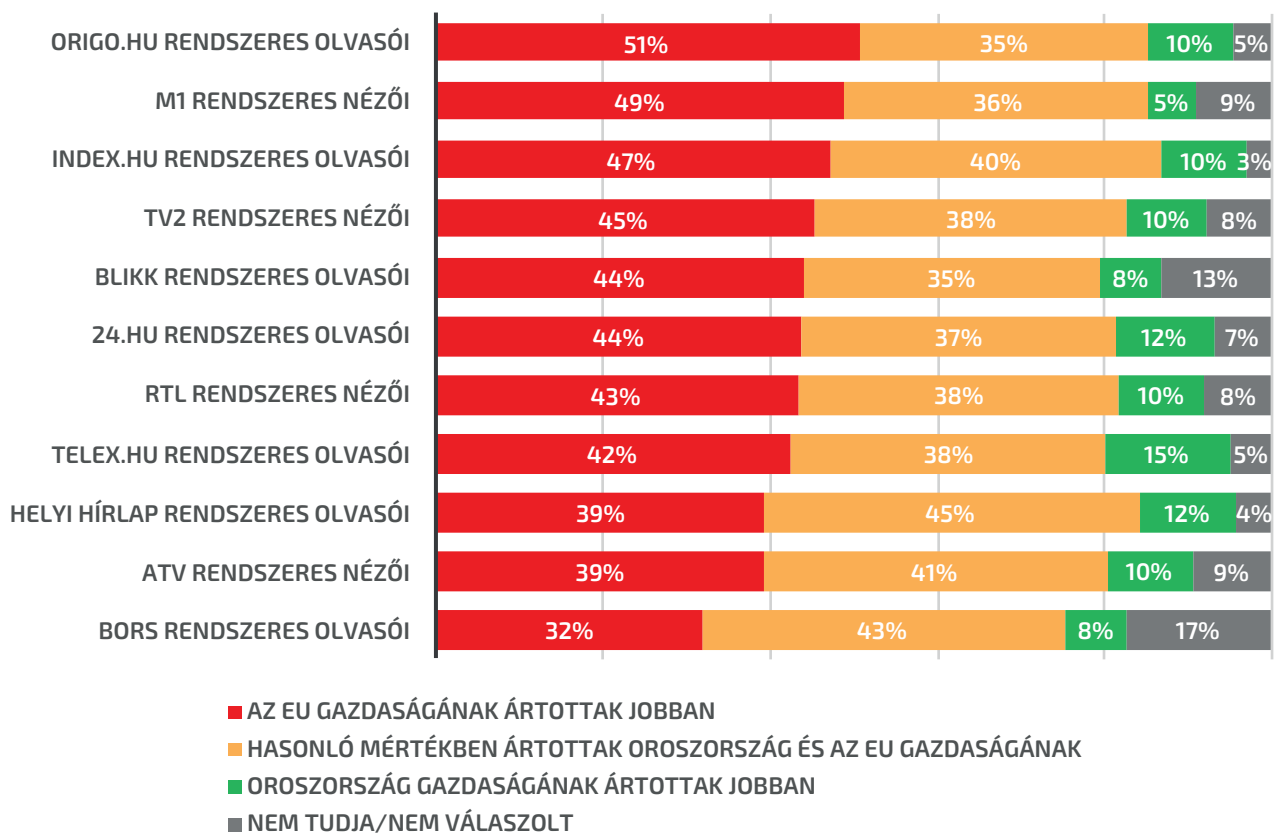

A válaszok megoszlása nem meglepő annak tükrében, hogy a gazdasági nehézségekért a szankciókat hibáztató kormányzati kommunikáció, valamint a kormánypárti média jelentős energiát fordított ennek az álláspontnak a népszerűsítésére. Éppen ezért, azt is megvizsgáltuk, hogy van-e összefüggés a médiafogyasztási szokások és a szankciók megítélése között (35. ábra). Látható mintázat, hogy a kormánypártokat támogató lapok rendszeres olvasói között valamivel többen értenek egyet a „visszafelé elsült szankciók” narratívájával. Ennek jó szemléltetése,

hogyan az Origo.hu olvasóinak 50 százaléka, míg a Telex.hu olvasóinak 42 százaléka, az M1 nézők 49 százaléka, az ATV nézők 39 százaléka gondolja, hogy jobban ártottak a szankciók az EU-nak. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy egyik csoportban sem volt jelentős azok száma, akik szerint az orosz gazdaság jobban megszenvedte a szankciók hatásait. A Telex.hu olvasói között voltak arányaiban a legtöbben, akik ezzel egyetértettek, de a portál közönségének is csupán 15% gondolta, hogy az orosz gazdaság jobban szenved a szankcióktól.

35. ábra

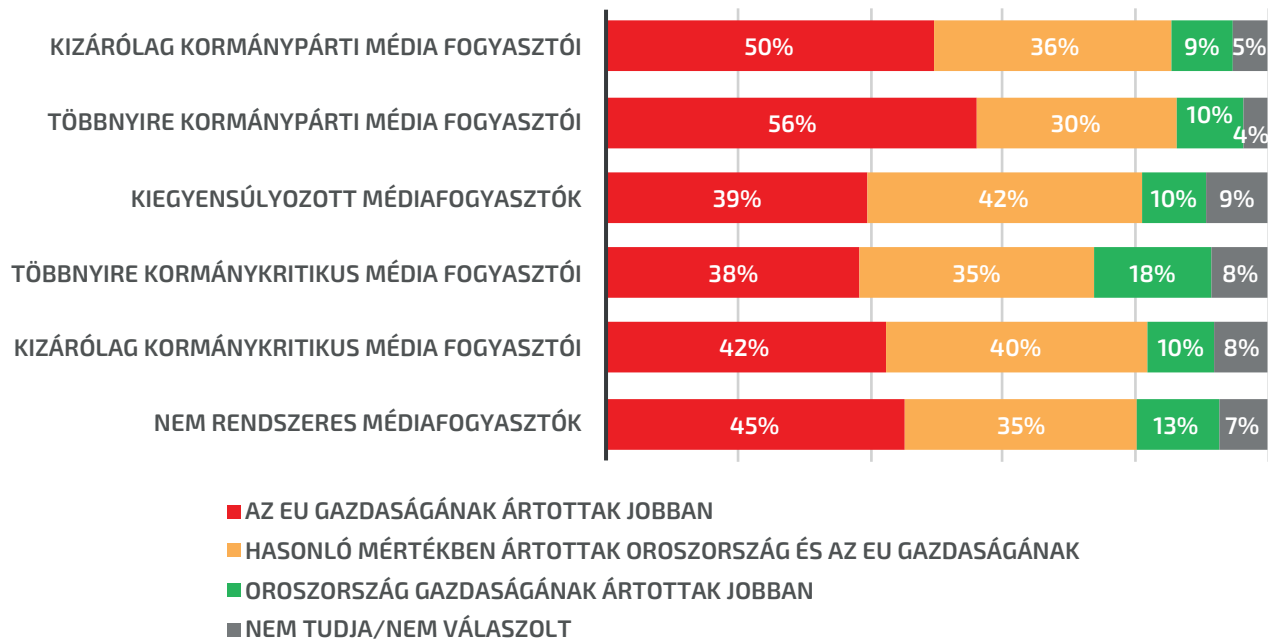
Az Európai Unió különböző szankciókkal sújtotta Oroszországot a háború kitörése óta. Ön szerint melyik félnek ártottak jobban ezek a szankciók?

Az egyes médiák közönségei nem egymást kizáró csoportok, ezért azt is szemléltettük, hogy milyen a válaszok megoszlása az egyén médiafogyasztásának átfogó kategorizálása alapján (36. ábra). Azt láthatjuk, hogy többen értettek egyet a kormány narratívájával (vagyis azzal, hogy az EU-nak jobban ártottak a szankciók) azok között, akik többnyire vagy kizárólag kormánypárti médiából tájékozódnak (56% és 50%). Nincs abszolút többsége ennek az álláspontnak azon válaszadók körében, akik politikai értelemben kiegyensúlyozottan tájékozódnak (39%), többnyire (38%) vagy kizárólag (42%) kormánykritikus forrásokat követnek, vagy nem rendszeres médiafogyasztók (45%). A semlegesnek tekinthető álláspont aránya (ami szerint hasonló mértékben ártottak a szankciók az EU-nak és Oroszországnak) a kiegyensúlyozott médiafogyasztók körében átlag feletti (42%), míg a többnyire kormánypárti médiafogyasztók körében átlag alatti (30%). A többnyire kormánykritikus médiafogyasztók körében gondolták a legtöbben azt, hogy jobban ártottak a szankciók az orosz gazdaságnak (18%).

36. ábra

Az Európai Unió különböző szankciókkal sújtotta Oroszországot a háború kitörése óta. Ön szerint melyik félnek ártottak jobban ezek a szankciók?

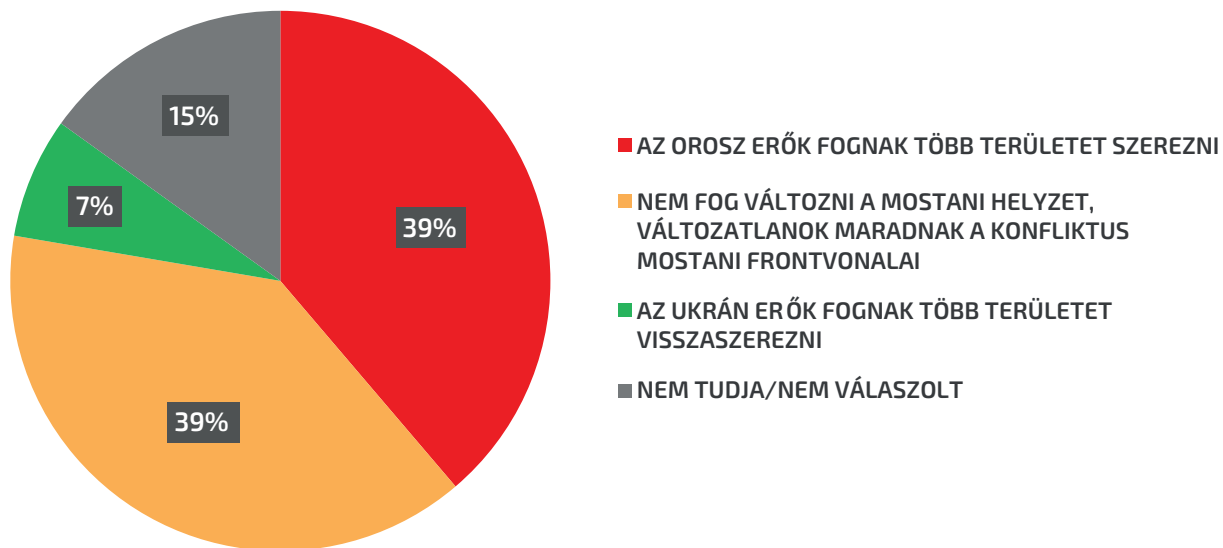

2.5. Várakozások a háború kimenetelével kapcsolatban

Arról is megkérdeztük a válaszadókat, hogy szerintük milyen irányba fognak elmozdulni a háborúban az erőviszonyok (37. ábra). Tízből négy válaszadó szerint az oroszok fognak több területet szerezni (39%). Ugyanennyien (39%) válaszolták azt, hogy nem fognak változni a mostani frontvonalak, míg csupán 7% gondolta azt, hogy az ukránok lesznek sikereesebbek a következő egy évben. A megkérdezettek 15 százaléka nem tudott vagy nem akart válaszolni a kérdésre.

37. ábra

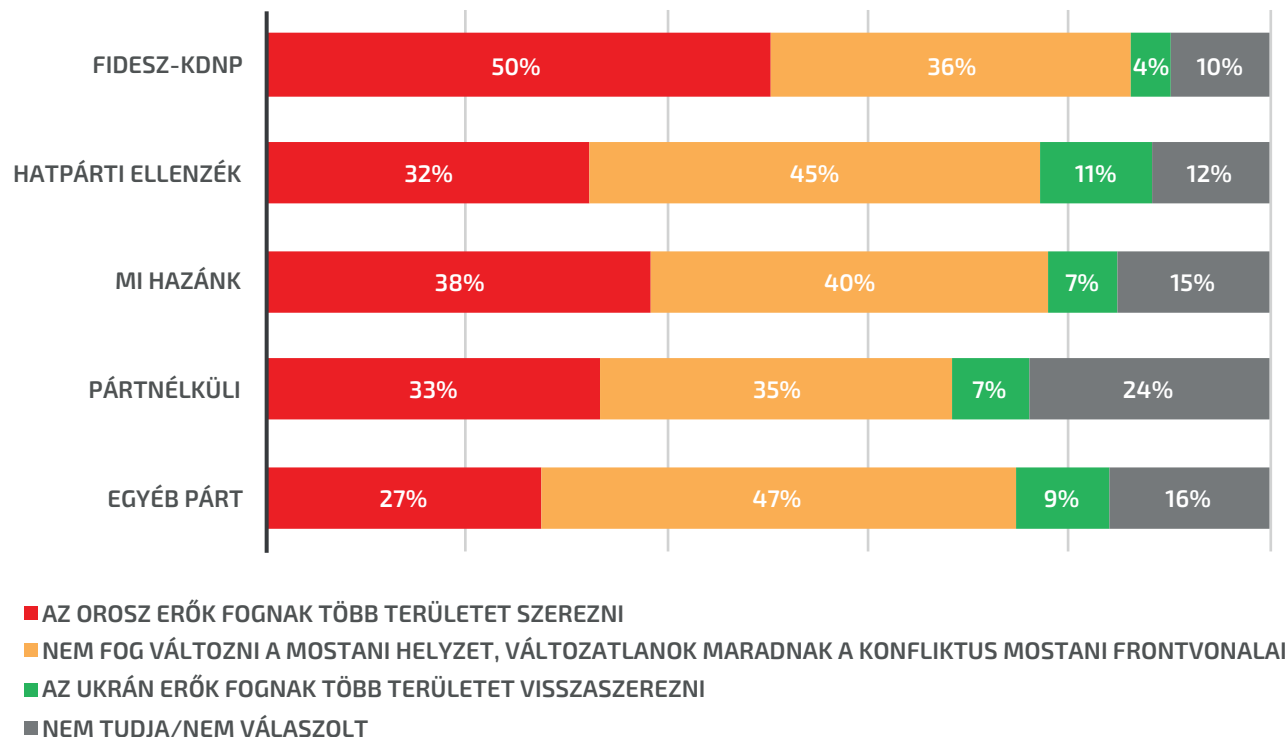
Ön szerint milyen irányba fognak elmozdulni az erőviszonyok az orosz–ukrán háborúban a következő egy évben?

A válaszok politikai csoportok közötti megoszlása a szankciók megítéléséhez hasonló mintázatot mutat (38. ábra). A kormánypártiak fele (50%) gondolta azt, hogy az orosz erők fognak több területet szerezni. Ennél kevesebben gondolkodtak hasonlóan a Mi Hazánk szavazók (38%), a hatpárti ellenzék támogatói (32%), a párt nélküliek (33%), valamint az egyéb pártok támogatói között (27%). Az ellenzéki szimpatizánsok között gondolták a legtöbben, hogy a konfliktus be fog fagyni (45%), míg a párt nélküliek és a kormánypártiak között számítottak erre a legkevesebben (35% és 36%). Az összes politikai csoportban kisebbségben voltak azok, akik az ukrán előretörést reálisnak gondolták (4–11%).

38. ábra

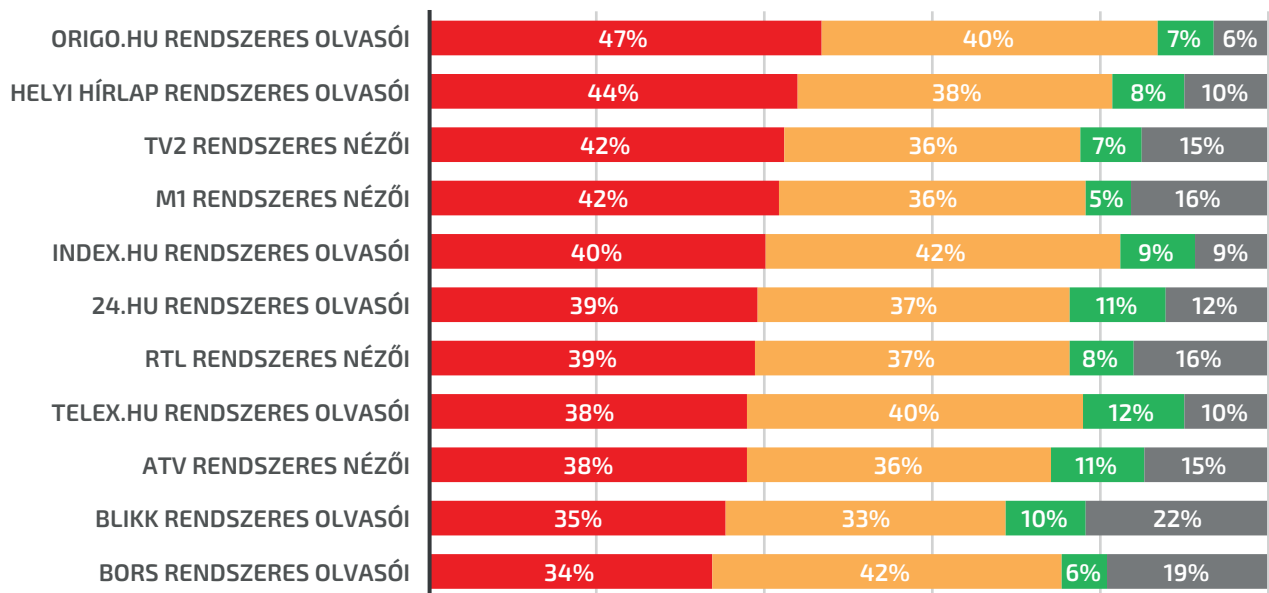
Ön szerint milyen irányba fognak elmozdulni az erőviszonyok az orosz–ukrán háborúban a következő egy évben?

Ebben a kérdésben is megvizsgáltuk a válaszok eloszlását a médiafogyasztás szerint (39. ábra). Orosz előretörésre leginkább a kormánypárti média rendszeres fogyasztói számítottak (40–47%), de nem sokkal maradtak le a kormánykritikus médiatermékek fogyasztói (38–39%). A legkisebb arányban a bulvárlapok rendszeres olvasói számítottak az oroszok erőik sikereire (Blikk 35%, Bors 34%), viszont ebben a csoportban voltak a legtöbben bizonytalanok is a kérdésben (22% és 19% nem válaszolt). Az összes vizsgált médiatermék közönségének körében kisebbségben voltak azok a válaszadók, akik Ukrajna katonai sikereit tartották valószínűbbnek (6–12%).

39. ábra

Ön szerint milyen irányba fognak elmozdulni az erőviszonyok az orosz–ukrán háborúban a következő egy évben?

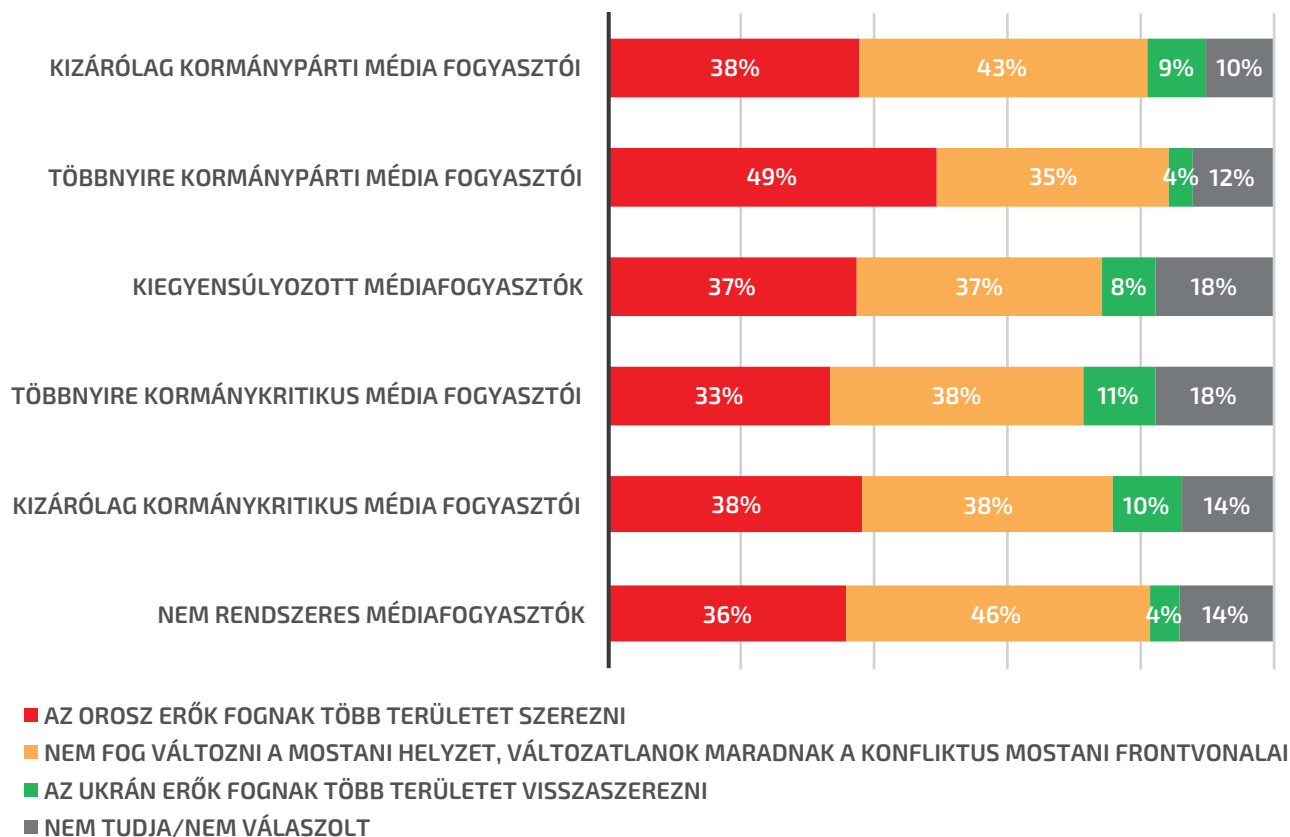

- AZ OROSZ ERŐK FOGNAK TÖBB TERÜLETET SZEREZNI
- NEM FOG VÁLTOZNI A MOSTANI HELYZET, VÁLTOZATLANOK MARADNAK A KONFLIKTUS MOSTANI FRONTVONALAI
- AZ UKRÁN ERŐK FOGNAK TÖBB TERÜLETET VISSZASZEREZNI
- NEM TUDJA/NEM VÁLASZOLT

A komplex médiafogyasztási kategóriák alapján a többnyire kormánypárti médiát fogyasztók mutatnak egyedi mintázatot (40. ábra). Ebben a csoportban (10 százalékponttal) magasabb az átlagnál azok aránya, akik orosz sikerekre számítanak (49%). A nem rendszeres médiafogyasztók körében azoknak az aránya volt magasabb az átlagnál (7 százalékponttal), akik nem számítanak az erőviszonyok változására (46%).

40. ábra

Ön szerint milyen irányba fognak elmozdulni az erőviszonyok az orosz–ukrán háborúban a következő egy évben?

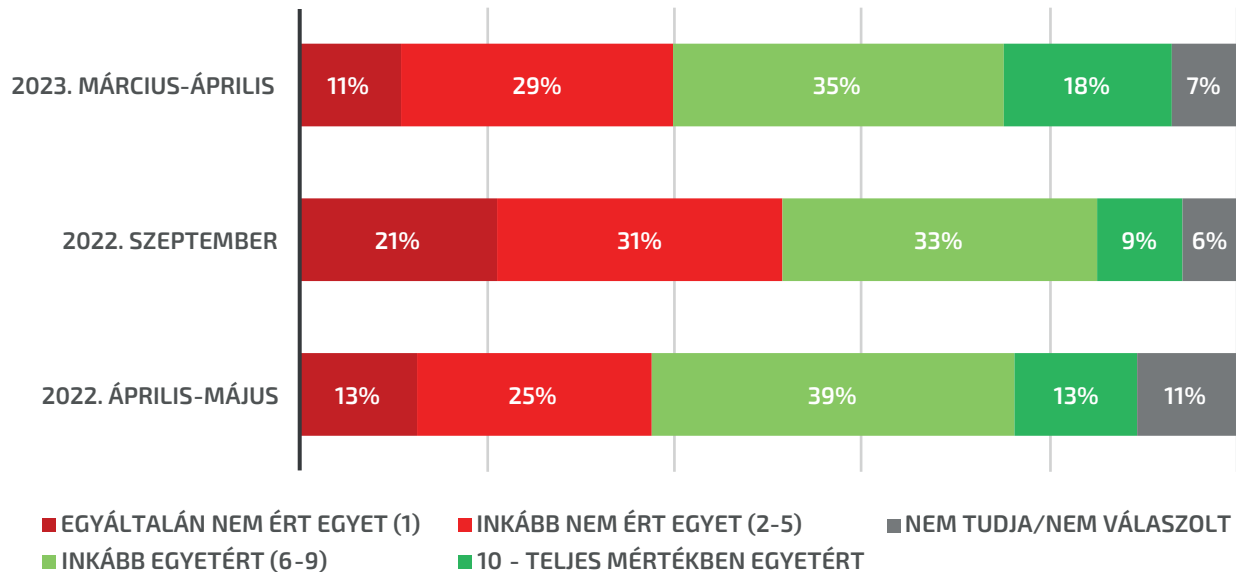

2.6. A háború narratívái

Az orosz–ukrán háború orosz, valamint nyugati/ukrán magyarázatának elfogadottságát 2023 tavaszán már harmadszor mértük fel, így alkalmunk adódott az egyes narratívák elfogadottságának változását követni (41. ábra). Azzal az állítással, miszerint „Vlagyimir Putyin háború bűnös, mert tömegmészárlást hajt végre Ukrajnában” a magyarok többsége egyetértett 2023. március–áprilisban (53%). Ugyanakkor tízből négyen nem értettek egyet az orosz elnököt elítélő állítással (40%). A válaszok megoszlása hasonló ahhoz, mint amit 2022 tavaszán, a háború kitörése után két hónappal készült kutatásunkban mértünk: akkor 52% fogadta el és 38% utasította el a vádak Putyinnal szemben. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy 2022 szeptemberére sokat csökkent az orosz háborús bűnököt elismerő állítás elfogadottsága: ekkor már azok voltak többségben, akik szerint Putyin nem hajt végre mészárlást Ukrajnában (52% vs. 42%). A teljes idősor tekintetében tehát elmondhatjuk, hogy a háború első szakaszában jelentősen csökkent az orosz agressziót elítélő álláspont támogatottsága, majd a háború után egy évvel visszatért a háború kitörését követő szintre, így újra többségbe kerültek a Putyint elítélő vélemények.

41. ábra

Vlagyimir Putyin háborús bűnös, mert tömegmészárlást hajt végre Ukrajnában

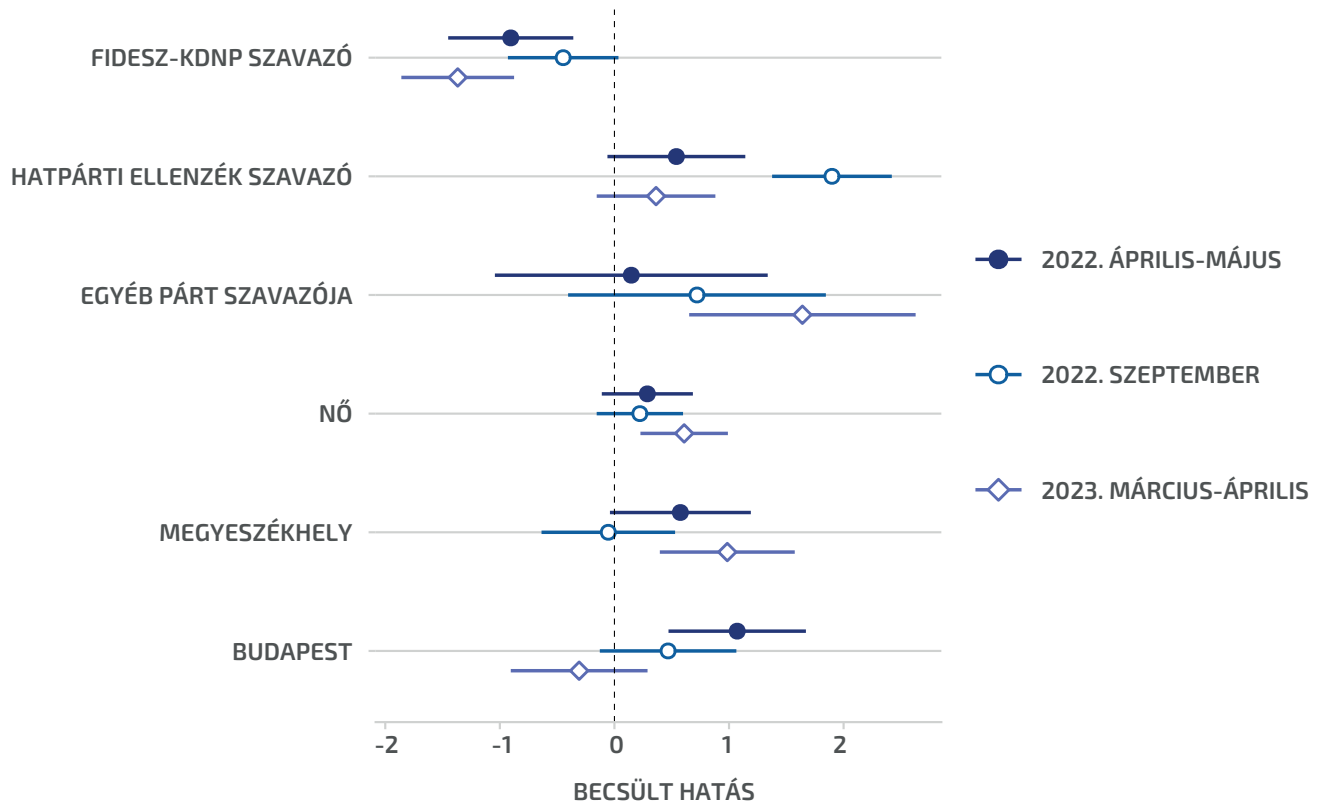

Többváltozós elemzéssel is vizsgáltuk, hogy milyen tényezők befolyásolták a háborút értelmező különböző narratívák elfogadottságát (42. ábra). Ezeket a lineáris regressziókat mindhárom adatfelvételünkön lefuttattuk, így rá tudtunk világítani, hogy időben mennyire stabilak a felfedett összefüggések. A Fidesz szavazók a legújabb, 2023-as adatunk alapján, valamint az egy évvel korábbi, 2022. tavaszi adatfelvételünk alapján szignifikánsan kevésbé elfogadóak voltak a nyugati/ukrán narratívával, mint a párt nélküliek (10 pontos skálán 2022. április-májusban átlagosan 0.9 ponttal, 2023. március-áprilisában 1.4 ponttal értettek kevésbé egyet azzal, hogy Putyin háborús bűnös.) A hatpárti ellenzék támogatói 2022 szeptemberében voltak szignifikánsan nyitottabbak a nyugati narratívára (+1.9 pont). Vagyis 2022 őszén, amikor a legmagasabb volt az elutasítottsága a nyugati narratívának, a párt nélküliek és a fideszesek álláspontja nem tért el jelentősen. A háború kitörése utáni hónapokban és egy évvel később viszont a párt nélkülieknek már a hatpárti ellenzék támogatóihoz volt hasonló a vélekedése a háború nyugati narratívájával kapcsolatban.

A nők a legújabb adatfelvételünk alapján szignifikánsan jobban egyetértettek azzal, hogy Putyin háborús bűnös, mint a férfiak (+0.6 pont), míg korábban nem volt szignifikáns ez a különbség. A háborút követő tavasszal még a fővárosiak szignifikánsan jobban egyetértettek a nyugati narratívával (+1.1 pont), mint a falvak lakói. Ez a minta a későbbi adatfelvételeinkben már nem ismétlődött meg. A megyeszékhelyek lakói a legújabb adataink alapján szignifikánsan hajlamosabbak elismerni az orosz háborús bűnöket, mint a községek lakói (+1 pont).

42. ábra

A nyugati narratíva elfogadását meghatározó tényezők három adatfelvétel alapján (2022–2023): pártpreferencia és demográfiai tulajdonságok (OLS-regresszió koefficiensek és konfidencia intervallumok)

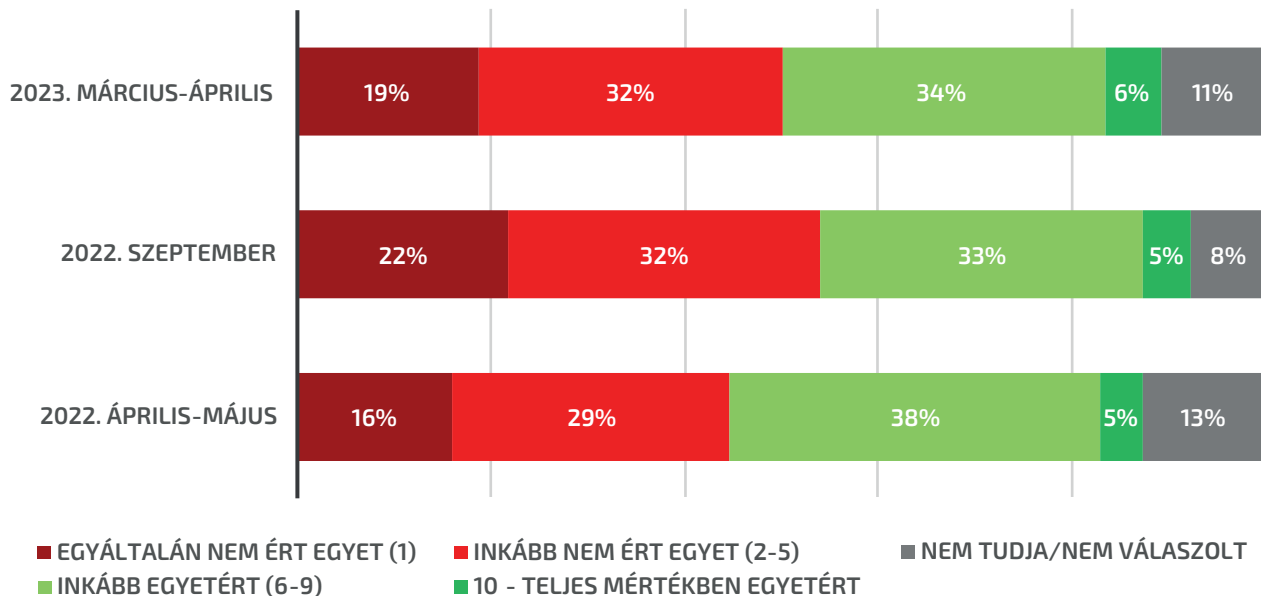

Megjegyzés: A modellek azt jelzik, hogy mekkora hatással volt az egyes tényező (a referenciacsoporthoz képest) annak az állításnak a megítélésére, miszerint „Vlagyimir Putyin háborús bűnös, mert tömegmészárlást hajtott végre Ukrajnában” (1 – Egyáltalán nem ért egyet, 10 – Teljes mértékben egyetért). 95%-os konfidencia intervallumokat ábrázoltunk. Csak azok a változók vannak feltüntetve, melyek legalább 5%-os szinten szignifikánsak voltak legalább egy modellben. Referenciacsoportok: párt nélküliek, férfiak, falvak lakói

Mindhárom adatfelvétel során felmértük a Kreml-által terjesztett narratíva elfogadottságát is (43. ábra). Az állítás, amivel kapcsolatosan kérdeztük a kutatásunk résztvevőit az alábbi volt: „Az oroszok azért támadták meg Ukrajnát, mert az ukránok népiirtást hajtottak végre az oroszajkúakkal szemben”. 2022. április-májusban, két hónappal a háború kitörése után közel ugyanannyian értettek egyet az állítással (43%), mint ahányan elutasították azt (45%). 2022. szeptemberére az orosz-párti narratíva elfogadottsága valamelyest csökkent (38 százalékra, -5 százalékpont), míg annak elutasíthatósága növekedett (54 százalékra, +8 százalékpont). 2023 tavaszán hibahatáron belüli változás történt a fél évvel korábbi felmérésünkhöz képest: továbbra is tízből négyen fogadják el az oroszok vádakat Ukrajnával szemben (40%), míg tízből öten utasítják el azokat (51%). Tehát a háború kitörése után kiegyenlített volt a társadalom annak tekintetében, hogy hányan fogadták el és hányan utasították el a Kreml narratíváját, majd a háború első szakaszát követően kis többségbe kerültek azok, akik nem adtak hitelt az Ukrajnát érő vádaknak.

43. ábra

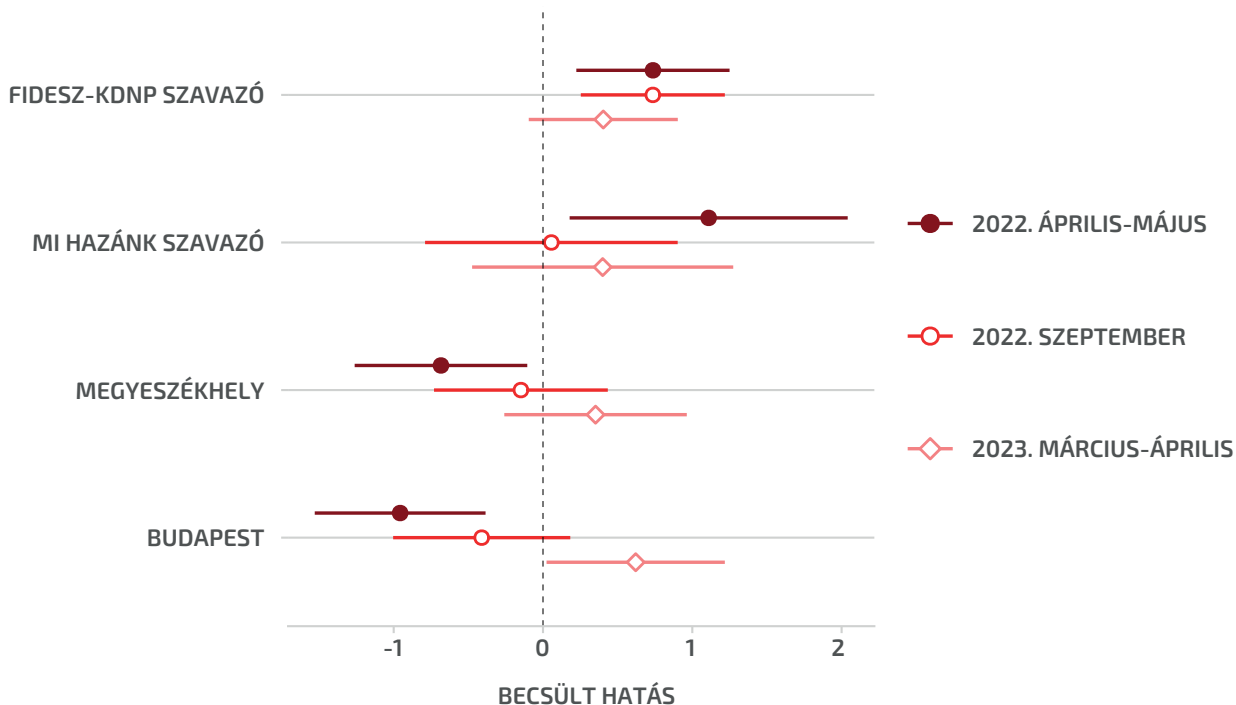
Az oroszok azért támadták meg Ukrajnát, mert az ukránok népiirtást hajtottak végre az oroszajkúakkal szemben

A nyugati narratíva megítéléséhez hasonlóan az egymást követő adatfelvételeink alapján azt is megvizsgáltuk többváltozós elemzéssel, hogy az orosz narratíva elfogadottságát milyen tényezők határozták meg (44. ábra). Habár a legutóbbi adatfelvételünk alapján a Fidesz-szavazók nem tértek el szignifikánsan a párt nélküliektől, az azt megelőző adatok azt mutatták, hogy a kormánypártiak szignifikánsan nyitottabbak voltak a Kreml narratívájára (+0.7 pont mindkét alkalommal). A Mi Hazánk szavazói 2022. április-májusban szignifikánsan jobban egyetértettek azzal, hogy valójában az ukránok végeztek népirtást az oroszokkal szemben (+1.1 pont). A háború utáni tavasszal a megyeszékhelyen élők (-0.7 pont), valamint a budapestiek (-1 pont) szignifikánsan kevésbé voltak nyitottak az orosz narratívára, mint a falvak lakói. Később a város–vidék különbség már nem mutatott túl a hibahatáron, sőt a legutóbbi adatfelvételünk során már meg is fordult, és Budapesten szignifikánsan jobban egyetértettek a válaszadók az orosz narratívával (+0.6 pont), mint a községekben.

44. ábra

A orosz narratíva³ elfogadását meghatározó tényezők három adatfelvétel alapján (2022–2023): pártpreferencia és demográfiai tulajdonságok (OLS-regresszió koefficiensek és konfidencia intervallumok)

Megjegyzés: 95%-os konfidencia intervallumokat ábráztunk. Csak azok a változók vannak feltüntetve, melyek legalább 5%-os szinten szignifikánsak voltak legalább egy modellben. Referenciacsoportok: párt nélküliek, falvak lakói.

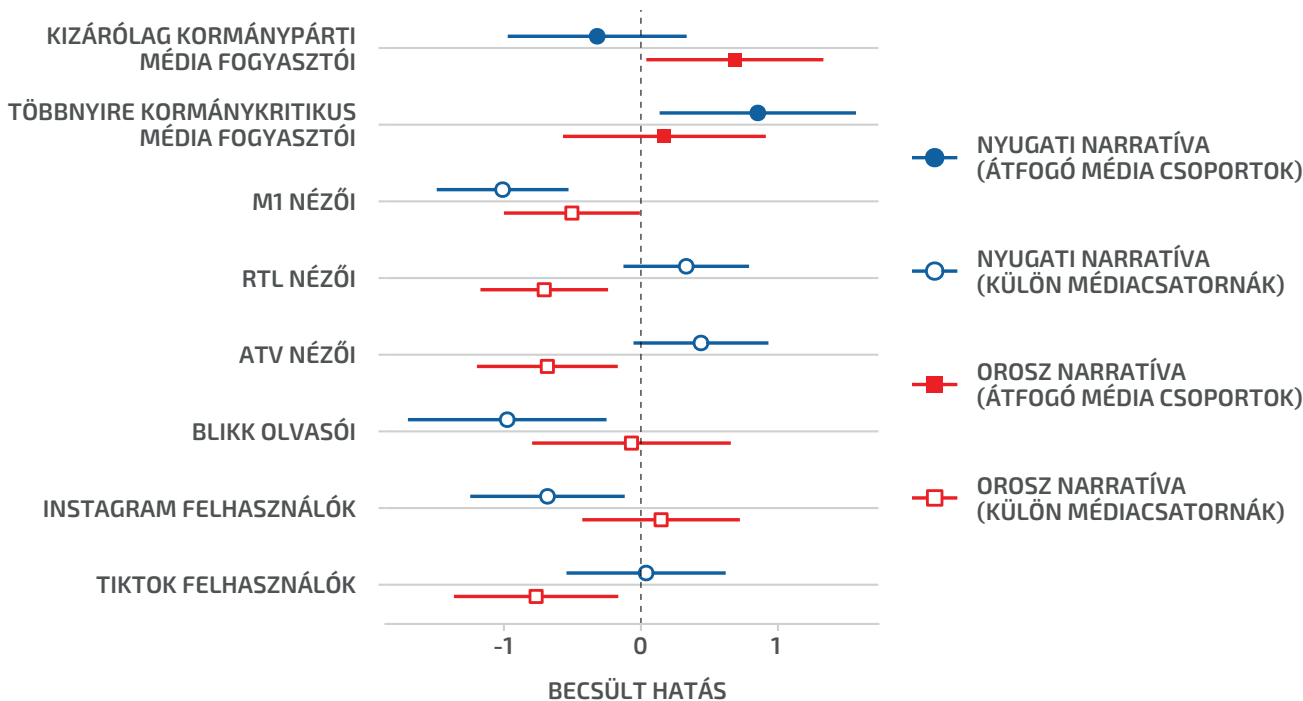
3 A modellek azt jelzik, hogy mekkora hatással volt az egyes tényező (a referenciacsoporthoz képest) annak az állításnak a megítélésére, miszerint „Az oroszok azért támadták meg Ukrajnát, mert az ukránok tömegmészárlást hajtottak végre az oroszajkúakkal szemben” (1 – Egyáltalán nem ért egyet, 10 – Teljes mértékben egyetért).

A 2023-as adatfelvételünkben azt is meg tudtuk vizsgálni, hogy van-e összefüggés a nyugati/ukrán, valamint az orosz narratíva elfogadottsága és a médiafogyasztási szokások között (45. ábra). Az átfogó médiafogyasztási kategóriák szerint két szignifikáns különbséget találtunk. Azokhoz képest, akik hasonló arányban fogyasztanak kormánypárti és kormánykritikus médiát, a kizárólag kormánypárti média fogyasztói hajlamosabbak voltak elfogadni az ukránokat bűnösként beállító magyarázatot (+0.7 pont). A többnyire ellenzéki médiát fogyasztó válaszadók azzal értettek jobban egyet, hogy Putyin háborús bűnös (+0.9 pont, szintén a kiegyensúlyozott médiafogyasztókhoz képest).

Az M1 rendszeres nézői szignifikánsan kevésbé értettek egyet az orosz és a nyugati narratívával egyaránt (-1 pont és -0.5 pont). Szignifikánsan kevésbé értettek egyet az orosz narratívával az RTL nézői (-0.7 pont), az ATV nézői (-0.7 pont) és a TikTok felhasználói (-0.8 pont). A nyugati narratívának az elfogadottsága szignifikánsan alacsonyabb volt a Blikk olvasói (-1 pont), valamint az Instagram felhasználók körében (-0.7 pont).

45. ábra

A nyugati és az orosz narratíva⁴ elfogadását meghatározó tényezők a 2023. áprilisi adatfelvétel alapján: médiafogyasztási szokások (OLS-regresszió koefficiensek és konfidencia intervallumok)

Megjegyzés: 95%-os konfidencia intervallumokat ábrázoltunk. Csak azok a változók vannak feltüntetve, melyek legalább 5%-os szinten szignifikánsak voltak legalább egy modellben. Referenciacsoportok: kiegyensúlyozott médiafogyasztók (átfogó médiacsatornák), azok a válaszadók, akik az adott csatornát nem követik rendszeresen – naponta vagy hetente többször (külön médiacsatornák). Az ábrázolt modellekben kiszűrtük a főbb demográfiai tényezők és pártpreferencia hatását.

4 A modellek azt jelzik, hogy mekkora hatással volt az egyes tényező (a referenciacsoporthoz képest) azoknak az állításnak a megítélésére, miszerint „Vlagyimir Putyin háborús bűnös, mert tömegmészárlást hajtott végre Ukrajnában” – nyugati narratíva; „Az oroszok azért támadták meg Ukrajnát, mert az ukránok tömegmészárlást hajtottak végre az oroszajkúakkal szemben” – orosz narratíva (1 – Egyáltalán nem ért egyet, 10 – Teljes mértékben egyetért).

3. Az Egyesült Államok és Kína megítélése

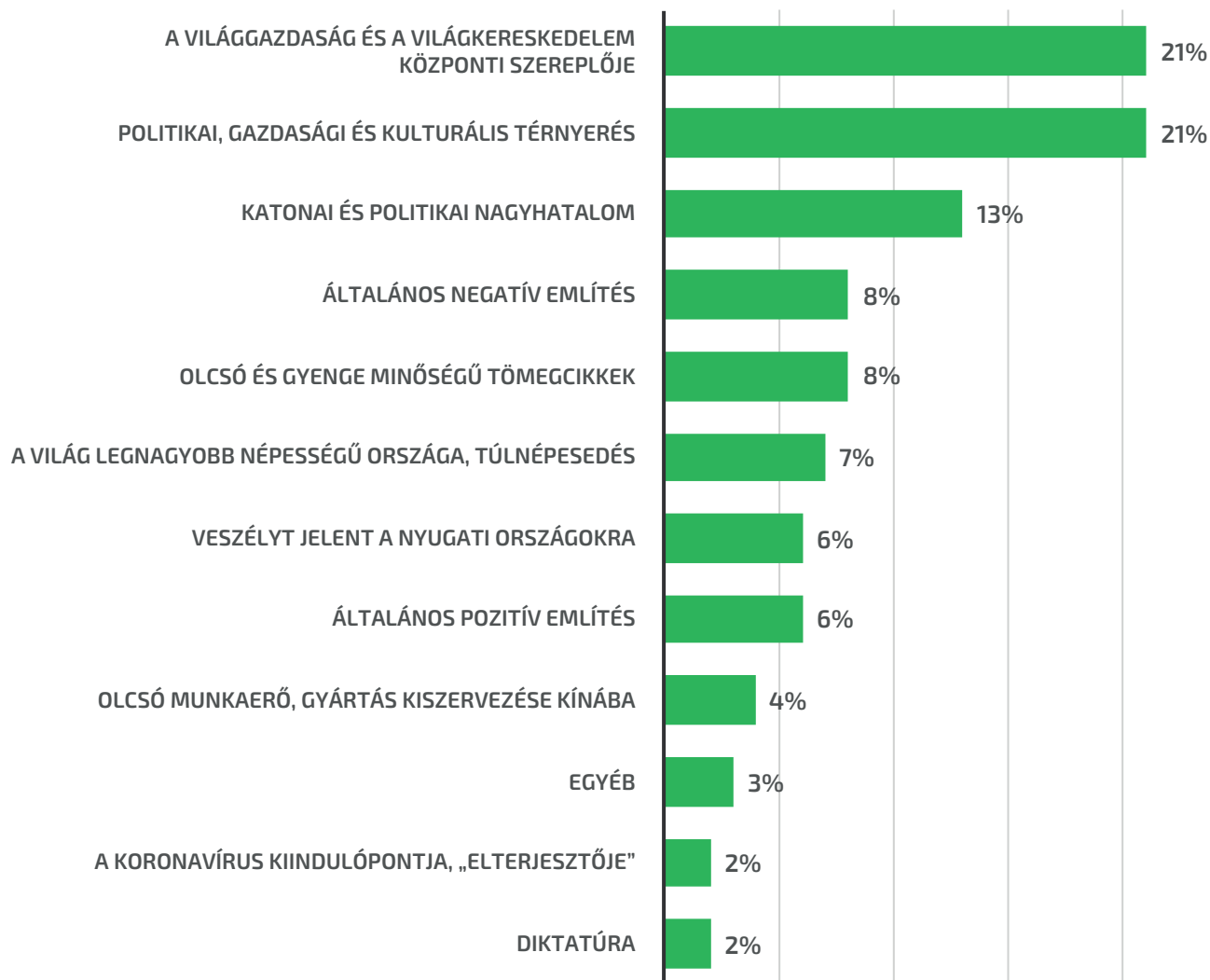
3.1. Az Egyesült Államokkal és Kínával kapcsolatos spontán asszociációk

A következő kérdéskörrel azt mértük fel, hogy a magyarok szemében milyen megítélés alá esnek az Egyesült Államok és Kína. Az első, nyitott kérdéssel a megkérdezettek kifejezhették, hogy mi jut eszükbe Kína világban betöltött szerepéről. A kérdést a következőképp fogalmaztuk meg: *„Mi jut eszébe, amikor Kína világban betöltött szerepére gondol?”*.

A megkérdezettek mindössze 16 százaléka nem tudott vagy nem akart választ adni a nyitott kérdésre, a kapott válaszokat pedig összesen tizenkét kategóriába soroltuk (46. ábra). A magyarok ötödének (21%) Kína világgazdaságban és a világkereskedelemben betöltött központi szerepe jut elsőként eszébe. Emellett szintén 21 százaléknak az első asszociációja a térnyerés volt: az, hogy Kína az utóbbi években erőteljes terjeszkedésbe kezdett világszerte politikai, gazdasági és kulturális téren egyaránt. A dobogó harmadik helyére (13%) az került, hogy Kína a másik katonai és politikai nagyhatalom az Egyesült Államok mellett.

46. ábra

Mi jut eszébe, amikor Kína világban betöltött szerepére gondol?
(Összes válaszadó körében, N=841, %)

A magyarok 8 százaléka olyan negatív választ adott, amely nem volt sorolható más kategóriába, de semlegesnek se lehetett értékelni: többek között olyan jelzők kerültek ide, mint „kizsákmányoló”, „tömeggyilkos”, „törtető”, „hatalommániás”, „kétszínű”, vagy „idegen”. Emellett ide soroltuk azokat a válaszokat is, amelyek Kína kommunista berendezkedését, valamint a kisebbségeket elnyomó (pl. „népirtó”) jellemzőit hangsúlyozták. A Kínából érkező olcsó és alacsony minőségű tömegcikkeket szintén a megkérdezettek 8 százaléka emelte ki. A magyarok 7 százaléka számára az első gondolat a túlnépesedés, és hogy a világ egyik legnagyobb népességű országa. A megkérdezettek 6 százaléka számára kifejezetten hangsúlyos, hogy Kína veszélyt jelent a nyugati országokra katonai, politikai és gazdasági értelemben is.

Természetesen nem minden magyar számára negatív Kína világban betöltött szerepe, a megkérdezettek 6 százaléka általános pozitív jellemzőket nevezett meg. Többek között olyan említéseket soroltunk ide, mint „erő”, „sokrétű”, „fejlett”, „fejlődés”, „szorgalmas nép”, „fegyelmezett” és „kiemelkedő ország”. A válaszadók 4 százaléka az olcsó munkaerő világpiaci versenyelőnyét és a gyártás Kínába való kiszervezését emelte ki, míg 2 százaléuk azt, hogy Kína a koronavírus kiindulópontja, és további 2 százaléuk azt, hogy diktatórikus berendezkedésű ország. Az egyéb kategóriába (3%) emellett olyan semleges, leíró jellegű említéseket soroltunk be, mint „Ázsia”, „keleti állam”, „pénz”, „nagy terület” és a kínai boltok Magyarországon.

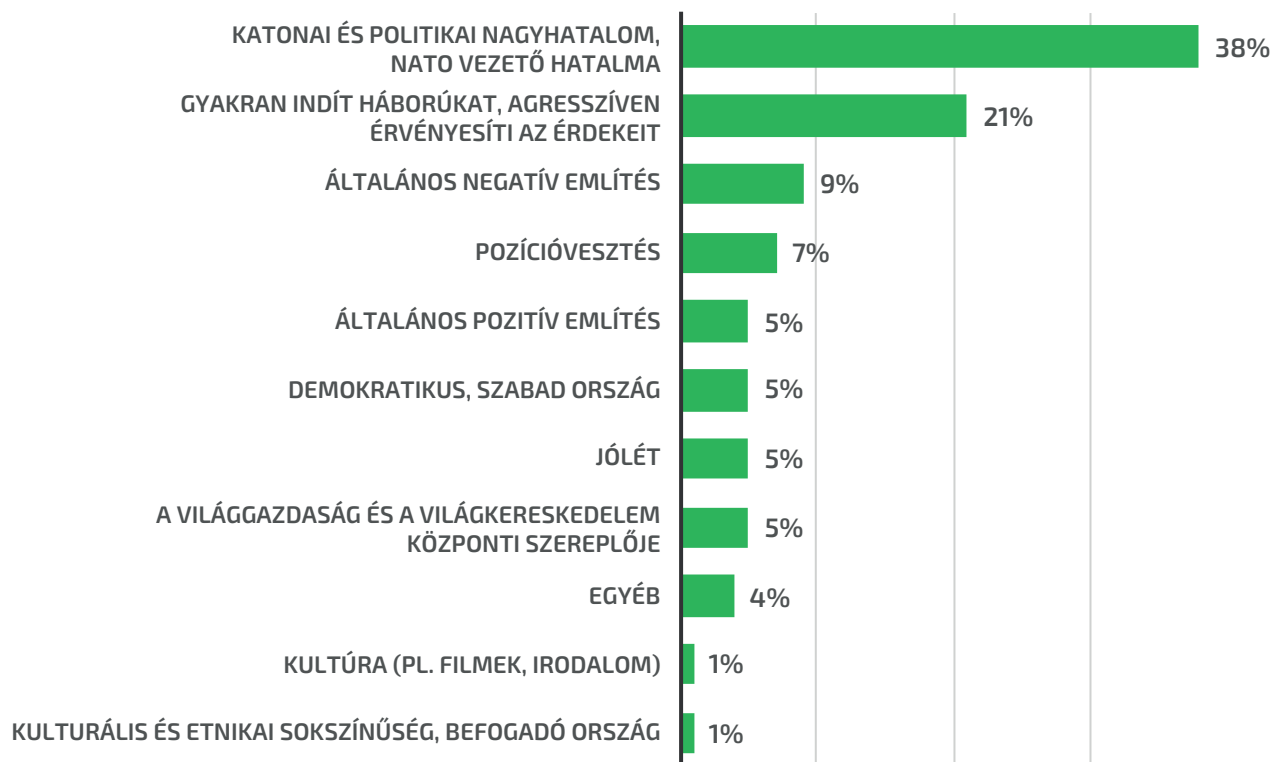
Kínához hasonlóan azt is megvizsgáltuk nyitott kérdés segítségével, hogy a magyarok hogyan ítélik meg az Egyesült Államok világban betöltött szerepét. Ezt a korábbi nyitott kérdéshez hasonlóan a következőképp fogalmaztuk meg: *„Mi jut eszébe, amikor az Egyesült Államok világban betöltött szerepére gondol?”*.

Kiemelkedően a legtöbben azt említették spontán módon (38%), hogy az USA katonai és politikai nagyhatalom, valamint a NATO vezető állama (47. ábra). Emellett a válaszok ötöde (21%) azt emelte ki, hogy az Egyesült Államok gyakran indít vagy vesz részt háborúban, illetve agresszíven érvényesíti az érdekeit. A további kategóriák 10 százaléknál alacsonyabb aránnyal jelentek meg a válaszok között. A lista harmadik helyén az általános negatív említések szerepeltek (9%): itt többek között olyan válaszokat rögzítettünk, mint „mészáros”, „erőszakos”, „zsarnok”, „törtető”, „veszélyes”, „hazudnak”, „irányítanak”, „bohócok” és „képmutatók”.

Kína felemelkedése az Egyesült Államokra adott válaszokban is megjelenik, de fordított előjellel: a megkérdezettek 7 százaléka számára az USA pozícióvesztése a kiemelendő. Több válaszban arra utaltak, hogy általános értelemben gyengül és hanyatlik az Egyesült Államok, de többen kifejezték a gazdasági szerepének gyengülését is.

47. ábra

Mi jut eszébe, amikor az Egyesült Államok világban betöltött szerepére gondol?
(Összes válaszadó körében, N=866, %)

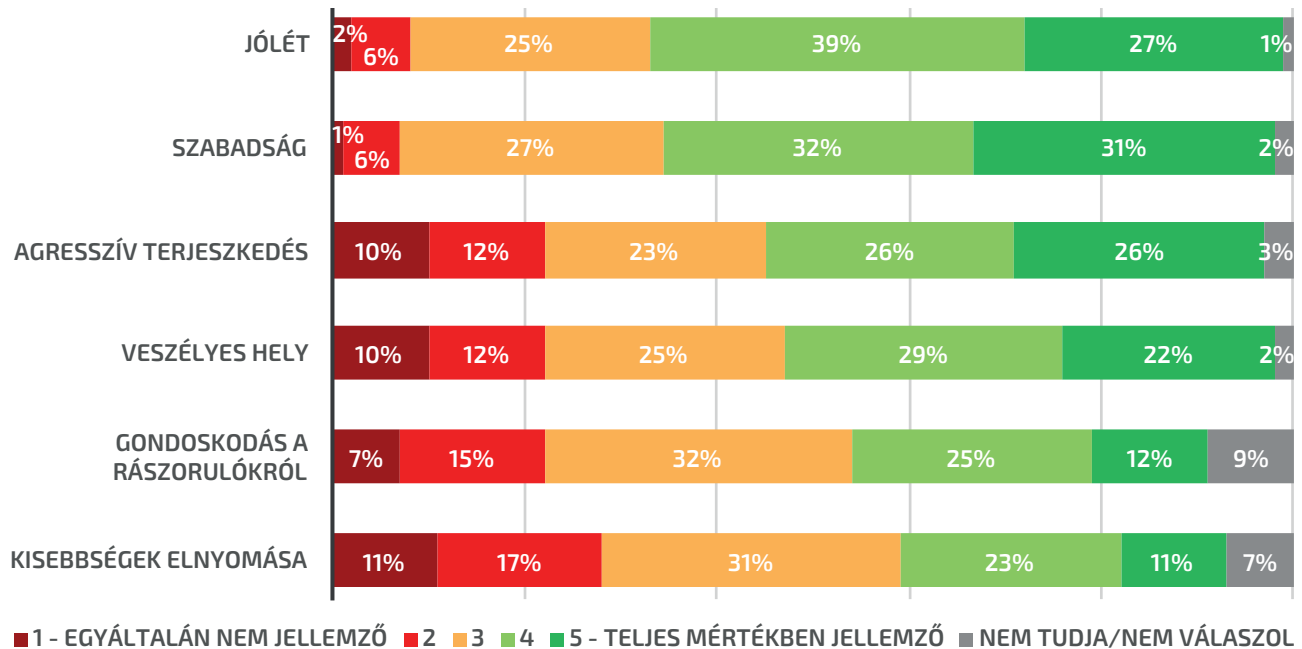
A megkérdezettek egyaránt 5-5 százaléka hangsúlyozta, hogy az USA demokratikus ország, a lehetőségek és a szabadság állama, jólétet és anyagi biztonságot kötnek hozzá, valamint azt, hogy a világgazdaság és a világkereskedelem központi szereplője. Továbbá, a válaszok 5 százaléka általános pozitív válaszként értékelhető: „modern”, „meghatározó”, „pozitív hozzáállás/gondolkodás”, „stabilitás”, „iránymutató”, „embertisztelő”, „függetlenség”, „védelem” és „támogató”. Az egyéb kategóriában (4%) olyan válaszokat azonosítottunk, mint „tengerek”, „New York”, „fegyverek”, „hatalmas” vagy „500 éves történelem”. Mindössze a válaszok 1-1 százaléka emelte ki a kultúrát (pl. filmek, zene, irodalom) és a kulturális sokszínűséget az Egyesült Államok kapcsán.

3.2. Az Egyesült Államok és Kína jellemzői

A két országot vizsgáló blokkunk következő szakaszában különböző tulajdonságokat soroltunk fel a résztvevőknek, majd arra kértük őket, hogy döntsék el, ezen sajátosságok mennyire jellemzőek az Egyesült Államokra, illetve Kínára. Az összesített adatok alapján jól látszik, hogy a magyarok az USA-t elsősorban a jóléttel (66%), és a szabadsággal (63%) azonosítják, azonban a kitöltők több mint fele (52%) azt is gondolja, hogy a nagyhatalom agresszívan terjeszkedik (48. ábra). Szintén több mint felük véli úgy, hogy az Egyesült Államok egy veszélyes hely (51%). Habár a résztvevők nagy többsége a jóléttel azonosította az országot, csupán 37 százalék értett egyet azzal, hogy Amerikában gondoskodnak a rászorulókról. A magyarok szerint a felsorolt tulajdonságok közül legkevésbé a kisebbségek elnyomása jellemzi az USA-t (33%).

48. ábra

Mennyire jellemzőek a felsorolt tulajdonságok az Amerikai Egyesült Államokra?

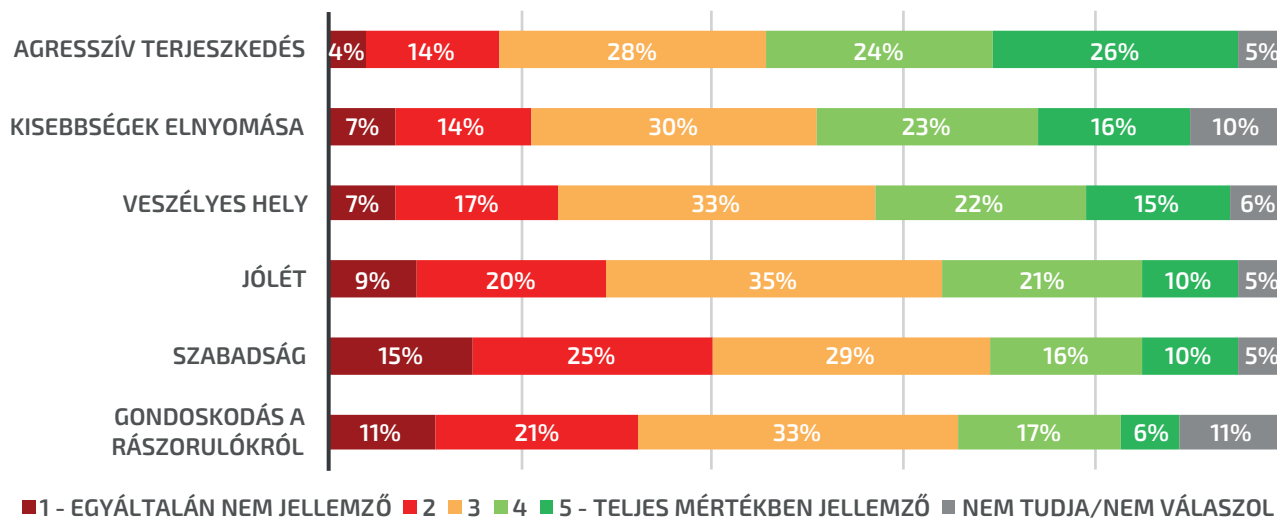

Pártszimpátia szempontjából azonban vannak különbségek a különböző táborok között: a Fidesz-KDNP szavazóinak 62 százaléka azonosítja jóléttel az országot, a hatpárti ellenzék szimpatizánsainak 69 százaléka, a Mi Hazánk szavazóinak pedig 71 százaléka. Az ellenzéki szavazók 68 százaléka szerint jellemző az USA-ra a szabadság, a kormánypártiaknak viszont 60, a Mi Hazánk szavazóinak pedig csupán 52 százaléka vélekedik hasonlóan. A hatpárti ellenzék szavazóinak 43 százaléka, a kormánypártiak 33 százaléka, és a Mi Hazánk szimpatizánsok 29 százaléka szerint gondoskodnak a szegényekről az Egyesült Államokban. A Fidesz-KDNP szavazók 42 százaléka, a szélsőjobbaldaliak 38 százaléka, és a hatpárti ellenzék szimpatizánsainak pedig 31 százaléka gondolja, hogy a nyugati nagyhatalom elnyomja a kisebbségeit.

Kínával kapcsolatban leginkább az agresszív terjeszkedéssel (50%) és a kisebbségek elnyomásával (39%) értettek egyet a válaszadók, illetve azzal, hogy Kína egy veszélyes hely (37%). Azonban, ha a 49. ábrát összehasonlítjuk az USA-ra vonatkozó adatokkal, akkor kiderül, hogy nagyjából ugyanannyian gondolják az Egyesült Államokról, hogy agresszívan terjeszkedik, mint Kínáról. Az USA-t ráadásul jóval többen tartják veszélyes helynek (51%), mint Kínát (37%). A magyarok csupán 31 százaléka szerint jellemző Kínára a jólét, 26 százaléka gondolja szabad országnak, és mindössze 23 százaléka véli úgy, hogy Kínában gondoskodnak a rászorulókról.

49. ábra

Mennyire jellemzőek a felsorolt tulajdonságok Kínára?

Ahogy azt az Egyesült Államok esetében is megfigyelhettük, a Kínával kapcsolatos véleményekben is vannak különbségek pártpreferencia szerint. Míg a kormánypártiak 42 százaléka szerint jellemző az országra a jólét, addig a hatpárti ellenzék és a Mi Hazánk szimpatizánsai között alig volt, aki ezzel egyetértett. A kormánypártiak körében a relatív többség szerint a szabadság is releváns jelző Kínával kapcsolatban. Ezzel szemben a hatpárti ellenzékiek többsége, és a Mi Hazánk 40 százaléka nem tartja szabadnak a távol-keleti országot. Az ellenzéki szavazók 48 százaléka, a szélső-jobboldaliak 54 százaléka, míg a kormánypártiaknak csupán 33 százaléka vélte úgy, hogy Kínában elnyomják a kisebbségeket. A Fidesz-KDNP (33%) és a Mi Hazánk (32%) szavazói a távol-keleti nagyhatalmat ráadásul sokkal kevésbé tartják veszélyes helynek, mint az Egyesült Államokat (kormánypártiak 58%, Mi Hazánk 55%), míg az ellenzéki szavazók ugyanolyan veszélyes helynek gondolják Kínát (44%), mint az USA-t (44%). Amerikáról a Mi Hazánkosiak (63%) és a kormánypártiak (64%) több mint fele gondolja azt, hogy agresszívan terjeszkedik, miközben Kínáról csak a Mi Hazánk szavazóinak fele (50%) és a Fidesz-KDNP szimpatizánsainak relatív többsége (43%). Ezzel szemben a hatpárti ellenzék szavazói a távol-keleti ország térdnyerését látják agresszívebbnek (59%) az Egyesült Államokhoz képest (46%).

3.3. Az Egyesült Államokkal és Kínával kapcsolatos szimpátiát meghatározó tényezők

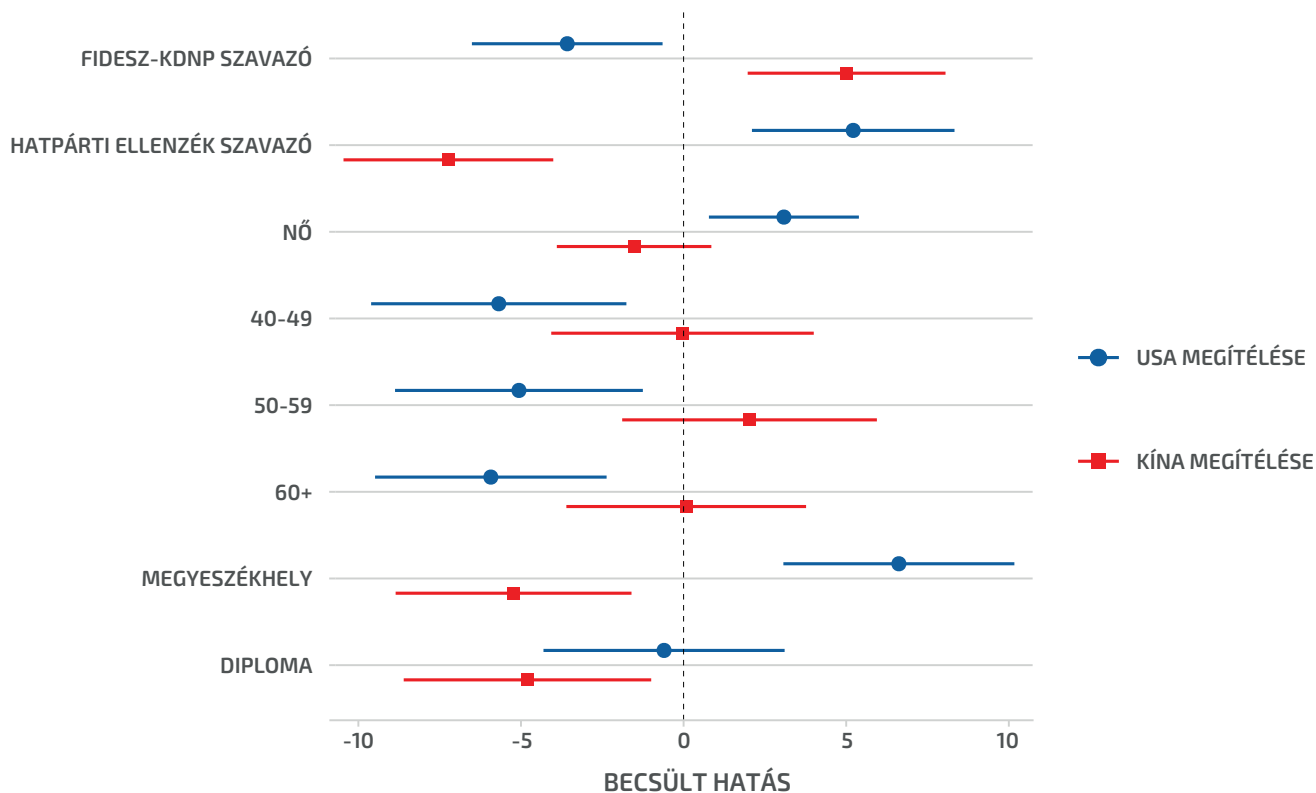
Az USA-ról és Kínáról szóló hat tulajdonság felmérése arra is lehetőséget adott, hogy egy szofisztikált mérőszámot, egyfajta „szimpátia indexet” alkossunk ezen országok megítéléséről. Ezt úgy hoztuk létre, hogy az adott országra vonatkozó pozitív tulajdonságok, valamint a negatív tulajdonságok inverzének átlagát vettük, és ezt egy 1-től 100-ig tartó skálára konvertáltuk.⁵ Itt a 0-s érték azt mutatja, ha a válaszadó szélsőségesen negatív véleménnyel van az adott országról, míg a 100 a szélsőségesen pozitív véleményt tükrözi.

Többváltozós elemzéssel vizsgáltuk, hogy milyen tényezők határozzák meg az USA és Kína „szimpátia indexét” (50. ábra). A pártpreferencia hatása látványos, a Fidesz szavazók és a hatpárti ellenzék szavazói, mintha egymás tükörképei lennének a nagyhatalmi orientáltságukat illetően. A pártnélküliekhez képest a fideszesek szignifikánsan negatívabbak az USA-val (-3,6 pont), és pozitívabbak Kínával szemben (+5 pont). Az ellenzékiek ezzel szemben az USA-val pozitívabbak (+5,2) és Kínával szemben negatívabbak (-7,2) a pártnélküliekhez képest. A női válaszadók szemében jobb az USA megítélése, mint a férfiak körében (+3,1 pont). Az idősebb korosztályok körében rosszabb az Egyesült Államok imázsa, mint a 30 év alatti felnőttek között (40–49 évesek: -5,7 pont, 50–59 évesek: -5,1 pont, 60 év feletti: -5,9 pont). A megyeszékhelyen lakók pozitívabbak az USA-val (+6,6 pont) és negatívabbak Kínával (-5,2 pont), mint a falvak lakói. A diplomások szemében rosszabb Kína megítélése, mint a legfeljebb alapfokú végzettségűek között (-4,8 pont).

5 Az érdemi válaszok átlagolásából számoltuk ki ezeket az értékeket. Vagyis egy adott országra vonatkozó pozitív és negatív állítások esetében egyaránt ha egy vagy két kérdésre nem tudott vagy nem akart a megkérdezett válaszolni akkor a másik kettő válasz átlaga, vagy az egyedüli érdemi válasz alapján számoltuk ki az átfogó pozitív és átfogó negatív attitűdöket mutató változóinkat. A végső szimpátia index az így képzett pozitív attitűdöket mutató változó, valamint a negatív attitűdöket mutató változó inverzének átlaga.

50. ábra

Az USA és Kína megítélését meghatározó tényezők: pártpreferencia és demográfiai tulajdonságok

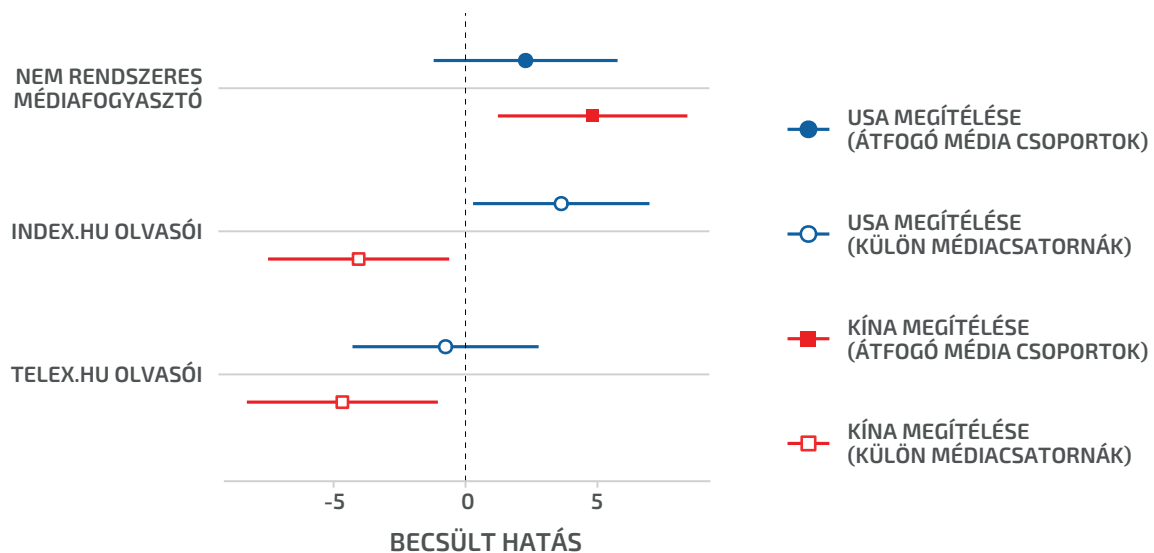
Megjegyzés: 95%-os konfidencia intervallumokat ábrázoltunk. Csak azok a változók vannak feltüntetve, melyek legalább 5%-os szinten szignifikánsak voltak legalább egy modellben. Referenciacsoportok: párt nélküliek, férfiak, 18–29 évesek, falvak lakói, legfeljebb 8 általános végzettek.

Azt is vizsgáltuk, hogy a médiafogyasztásnak milyen hatásai lehetnek az USA és Kína megítélésére (51. ábra). Kevés médiafogyasztási szokás állt szignifikáns összefüggésben a két ország érzékelt imázsával. A nem rendszeres

médiafogyasztók körében (azokhoz képest, akik hasonló arányban fogyasztanak kormánypárti és kormánykritikus médiatermékeket) pozitívabb Kína megítélése (+4,8 pont). Az Index.hu rendszeres olvasóinak szemében jobb volt az Egyesült Államok (+3,6 pont), és rosszabb volt Kína megítélése (-4,1 pont), azokhoz képest, akik nem olvassák rendszeresen a portált. A Telex.hu olvasótáborában negatívabb kép él Kínáról (-4,7 pont). Ezekben a modellekben kiszűrtük a pártpreferencia és a főbb demográfiai változók hatását, ugyanakkor lehettek olyan tényezők, amik egyedi jellemzői az egyes csatornák közönségének, és a kimutatott hatásokat magyarázhatják. Így nem mondhatjuk biztosan, hogy az adott médiatartalmak nagyhatalmak imázsára gyakorolt hatásairól beszélhetünk. Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy a kimutatott különbségek hasonló nagyságrendűek, mint a politikai csoportok közötti különbségek.

51. ábra

Az USA és Kína megítélését meghatározó tényezők: médiafogyasztási szokások (OLS-regresszió koefficiensek és konfidencia intervallumok)

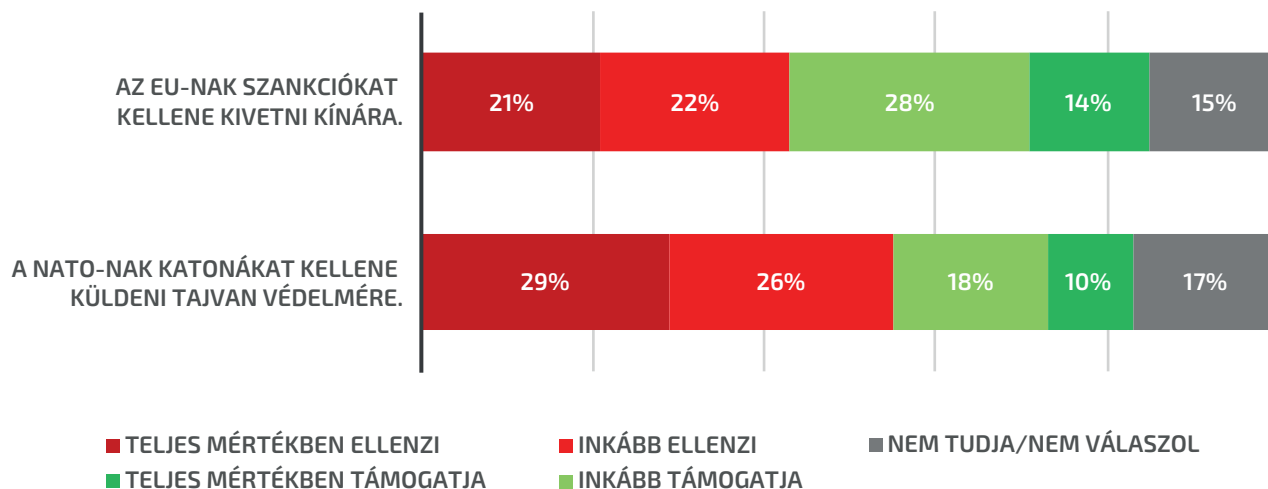

Megjegyzés: 95%-os konfidencia intervallumokat ábrázoltunk. Csak azok a változók vannak feltüntetve, melyek legalább 5%-os szinten szignifikánsak voltak legalább egy modellben. Referenciacsoportok: kiegyensúlyozott médiafogyasztók (átfogó médiacsatornák), azok a válaszadók, akik az adott csatornát nem követik rendszeresen – naponta vagy hetente többször (külön médiacsatornák). Az ábrázolt modellekben kiszűrtük a főbb demográfiai tényezők és pártpreferencia hatását.

Tajvan kérdése a Kína és az Egyesült Államok közötti feszültségek egyik fontos terepe. Két kérdéssel teszteltük, hogy a magyarok szerint milyen intézkedésekre lenne szükség abban az esetben, ha Kína megtámadja Tajvant. A magyarok megosztottak az EU-s szankciók kivetésével kapcsolatban arra az esetre, ha Kína megtámadná Tajvant: 43 százaléuk ellenzi, 42 százaléuk támogatja a döntést (52. ábra). A szankciókat a kormánypártiak elleneznék a leginkább (56%, és csak 33% támogatná), de a hatpárti ellenzék többsége támogatná (a DK-sok és a Momentum szavazói között 60% a támogatók aránya). A Mi Hazánk szavazók fele (50%) is támogatná az EU-s szankciók kivetését Kínára. A NATO katonák küldését az összes kitöltő több mint fele (55%) utasította el, a kormánypárti szavazók többsége (63%) a Mi Hazánk támogatóinak 58 százaléka, és a hatpárti ellenzék fele (50%) sem értett egyet a javaslattal.

52. ábra

Amennyiben Kína megtámadja Tajvant, Ön szerint milyen intézkedésekre lenne szükség?

4. Nemzetközi közéleti szereplők ismertsége és népszerűsége

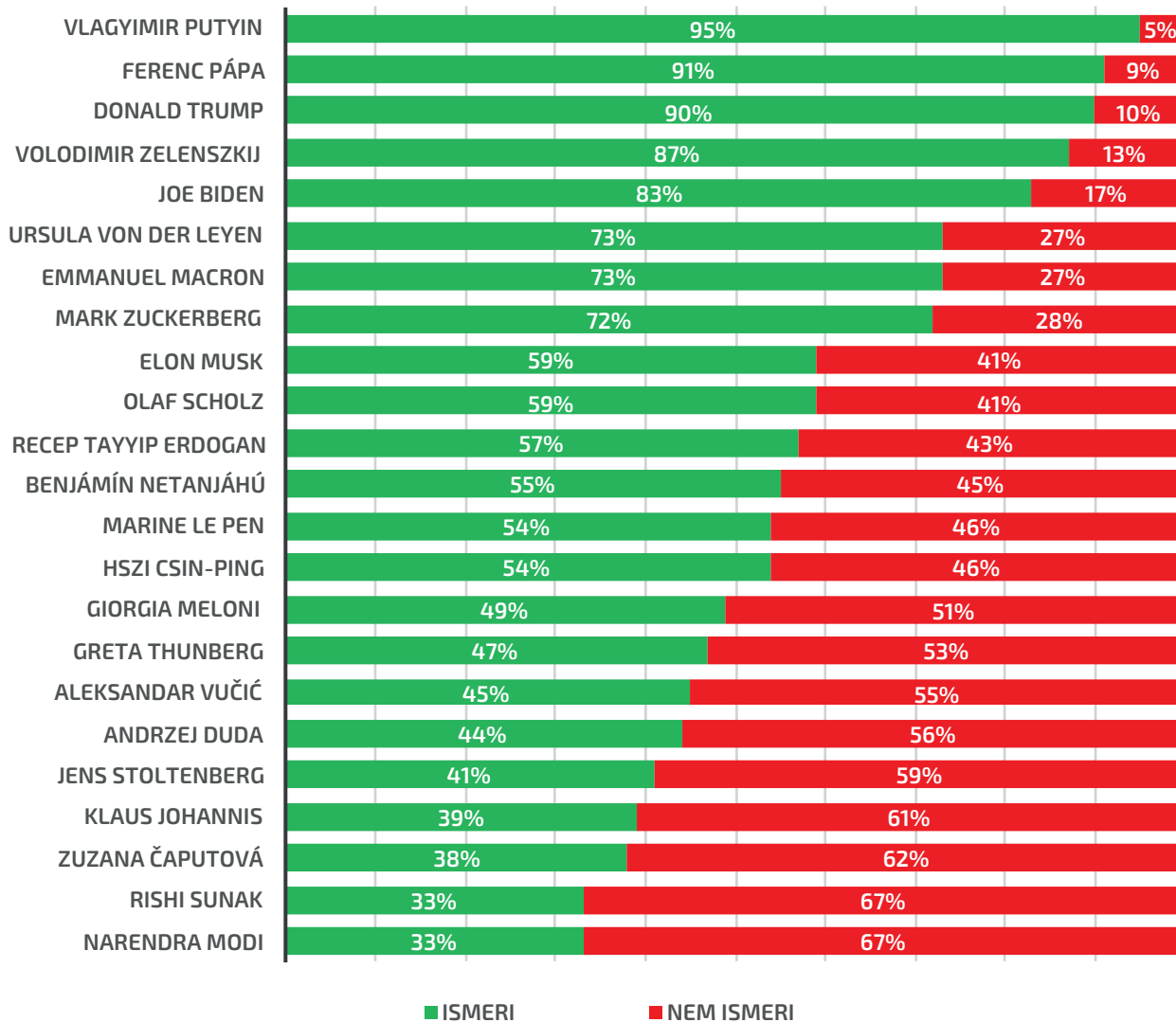
A következő kérdésekkel külföldi közéleti szereplők ismertségét és népszerűségét mértük fel a magyar társadalomban. Összesen 23 nemzetközi politikus és közszereplő kapcsán lehetett kifejezni, hogy mennyire negatívnak vagy pozitívnak látják őket – már amennyiben ismerik őket. A neveket a következő bevezető előzte meg: *„Most különböző személyekről fogjuk kérdezni. Kérjük mondja el, hogy ismeri-e az adott személyt, és amennyiben igen, azt is, hogy inkább negatív vagy inkább pozitív véleménnyel van róla!”*.

Az általunk vizsgált politikusok és közszereplők ismertségében jól kirajzolódó mintázatot láthatunk (53. ábra). A magyarok körében a három legismertebb politikus és közszereplő Vlagyimir Putyin (95%), Ferenc pápa (91%) és Donald Trump (90%). 80 százaléknál feletti ismertséggel rendelkezik Ukrajna elnöke, Volodimir Zelenszkij (87%) és az Egyesült Államok jelenlegi elnöke, Joe Biden (83%). Az őket követő három helyen is kiemelkedő, több mint 70 százalékos ismertséggel rendelkező személyek szerepelnek: a magyarok 73-73 százaléka ismeri Ursula von der Leyent és Emmanuel Macront, valamint a Facebook alapítójának, Mark Zuckerbergnek is hasonló az ismertsége (72%).

Az első nyolc helyezett után következő személyek ismertsége 60 százaléknál alacsonyabb. A következő hat személyt azonban a magyarok relatív többsége ismeri: Elon Musk (59%), Olaf Scholz (59%), Recep Tayyip Erdogan (57%), Marine Le Pen (54%), Hszi Csin-Ping (54%) és Benjámin Netanjáhú (55%). Egyértelmű mintázat továbbá, hogy a környező országok vezetőit a magyarok többsége nem ismeri: Aleksandar Vučić (45%), Andrzej Duda (44%), Zuzana Čaputová (38%) és Klaus Johannis (39%) ismertsége egyaránt 50 százaléknál alacsonyabb. Szintén a magyarok többsége számára ismeretlen szereplő Giorgia Meloni, Olaszország miniszterelnöke (49%), Jens Stoltenberg, a NATO főtitkára (41%), Rishi Sunak, az Egyesült Királyság miniszterelnöke (33%) és Narendra Modi, India miniszterelnöke (33%).

53. ábra

A világ vezető politikusainak, közéleti szereplőinek ismertsége

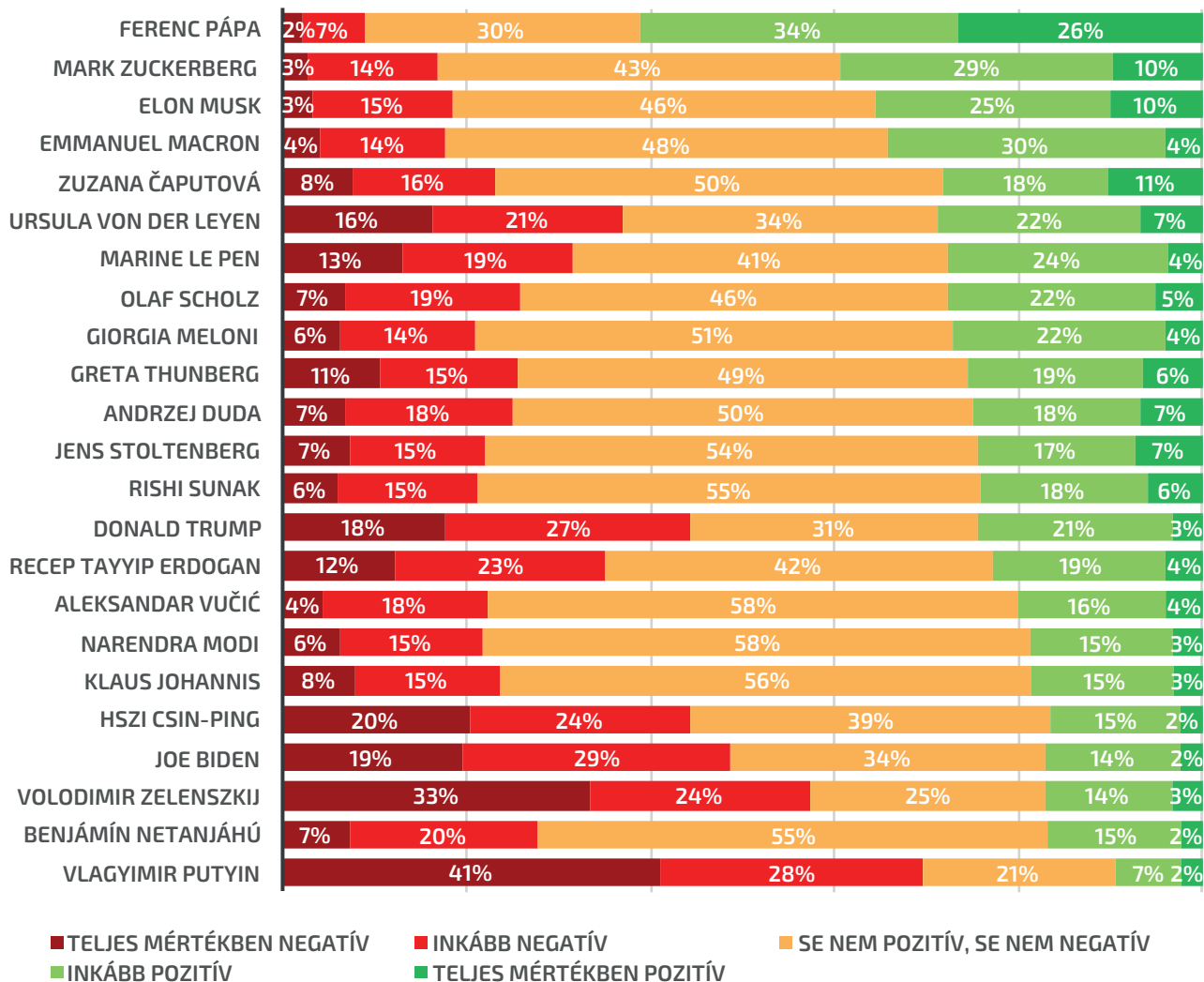

Az ismertség mellett felmértük azt is, hogy milyen népszerűséggel rendelkeznek ezek a nemzetközi közéleti szereplők a magyarok körében (54. ábra). A népszerűségi arányokat azok körében vizsgáltuk, akik ismerik az adott személyt. A 23 személy közül a legpozitívabb és a legnegatívabb szereplők egyaránt kiemelkednek: Ferenc pápa a legpozitívabb megítélésű nemzetközi közszereplő (60% van róla kedvező véleménnyel), és a legnegatívabb imázsa egyértelműen Oroszország elnökének, Vlagyimir Putyinnak van (69% van róla kedvezőtlen véleménnyel).

A római katolikus egyház vezetőjét két meghatározó technológiai cég vezetője követi: azok körében, akik ismerik, 39 százalék számára pozitív személy Mark Zuckerberg és 35 százalék számára Elon Musk is. A francia elnök, Emmanuel Macron tartozik még azok közé, akikről 30 százaléknál többen (34%) vélekednek pozitív módon.

54. ábra

Kérjük, hogy mondja el, az adott személyről inkább negatív, vagy inkább pozitív véleménnyel van? (Azok körében, akik ismerik az adott személyt)

A legtöbb vizsgált politikai esetben a válaszadók legalább 40 százaléka se nem pozitív, se nem negatív véleményt nem tudott kialakítani, azonban ez alól vannak kivételek. Az Európai Bizottság elnökét, Ursula von der Leyent 29 százalék értékelt pozitív közéleti szereplőnek, azonban ennél 8 százalékponttal többen (37%) negatívan ítélik meg őt. Az Egyesült Államok korábbi elnöke, Donald Trump is inkább negatív közszereplő: a negyede (24%) azoknak, akik ismerik, inkább pozitívan ítéli meg Trumpot, de emellett 45 százalék negatív véleménnyel van róla. A jelenlegi elnök, Joe Biden is hasonló eredményt ért el: 48 százalék negatívan, 16 százalék pozitívan ítéli meg a jelenlegi amerikai elnököt. Hszi Csin-Ping esetében is hasonló eredményeket látunk: azok körében, akik ismerik, a kínai elnököt 17 százalék pozitív, míg 44 százalék negatív politikai szereplőként könyveli el. A török elnök, Recep Tayyip Erdogan is inkább negatív megítélés alá esik: 35 százalék negatívan, míg 23 százalék pozitívan vélekedik róla. Az elmúlt egy évben az orosz–ukrán háború miatt szinte minden nap hallani Volodimir Zelenszkijről, azonban Ukrajna elnöke inkább negatív megítélés alá került (57%), és mindössze 17 százalék van róla pozitív véleménnyel.

A teljes népesség mellett megvizsgáltuk azt is, hogy az egyes politikai táborokban milyen megítélés alá esik Vlagyimir Putyin, Volodimir Zelenszkij, Joe Biden, Donald Trump, Hszi Csin-Ping és Ursula von der Leyen. Minden esetben azokat az arányokat mutatjuk be, amelyek azok körében figyelhetők meg, akik ismerik az egyes politikai szereplőket.

Azok a kormánypárti szavazók, akik ismerik az orosz elnököt, többségében (54%) negatívan ítélik őt meg, azonban a Mi Hazánk körében 12 százalékponttal (66%), a hatpárti ellenzék körében pedig 33 százalékponttal (87%) magasabb arányt látunk. A pozitív megítélés tekintetében is eltérések tapasztalhatók: a kormánypártok esetében 20 százalék pozitívan vélekedik Putyinról, míg a Mi Hazánk esetében 11 százalékponttal (9%) és a hatpárti ellenzék esetében 15 százalékponttal (5%) kevesebben osztják ezt az álláspontot. Volodimir Zelenszkijrel kapcsolatban is ellentétes attitűd figyelhető meg az egyes politikai táborokban. A Fidesz-KDNP (74%) és a Mi Hazánk (78%) szavazói többségében negatívan ítélik meg, míg a hatpárti ellenzék körében csak 37% gondolkodik hasonlóképp. Fontos azonban kiemelni, hogy a pozitívan vélekedők aránya sem kiugróan magas (31%) azon ellenzékiek körében, akik ismerik Ukrajna jelenlegi elnökét, a kedvező vélemények a kormánypárti (8%) és a Mi Hazánk (12%) szimpatizánsok körében pedig szinte elhanyagolható.

Donald Trumpról a kormánypárti (36%) és a Mi Hazánk (42%) szavazók körében relatív többségben vannak a pozitív vélemények, míg a hatpárti ellenzék ilyen ritkán talál (13%). A kormánypárti és Mi Hazánk szavazók egyharmada (29% és 36%) negatívan ítéli meg a korábbi elnököt, a hatpárti ellenzéki táborban viszont kétharmados (64%) elutasítottasága van. Joe Bident, az Egyesült Államok jelenlegi elnökét is különböző módon ítélik meg a különböző politikai preferenciával rendelkező magyarok. A fideszesek többségében (63%) negatívan ítélik meg a jelenlegi elnököt, és elhanyagolható azok aránya (11%), akik ellentétes álláspontot képviselnek. Az ellenzék esetében szűk relatív többség figyelhető meg a negatív oldalon (37%), és 9 százalékponttal alacsonyabb (28%) azok aránya, akik ismerik és pozitívan ítélik meg Joe Bident. A Mi Hazánk támogatói a kormánypártiakhoz hasonló állásponton állnak (64% vs. 14%).

Hszi Csin-Ping megítélése a hatpárti ellenzék (60%), valamint a Mi Hazánk (51%) voksolói esetében negatív, míg kormánypárti szavazóknak csak 30 százaléka vélekedik hasonlóképp. A kormánypártok esetében 30 százalékos, a hatpárti ellenzék esetében 14 százalékos és a Mi Hazánk esetében 16 százalékos a pozitív vélemények aránya a kínai elnökről. Az Európai Bizottság elnökéről, Ursula von der Leyenről merőben másképp gondolkoznak a kormánypárti és a Mi Hazánk szavazók, mint a hatpárti ellenzéket támogatók. A kormánypárti szavazók (55%) és a szélsőjobboldali pártot támogatók (52%) többsége negatívan ítéli meg von der Leyent, és szinte elhanyagolható a pozitívan vélekedők aránya mindkét csoport esetében (12% és 20%). Teljesen ellentétesen gondolkoznak az ellenzéki szavazók: az Európai Bizottság elnökéről 52 százalék a pozitív, és 6 százalék a negatív vélemények aránya a hatpárti ellenzékiek körében.

5. A magyarok globális problématerképe

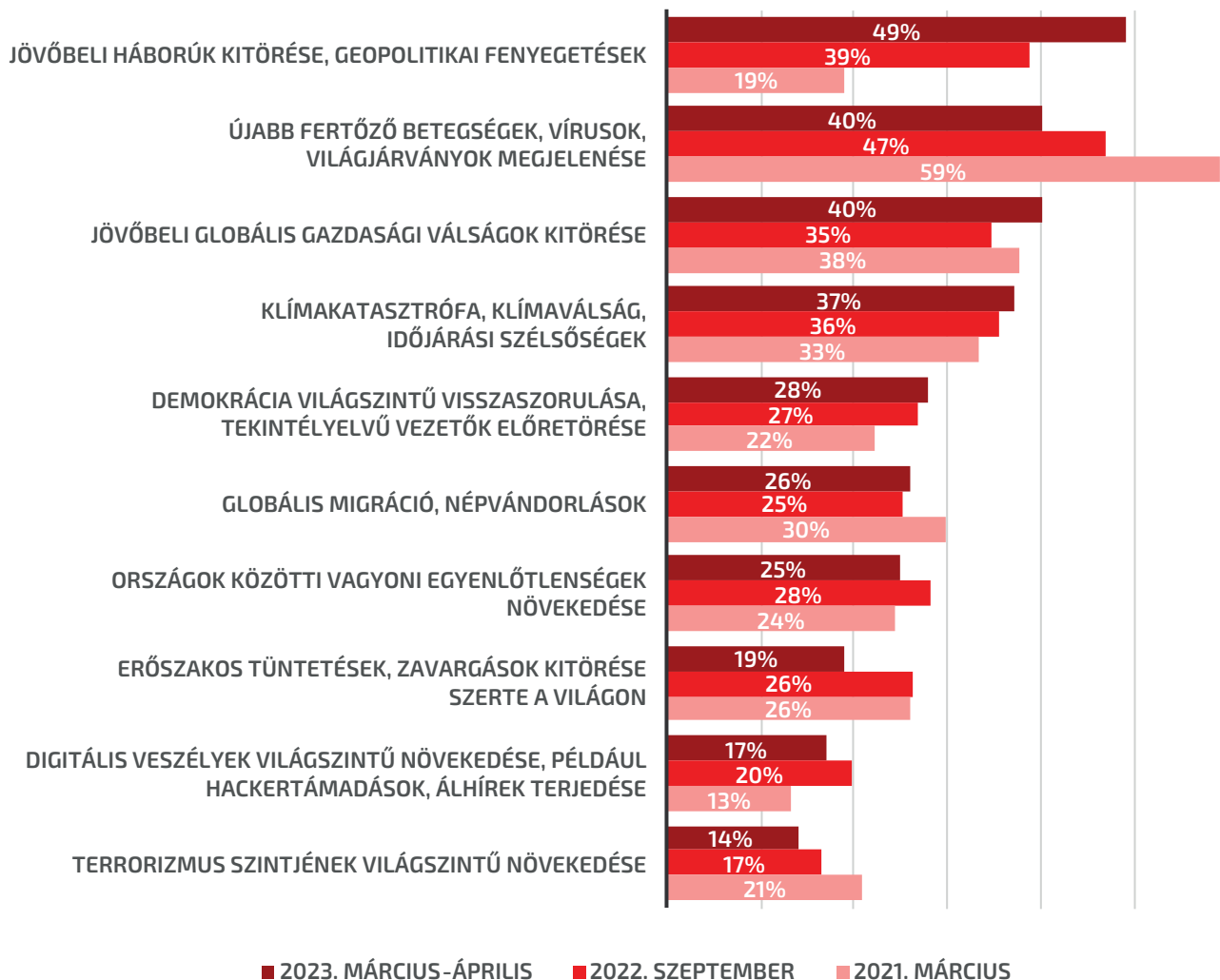
Kutatásunkban végül felmértük, hogy milyen események aggasztják leginkább a magyarokat a világ jövőjével kapcsolatosan. 2021 óta ez már a harmadik adatfelvétel, amiben feltettük az erre vonatkozó kérdésünket, így alkalmunk adódott arra, hogy bemutassuk, mennyiben változott meg a magyarok világpolitikai problématerképe a koronavírus járvány harmadik hulláma és az orosz–ukrán háború kezdeti szakasza óta. Mindegyik adatfelvétel során a válaszadóknak tizenegy különböző scenáriót kínáltunk fel, és arra kértük őket, hogy válasszák ki, hogy melyik az a három, ami a leginkább aggasztja őket, amikor a világ jövőjére gondolnak.

A legújabb adataink alapján a jövőbeli háborúk és geopolitikai fenyegetések kerültek a lista első helyére (55. ábra). Míg két évvel ezelőtt csupán a válaszadók ötöde (19%), addig 2023 márciusára már a megkérdezettek fele (49%) sorolta ezt a legfontosabb veszélyek közé. Habár két évig a járványok vezették a magyarok globális problémalistáját, 2023-ban ez a második helyre csúszott vissza. Ez egy fokozatos csökkenő trendbe illeszkedik: 2021-ben 59%, 2022-ben 47%, 2023-ban 40% sorolta a jövőbeli pandémiákat a legfontosabb globális problémák közé. A járványokkal holtversenyben van a jövőbeli gazdasági válságok említése (40%). Ez hasonló arány, mint a két évvel ezelőtti adat (38%), de valamivel magasabb, mint a 2022. szeptemberi mérésünk (35%).

A lista negyedik helyére a klímaváltozás jelensége került 37 százalékos említési aránnyal, ami enyhe növekedés a 2021-es arányhoz képest (33%). Szintén kismértékű növekedést mutat a világszintű demokratikus lejtmenettől való félelem (22 százalékról 28 százalékra nőtt), ami az ötödik leggyakrabban említett probléma 2023-ban. A globális migrációtól a magyarok negyede tart (26%, hatodik hely), vagyis valamivel kevesebben, mint két évvel korábban (2021-ben 30% volt ez a szám). Hasonló arányban neveztek meg az országok közötti egyenlőtlenségek növekedését (25%, hetedik hely). A ritkábban említett veszélyek közé tartoznak az erőszakos tüntetések, zavargások (19%, nyolcadik hely), a digitális veszélyek (17%), valamint a terrorizmus (14%). A politikai erőszaknak a fent említett két formáját 7-7 százalékponttal említették kevesebben, mint két évvel korábban. Összességében elmondható, hogy a ritkábban említett globális problémák említési aránya csak kis mértékben változott. A leginkább meghatározó trend a háború okozta veszélyérzet nagymértékű növekedése, és az újabb járványoktól való félelem fokozatos visszaszorulása.

55. ábra

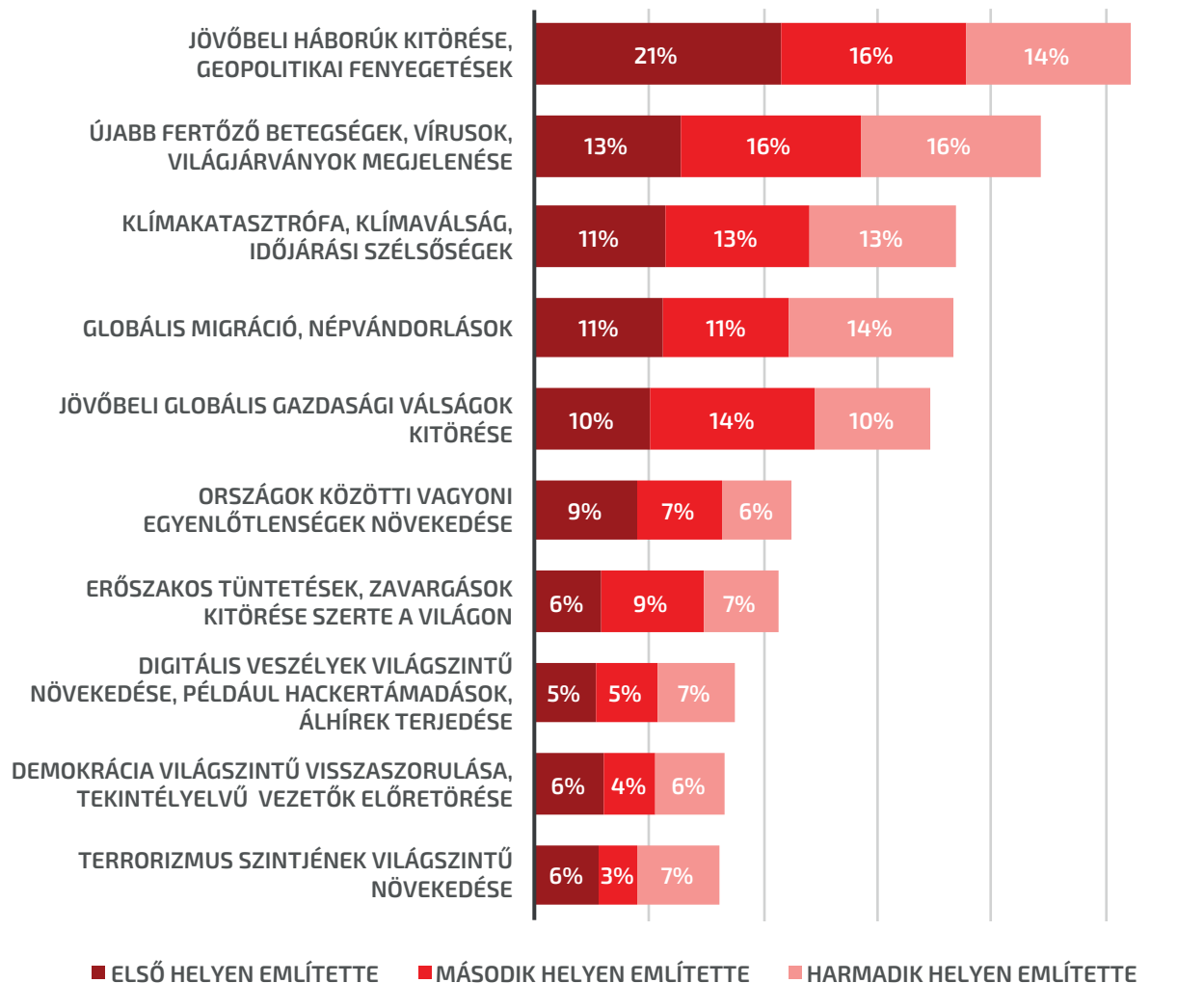
Melyik az a három, ami Önt személy szerint a legjobban aggasztja, amikor a világ jövőjére gondol?

Külön ábrázoltuk a kormánypárti szavazók (56. ábra) és a hatpárti ellenzék (57. ábra) támogatóinak világpolitikai problémalistáját. 2023 tavaszán mindkét csoportban a jövőbeli háborúk lehetősége a leggyakrabban megnevezett veszély, bár az ellenzékiek között ezt számottevően kevesebben említették (Fidesz-szavazók 51%, ellenzéki szavazók 43%). A fideszesek listájának a második helyén a jövőbeli járványok vannak (45%), míg az ellenzékiek listáján ez csupán az ötödik (33%). Az ellenzékieknél a jövőbeli gazdasági válságok kerültek a második helyre (41%), míg a kormánypártiak közül kevesebben tartanak ettől (34%, ötödik hely). Mindkét csoportban 37% említette a klímaváltozást, ezzel a kormánypárti lista harmadik, míg az ellenzéki lista negyedik helyére került ez a probléma. Az ellenzéki lista dobogós helyére a demokráciák visszaszorulása fért még be (40%), ugyanakkor ez a probléma sokkal kevesebb kormánypárti válaszadónak volt fontos (16%, 9. hely). Az országok közötti egyenlőtlenségek növekedése mindkét listának a hatodik helyét foglalja el, de számottevően több ellenzéki válaszadó nevezte meg ezt a problémát, mint kormánypárti (31% vs. 21%). A további veszélyek említési arányában nem voltak jelentős különbségek a két csoport között.

56. ábra

Melyik az a három, ami Önt személy szerint a legjobban aggasztja, amikor a világ jövőjére gondol? (Kormánypárti szavazók, 2023. március)

57. ábra

Melyik az a három, ami Önt személy szerint a legjobban aggasztja, amikor a világ jövőjére gondol? (Hatpárti ellenzék szavazói, 2023. március)

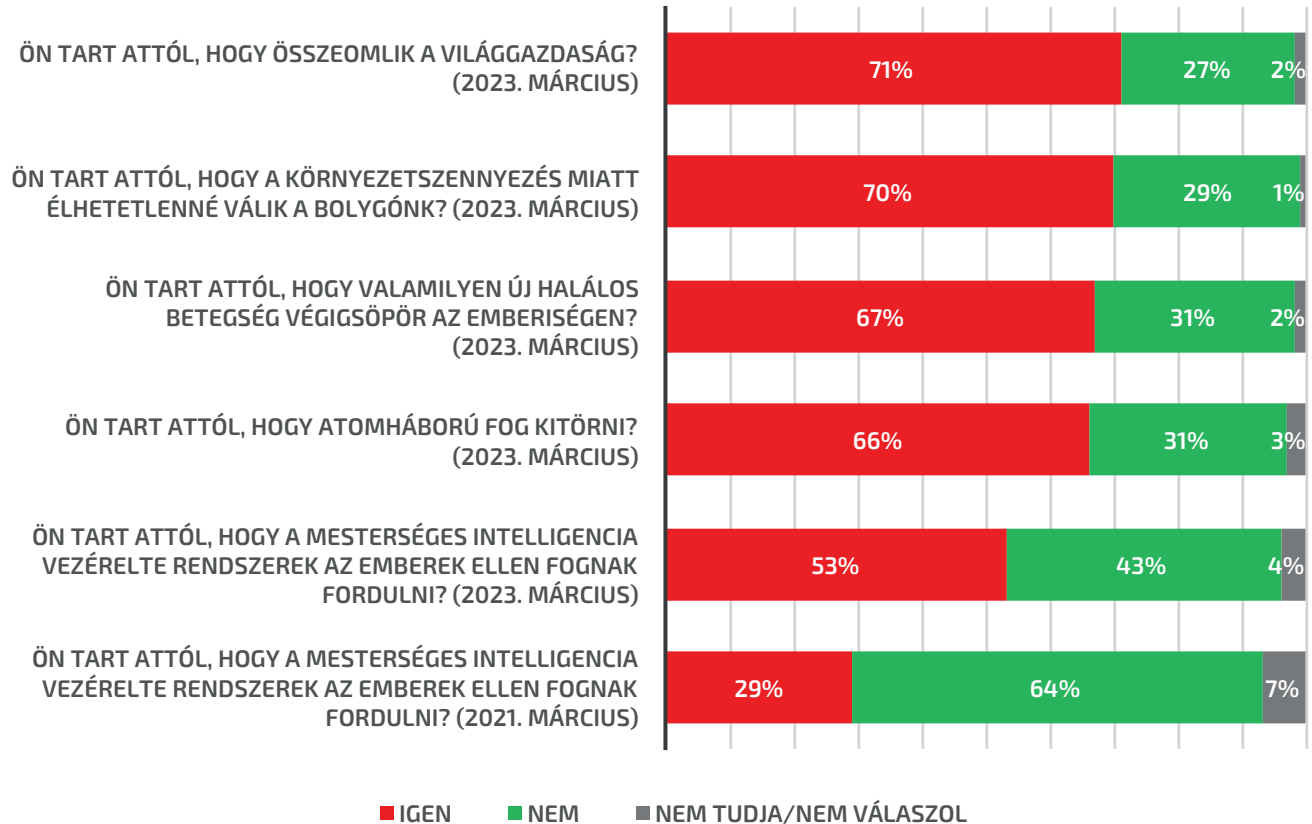

A globális problémalistát követően külön is megkérdeztük a válaszadókat, hogy tartanak-e néhány konkrét világszintű veszély bekövetkezésétől (58. ábra). Ezek olyan „világvége forgatókönyvek”, amelyek nem kizárólag biztonságpolitikai elemzésekben, hanem a populáris kultúra témáiban (filmekben, sorozatokban, könyvekben, játékokban), illetve a média mindennapi hírciklusaiban is megtalálhatóak. A felmérésünk alapján egy borús jövőképpel rendelkező társadalom képe rajzolódik ki. A magyarok több mint kétharmada tart attól, hogy összeomlik a világgazdaság (71%), hogy a környezetszennyezés miatt élehetetlen lesz a Föld (70%), egy új járvány végigsöpör az emberiségen (67%), valamint attól, hogy atomháború fog kitörni (66%). A legkevésbé elterjedt félelem az volt, hogy a mesterséges intelligencia vezérelte rendszerek az emberek ellen fognak fordulni, azonban még ettől a lehetséges eseménytől is tartott a válaszadók többsége (53%). Ezt a kérdést a „Szorongások és félelmek Magyarországon” című kiadványunkban is felmértük 2021 márciusában. Két évvel ezelőtt még jóval kevesebben, kb. fele ekkora arányban választották, hogy tartanak ettől a science fiction-be illő szcenáriótól (29%). Ezt a növekedő félelemszintet magyarázhatja, hogy a hagyományos és közösségi médiában is a figyelem középpontjába került ez a témakör a ChatGPT nevű mesterséges intelligencia alapú beszélgető alkalmazás megjelenése óta.⁶

6 Ezt támasztja alá az is, hogy az elmúlt két évben megtöbbszöröződött a „mesterséges intelligencia”, illetve „AI” kulcsszavak Google-n keresztüli keresése világszerte és Magyarországon egyaránt:

<https://trends.google.com/trends/explore?date=all&geo=HU&q=%2Fm%2F0mkz,AI&hl=hu>
<https://trends.google.com/trends/explore?date=all&q=Artificial%20Intelligence,AI&hl=hu>

58. ábra

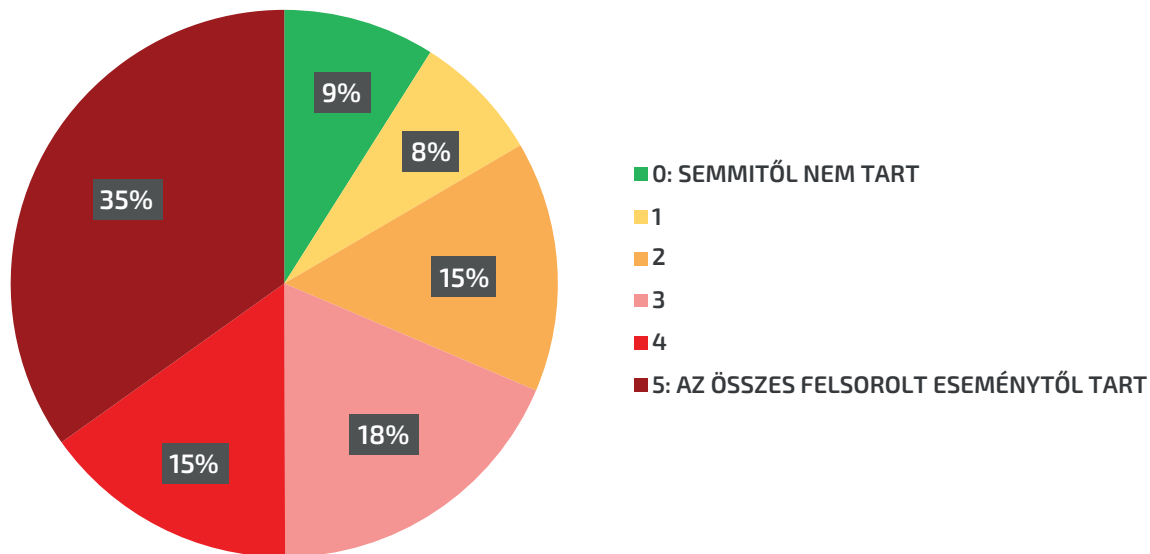
Globális félelmek

Mérsékelt különbségek voltak az egyes politikai csoportok között a fenti kérdésekben. A legnagyobb különbség az volt, hogy a Mi Hazánk szavazók láthatóan kisebb arányban tartottak a jövőbeli járványoktól (56%), mint a többi politikai csoport (67–70%). A települési bontás azt mutatja, hogy Budapesten jelentősen átlag feletti a mesterséges intelligenciától való félelem (62%), míg átlag alatti az atomháborútól való félelem (60%). A kisvárosokban az AI-tól, a gazdasági világválságtól és az ökológiai katasztrófától való félelem is átlag alatti (46%, 66%, 65%). A megyeszékhelyek lakói körében kimagaslóan sokan aggódnak a bolygót érő környezetszennyezés miatt (80%).

A globális félelmekkel kapcsolatos kérdésblokkunk nem csak arra alkalmas, hogy feltérképezzük, hogy mik azok az a világszintű események, amiktől a leginkább tartanak a magyarok, hanem arra is, hogy egy mérőszámot készítsünk a világ jövőjével kapcsolatos általános félelem mérésére. Ehhez egy egyszerű indexet számoltunk ki a korábban bemutatott kérdések alapján (59. ábra). Ez a mutató azt jelzi, hogy a felsorolt öt esemény közül hánynak a bekövetkezésétől tartott az egyes válaszadó. Ez alapján elmondható, hogy a magyarok fele kimagaslóan aggódik a világ jövőjével kapcsolatban: 35% mind az öt felsorolt eseményhez, míg 15% ötből négy eseményhez kötődően válaszolta azt, hogy tart azok bekövetkezésétől. A magyarok harmadára igaz, hogy közepesnek mondható az egyéni félelemszintje: a megkérdezettek 18 százaléka ötből három, 15 százaléka ötből kettő világvége forgatókönyv bekövetkezésével kapcsolatban érez félelmet. Csupán a társadalom hatodának alacsony a félelemszintje: a válaszadók 8 százaléka tartott a felsoroltak közül egy esemény bekövetkezésétől, míg 9 százalék nem tartott egyik forgatókönyvtől sem.

59. ábra

**A válaszadók félelemszintje a világ jövőjével kapcsolatban
(hány világvége forgatókönyvtől tartanak)**

Többváltozós elemzéssel is vizsgáltuk, hogy milyen tényezők határozzák meg a válaszadók félelemszintjét. Lineáris regressziós modelleket futtattunk, melyekben a magyarázó változók a főbb demográfiai jellemzők, a pártpreferencia, valamint a médiafogyasztási szokások voltak. Szignifikánsan magasabb volt a 60 év felettek félelemszintje a 30 év alattiakhoz képest (+0,6), míg a kisvárosokban szignifikánsan alacsonyabb volt ez az érték, mint a falvakban (-0,4). A női válaszadóknak is szignifikánsan magasabb volt a félelemszintje (az 5 esemény közül átlagosan 0,3-mal több eseménynél említették, hogy tartanak a bekövetkezésétől, mint a férfiak). Amikor a médiafogyasztási szokások hatását kiszűrtük, már nem volt szignifikáns a különbség a férfiak és nők között. A médiafogyasztási változókat vizsgálva az egyedüli szignifikáns hatás az volt, hogy a Blikk rendszeres olvasóinak alacsonyabb volt a félelemszintje (-0,4 pont).

